ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ, ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΠΑΤΗΣΙΩΝ 8 ΤΗΛ. 30.461 ||| ΙΔΡΥΤΗΣ: Κ. ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΔΑΚΗΣ ||| ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΦΩΤΙΑΔΗΣ ||| ΣΑΒΒΑΤΟ 13 ΜΑΪΟΥ 1939

ΕΦΗΜΕΡΑ

ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

τοῦ κ. Δημήτρη Φωτιάδη

Τό προπερασμένο Σάββατο μιά εὐγενική πρόσκληση μ' ἔφερε στὴν Ἀναργύρειο Σχολὴ Σπετσῶν, ὅπου ἔδωσα μιά διάλεξη. Ἡ ἐπαφή μου μὲ τὰ νειάτα ποὺ κατέχουν τὰ θρανία τοῦ πολιτισμένου αὐτοῦ σχολειοῦ, καθώς καὶ μὲ τὸ διδαχτικὸ προσωπικό του, μοῦ ἦταν μιὰ πραγματική χαρὰ καὶ λύτρωση. Μοῦ τόνωσε τὴν ἐλπίδα μου πώς κάποτε θ' ἀντιληφθοῦμε τέλος, ποιὰ εἶναι ἡ σωστὴ κι' ἀληθινὴ μάθηση καὶ ποιὰ ἡ πρωταρχικὴ σημασία της γιὰ τὰ πεπρωμένα ἑνὸς λαοῦ. Γιατὶ — ἀδίσταχτα τὸ λέω — ἄν καὶ τ' ἄλλα σχολειὰ τοῦ τόπου μας ἦταν σὰν αὐτό, ἡ μοῖρα ὅλων μας θὰ ἦταν διαφορετική.

Ὁ παραπάνω ὅμως ἔπαινος, ὅπως τίποτα δὲν καθορίζει, δύσκολα βέβαια πείθει. Γι' αὐτὸ καὶ θὰ μιλήσω, ἀμέσως παρακάτω, πιὸ συγκεκριμένα, γιὰ ὅ,τι εἶδα κι' ἀντελήφθηκα τὶς δυὸ μέρες ποὺ ἔμεινα ἐκεῖ.

Τὰ πέντε περίφημα κτίρια τῆς σχολῆς βρίσκουνται στὴν πλαγιὰ ἑνὸς κατάφυτου ἀπὸ πεῦκα λόφου, δυὸ βήματα ἀπό τ' ἀκρογιάλι τῶν Σπετσῶν. Τὰ παιδιὰ φεύγοντας ἀπὸ τὸ μάθημα τῆς ἄλγεβρας, ρίχνουνται στὴ θάλασσα γιὰ νὰ κολυμπήσουν — γιατὶ βέβαια δὲν καρτεροῦν νὰ φτάξει Ἰούνιος γιὰ νἀρθοῦν σ' ἐπαφὴ μὲ τὸν εἰρηνικό μας πόντο. Τὴ γραμματικὴ πάλι τὴν ἀκολουθεῖ μιὰ γενναία κωπηλασία ἢ μιὰ βαρκάδα μὲ πανί. Πάνω ἀπὸ τὰ κτίρια, στὴν πλαγιὰ τοῦ λόφου ποὺ ἰσοπεδώθηκε, ὑπάρχουν ἕνα περίφημο γήπεδο γιὰ ποδόσφαιρο, στίβος καὶ ἕξη θαυμάσια «κόρτ» γιὰ τέννις. Ἀπ' ὅλες τὶς αἴθουσες τῶν παραδόσεων, τὰ παιδικά μάτια χαίρουνται, ἀπὸ τὰ μεγάλα παράθυρα, τὸν πορθμὸ τῶν Σπετσῶν καὶ τὴν καταπράσινη ἀκτὴ τῆς Πελοποννήσου, ὅπου εἶναι ἡ Κόστα. Μὰ ἡ μεγάλη ἀποκάλυψη βρίσκεται δέκα λεπτὰ μακρυὰ ἀπὸ τὰ κτίρια τῆς σχολῆς, μέσα σ' ἕνα πευκόφυτο φαράγγι. Μὲ ξερολιθιὰ χτίστηκε ἕνα... «ἀρχαῖο ἑλληνικὸ θέατρο». Τί ἐπιτυχία! Δὲν πρόκειται μονάχα γιὰ τὴ μοναδικὴ πανοραματικὴ θέα, παρὰ γιὰ τὴν ἔξοχη ἀκουστική του. Εἶναι τέτοια ποὺ ἀσφαλῶς θὰ τὴ ζήλευαν κι' αὐτοὶ ἀκόμα οἱ πρόγονοί μας, ποὺ κάτι ἤξεραν γι' αὐτή... Ἀρκεῖ ν' ἀναφέρω πώς οἱ κουβέντες τῶν παιδιῶν ποὺ ἔτυχε, τὴ γλυκειὰ ἐκείνη ὥρα τοῦ σούρουπου ποὺ ἔμεινα ἐκεῖ — δὲ μοῦκανε καοδιὰ νὰ φύγω! — νὰ περνοῦν μὲ βάρκες σὲ μιὰ ἀπόσταση ἑνὸς χιλιομέτρου, ἀκούνονταν ὅλες, ὡς τὴν τελευταία συλλαβή.

Ὁ Περικλῆς, ὅπως ἀναφέρει ὁ Ἀριστοτέλης στὴ Ρητορική του, καθόρισε, μ' αὐτὰ ἐδῶ τὰ ἐπιγραμματικὰ λόγια, τὸ ρόλο τῶν νειάτων στὴ ζωὴ ἑνὸς τόπου: «Ἄν χαθοῦν τὰ νειάτα ἀπὸ μιὰ πολιτεία» εἶπε «εἶναι σὰ νὰ λείψει ἡ ἄνοιξη ἀπὸ μιὰ χρονιά». Βέβαια ἡ ἐχθρικὴ διάθεση ἀπέναντί τους — ἐμᾶς τῶν πολλῶν — δὲ φτάνει ὡς τὴ σωματικὴ ἐξόντωσή τους. Ὅμως, συχνά, μὲ μιὰ στεγνὴ δοσκαλικὴ μάθηση ποὺ δὲ φροντίζει σχεδὸν ποτὲ γιὰ τὴν ὀμορφιὰ τοῦ κορμιοῦ καὶ τῆς ψυχῆς τους, μαραίνουνε τὶς ὡραιότερες προθέσεις των. Πλησιάζοντάς τα μὲ τὸ λίβα τῆς φθορᾶς μας, ἀποξηραίνουμε ὅλη τὴ γλόη τῆς ὕπαρξής τους. Γι' αὐτό, σὰν ἀντικρύσεις, σ' ὅσους ἡ πολιτεία ἀνάθεσε τὴν ἀποστολὴ νὰ τὰ διαπλάσουν, τὴν καλὴ προαίρεση καὶ τὴ σωστὴ κατεύθυνση, δὲ μπορεῖς παρὰ νὰ νοιώσεις, σὰν ἄνθρωπος ποὺ πονᾶς τὸν τόπο σου καὶ ποὺ πιστεύεις πώς τὸ ἔμψυχο ὑλικό του γίνεται νὰ σταθεῖ καλύτερο, τὴν πιὸ βαθειὰ εὐγνωμοσύνη.

Γιατί, βέβαια, ὅλα τὰ κτίρια κ' οἱ στίβοι, τὰ καλὰ γήπεδα κ' οἱ βάρκες ποὺ διαθέτει ἡ σχολή, δὲ θὰ εἶχαν παρὰ ἐλάχιστη σημασία, ἄν τυχὸν τὸ ἐκπαιδευτικὸ πνεῦμα ποὺ ὑπάρχει σ' αὐτή, ἦταν στενόκαρδο, σχολαστικὸ κι' ἀναχρονιστικό. Ἡ «ἐξωσχολική» κατεύθυνση τῶν παιδιῶν ἔχει ἀνατεθεῖ στὸν Ἄγγλο συνδιευθυντὴ τῆς σχολῆς, τὸν κ. Πέτον. Γιὰ νὰ χαρεῖτε τὸν ἄνθρωπο, τὸν ὥριμο στὴν ἡλικία αὐτὸν ἄντρα, πρέπει νὰ τὸν δεῖτε μαζὶ μὲ τὰ παιδιά. Ἡ ψυχή του εἶναι νέα ὅπως κι' αὐτῶν. Γελᾶ, κουβεντιάζει, διασκεδάζει μαζί τους, σὰν ἴσος πρὸς ἴσους. Δὲν φανερώνει ποτὲ καμμιὰ ὑπεροχή. Μιὰ στιγμὴ χρειάστηκε ἕνας μπάγκος. Δὲ διάταξε κανένα νὰ τὸν φέρει: τὸν ἄρπαξε ἀπὸ τὴ μιὰ ἄκρη αὐτὸς κι' ἀπὸ τὴν ἄλλη ἕνα παιδὶ καὶ τὸν κουβάλησε γελώντας. Μοῦ εἶπαν πώς τὰ βράδυα πηγαίνει στοὺς θαλάμους τῶν μικρῶν μαθητῶν καὶ... παίζει μαξιλαριὲς μαζί τους! Ἀσφαλῶς πολλὰ σεπτὰ κόκκαλα τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ συστήματος τοῦ ξύλου καὶ τοῦ φάλαγγα θὰ ἔτριζαν, ἄν μποροῦσαν νὰ τὸ πληροφορηθοῦν αὐτό, ἀπὸ ἱερὴ ἀγανάχτηση μέσα στοὺς τάφους τους. Μὰ πόσοι καὶ πόσοι ἀκόμα σοβαροφανεῖς καθηγητάδες μας κατασυγχισμένοι δὲ θ' ἀνακράξουν: «Ἀλλίμονον, ἀπώλετο ὁ σεβασμός!». Ὄχι, γραφικοὶ φίλοι μου. Δὲν εἶναι ὁ σεβασμὸς ποὺ πάει περίπατο ἔτσι, παρὰ ἡ στενοκεφαλιὰ κ' ἡ βαρβαρότητα. Γιατὶ πρέπει νὰ δεῖτε ποιὰ εἶναι ἡ ἀγάπη κ' ἡ λατρεία τῶν μαθητῶν γιὰ τὸν Ἄγγλο διευθυντή τους. Μὰ πῶς μποροῦσε νὰ ἦταν διαφορετικά; Γιατὶ τὸν ἀληθινὸ σεβασμὸ δὲν τὸν γεννᾶ βέβαια, οὔτε ὁ τρόμος, οὔτε ὁ ἐξαναγκασμός, παρὰ ἡ αὐθόρμητη καὶ πολιτισμένη συμπεριφορὰ ἀνθρώπου πρὸς ἄνθρωπο.

Μέσα στὸν περίβολο τῆς σχολῆς ὑπάρχουν ἕνα σωρὸ καοποφόρα δέντρα. Ὁ πρώην διευθυντής, ὅπως μοῦ εἶπαν, ἀπαγόρευε αὐστηρὰ νὰ κόβουν τοὺς καρπούς. Οὐαὶ κι' ἀλίμονο σ' ὅποιο παιδὶ θὰ τολμοῦσε νὰ ἄπλωνε τὸ χέρι του πρὸς ἕναν καοπό, ὅσο ὥριμος καὶ προ-

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 3)

ΕΔΙΜΒΟΥΡΓΟ

Η ΑΘΗΝΑ ΤΟΥ ΒΟΡΡΑ

τοῦ κ. Τζὼν Κάτφορντ

(Μὲ μεγάλη χαρὰ δημοσιεύουμε παρακάτω ἄρθρο τοῦ κ. Τζὼν Κάτφορντ, εἰδικὰ γραμμένο γιὰ τὸ περιοδικό μας καὶ μεταφρασμένο ἀπὸ τὸν κ. Β. Λ. Καζαντζῆν. Ὁ κ. Κάτφορντ εἶναι ὁ νεώτερος καθηγητὴς τοῦ Ἰνστιτούτου Ἀγγλικῶν Σπουδῶν, εἰδικὸς στὰ ζητήματα τῶν phonétics καὶ τῆς γλώσσας κι' ἕνας μεγάλος φίλος τῆς Ἑλλάδας καὶ τῆς δημοτικῆς, μὲ τὴν ἐκμάθηση τῆς ὁποίας καταπιάστηκε ἀπὸ τὴν πρώτη μέρα τῆς ἀφιξής του).

Ἕνας παγερὸς ἄνεμος ἔστελνε σύννεφα ὑγροῦ ἀτμοῦ πανω στὴ μελαγχολικὴ πλατφόρμ, μιὰ νύχτα σκοτεινὴ τοῦ Φλεβάρη ποὑπαιρνα τὸ τραῖνο γιὰ τὸν πρῶτο σταθμὸ τοῦ ταξιδιοῦ μου, ἀπὸ τὸν ζοφερὸ χειμῶνα τοῦ Βορρᾶ πρὸς τὸν γαλάζιον οὐρανὸ καὶ τὸν ἥλιο τῆς Ἑλλάδας. Πήγαινα στὴν Ἀθήνα, κι' ἡ πόλη μὲ τὸν παγερὸ ἄνεμο ποὺ ἄφηνα πίσω μου ἦταν τὸ Ἐδιμβοῦργο, ἡ περήφανη γκρίζα πρωτεύουσα τῆς Σκωτίας.

Περιτριγυρισμένο κι' ἀπὸ τὶς τρεῖς μεριὲς μὲ λόφους, τὸ Ἐδιμβοῦργο βρίσκεται στὶς πλατειὲς ὄχθες τοῦ ποταμοῦ Φόρθκι· ἔχει μπροστά του, σ' αὐτὴν τὴν πλευρά, ὅλη τὴ Βόρεια Θάλασσα. Γιὰ τὴν τοποθεσία του, τὴ γενική του διαρρύθμιση καὶ τὴν κλασσική του ἀρχιτεκτονική, ὅπως, ἀκόμα, καὶ γιὰ τὸν μεγάλο του πολιτισμό, ἀπόχτησε, δίκαια ἢ ἄδικα, σ' ὅλο τὸν κόσμο, τὴν προσωνυμία «ἡ Ἀθήνα τοῦ Βορρᾶ». Ἴσως γι' αὐτὸ τὸ λόγο ἤμουνα βέβαιος πώς θἄμουν σὰν στὸ σπίτι μου ὅταν θὰ ἔφτανα στὸ τέλος τοῦ τετραήμερου ταξιδιοῦ μου. Ἀργότερα πείστηκα περισσότερο...

Πραγματικά, τὸ Ἐδιμβοῦργο μοιάζει πολὺ μὲ τὴν Ἀθήνα. Τὸ ρόλο τοῦ Ἱεροῦ Βράχου παίζει τὸ Ἄρτουρς Σῆτ (= ὁ Θρόνος τοῦ Ἀρθούρου). Εἶναι ἕνας λόφος βραχώδης, ἄλλοτε ἐνεργὸ ἡφαίστειο, ποὺ σὰν πλαγιασμένο λιοντάρι ἀγρυπνάει πάνω ἀπὸ τὴν παλιὰ πολιτεία. Κομμάτια ἀπ' τὴν ἡφαιστειώδη του δράση, μεγάλοι τετράγωνοι βράχοι ἀπαλυμένοι ἀπὸ τὰ χιόνια τῆς ἀπέραντης Ἐποχῆς τῶν Πάγων, εἶναι σκορπισμένα σ' ὁλόκληρη τὴν πόλη. Κι' ὅπως ἡ ἀρχικὴ ζωὴ τῆς Ἀθήνας συγκεντρώθηκε πάνω καὶ γύρω στὴν Ἀκρόπολη, ἔτσι κι' ἀπὸ τὸ σκοτεινό, ξεχασμένο παρελθὸν ἡ ζωὴ τοῦ Ἐδιμβούργου συγκεντρώθηκε γύρω ἀπὸ τὸ Θρόνο τοῦ Ἀρθούρου μὲ τὸ περίφημο κάστρο του. Στὴν κορφή του, ἕνα προϊστορικὸ χωριὸ κι' ἕνας Σαξωνικὸς Πύργος διαδέχτηκαν τὸ ἕνα τὸ ἄλλο, καὶ μὲ τὸν καιρὸ μιὰ μικρὴ πόλη διαμορφώθηκε κάτω ἀπὸ τὴν προστατευτικὴ σκιά του. Ἀκόμα κι' ὡς τὸ 1450, ὅταν χτίστηκε ἕνα τεῖχος κυκλικό, ὁλόκληρη ἡ πόλη ἦταν συγκεντρωμένη στὴν πλαγιὰ ποὺ κατεβαίνει ἀπὸ τὸ Κάστρο καὶ φτάνει ὥς τὰ Ἀνάκτορα τοῦ Χόλυρουντ, γνωστὰ ἀπὸ τὴ σχέση τους μὲ τὴν ἱστορία τῆς ἄτυχης Μαίρης Στούαρτ. Καί, μιὰ καὶ τὸ τεῖχος ἐμπόδιζε τὴν ἐπέκταση, σπίτια ψηλὰ χτίστηκαν τὸ ἕνα ἐπάνω στὸ ἄλλο, κι' ἡ Σκωτικὴ ἀριστοκρατία τοῦ 15ου καὶ 16ου αἰῶνα ἔκανε τὶς ἐπισκέψεις της μὲ φορεῖα, ἀφοῦ τ' ἁμάξια δὲν μποροῦσαν νὰ κυκλοφορήσουνε μέσα στοὺς στενοὺς δρόμους, (ἢ καλύτερα διαδρόμους) ποὺ περνοῦσαν μέσα καὶ κάτω ἀπὸ τὰ κρεμάμενα σπίτια. Ἔτσι τὸ Ἐδιμβοῦργο διαμορφώθηκε σὲ μιὰ μᾶζα ἀπὸ δρόμους μικροὺς καὶ σπίτια ψηλά, ὅπου ὁ σπάνιος ἥλιος τῆς Σκωτίας δύσκολα εἰσχωροῦσε. Αὐτὰ ὥς τὶς ἀρχὲς τοῦ 19ου αἰῶνα.

Τότε ἄρχισε νὰ χτίζεται ἡ καινούργια πόλη. Ἦτανε μιὰ περίοδος πλούσια κι' ὄμορφη (ποὺ ἀλλοίμονο, πολὺ γρήγορα τὴ διαδέχτηκε ἡ ὑλιστικὴ ἐποχὴ τῆς βιομηχανίας). Στὰ βορεινὰ τοῦ Κάστρου, πάνω στὴν πλαγιὰ ποὺ κατεβαίνει πρὸς τὸν ποταμὸ Φόρθ, χτίστηκαν μέγαρα καὶ κῆποι ἀνθισμένοι καὶ δρόμοι πλατειοί, σχηματίζοντας κανονικὰ παραλληλόγραμμα σὰν τὸ ὄμορφο ἀθηναϊκὸ τετράγωνο τῶν ὁδῶν Σταδίου, Πανεπιστημίου καὶ Ἀκαδημίας καὶ τῶν παρόδων τους.

Δυὸ μεγάλοι Σκῶτοι ἀρχιτέκτονες, κ' οἱ δυὸ φιλέλληνες, καὶ θαυμαστὲς τῆς ἁπλῆς κλασσικῆς ἑλληνικῆς ὀμορφιᾶς, ὁ Ρόμπερτ Ἄνταμς καὶ ὁ Πλέϋφαιρ, δώσανε τὴν ὁριστικὴ μορφὴ τῆς καινούργιας πόλης. Ἀπὸ τὰ καλύτερά τους κτίρια σὲ κλασσικὸ ρυθμὸ εἶναι ἡ **Playfairs National Gallery of Scotland**, καί, κοντά, τὸ κτίριο ὅπου ἡ Βασιλικὴ Σκωτικὴ Ἀκαδημία δίνει τὶς ἐκθέσεις της. Τὸ δεύτερο εἶναι σὲ ἁγνὸ Δωρικὸ ρυθμὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Περικλῆ, μὲ τὴ διαφορὰ πώς οἱ Βικτωριανοί, μὲ τὴ γνωστή τους ἀδιαφορία καὶ ἐπιπολαιότητα, βάλανε ἕνα ἀπίθανο ἄγαλμα τῆς Μεγάλης Βασίλισσας πάνω στὴν πρόσοψη ποὺ βλέπει στὴν Πρίνσες Στρὴτ.

Αὐτὸς ὁ δρόμος, ἡ κυριώτερη ἀρτηρία τοῦ Ἐδιμβούργου, δίκαια θεωρεῖται ἀπὸ τοὺς καλύτερους δρόμους τῆς Εὐρώπης. Στὴ βορεινή του πλευρὰ εἶναι μιὰ σειρὰ ἀπὸ καταστήματα, ρεστωρὰν καὶ λέσχες, ἐνῶ στὴν ἄλλη ἐκτείνουνται κῆποι ἀπέραντοι, καταπράσινοι ἀπὸ τὴ χλόη τὸ χειμῶνα καὶ πολύχρωμοι τὴν ἄνοιξη καὶ τὸ καλοκαῖρι. Καὶ πέρα ἀπὸ τοὺς κήπους, τὸ Κάστρο, σταθερὸ καὶ δυνατὸ στὸ ἀπότομο ὕψος του, πότε τριγυρισμένο ἀπ' τὴν ὁμίχλη (γιατὶ τὸ Ἐδιμβοῦργο δέν ἔχει τὴ διάφανη ἀτμόσφαιρα τῆς Ἀττικῆς), καὶ πότε φωτισμένο ἄπλετα, τὴ νύχτα, καὶ κρεμασμένο ψηλὰ στὸ σκοτεινὸ οὐρανὸ σὰν κάποιος ἱπτάμενος μαγικὸς πύργος.

Μονάχα ἡ θέα ποὺ ἔχει κανεὶς ἀπὸ τὴν Πρίνσες Στρὴτ εἶναι ἱκανὴ γιὰ νὰ δικαιώσει τὴν προσωνυμία «Ἀθήνα τοῦ Βορρᾶ». Στὸ πρῶτο πλάνο οἱ γκρίζες

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 3)

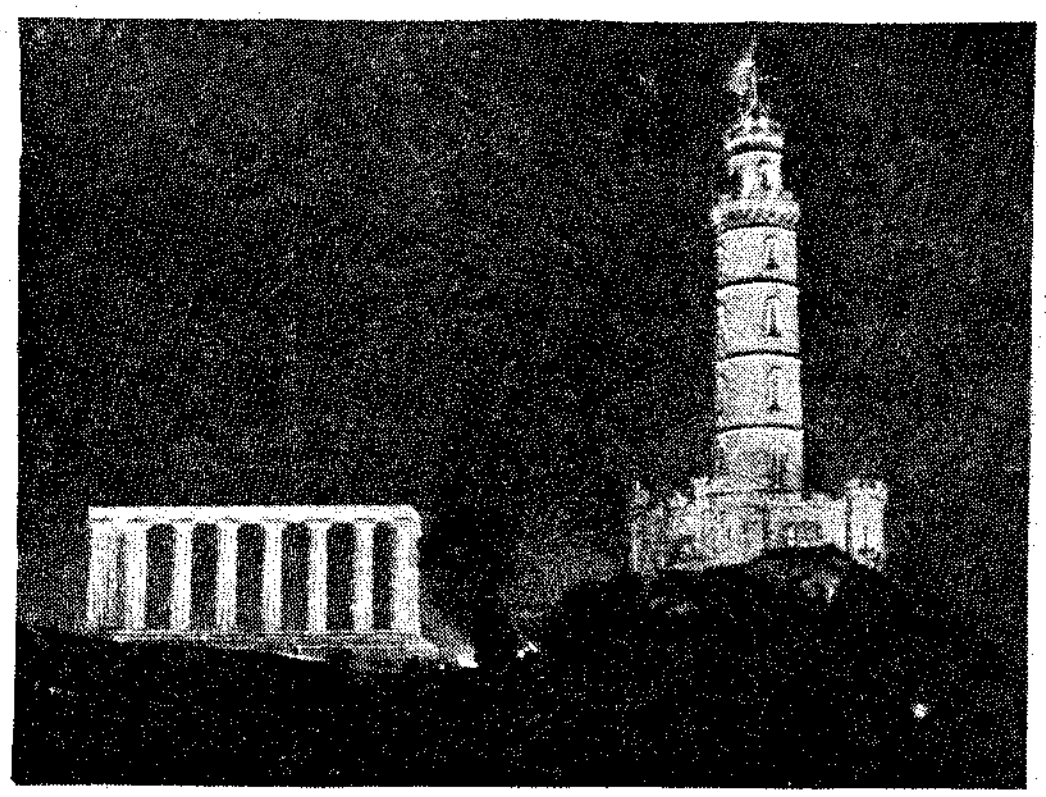

Τὸ μνημεῖο τοῦ Νέλσωνα (δεξιά) καὶ τὸ Ἐθνικὸ μνημεῖο τῶν πεσόντων, (μισοτελειωμένο ἀντίγραφο τοῦ Παρθενῶνα) στὸ Ἐδιμβοῦργο.

Ο ΕΡΩΤΑΣ ΣΤΑ ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

τοῦ κ. Ντίνου Κουτσούμη

Τὰ δημοτικὰ τραγουδια καθρεφτίζοντας πιστὰ τὴν ψυχὴ τοῦ ἔθνους μέσα στὶς ἁπλοχυμένες ρίμες τους, παρουσιάζουν, ἀνάμεσα σ' τὴν δμίχλη τοῦ θρύλου καὶ τὴν σκιὰ τῆς παράδοσης, τὸν ἔρωτα καὶ τὸν τραγουδοῦν μὲ τὸ πάθος καὶ τὸν πόνο ποὺ ἐμπνέει σ' αὐτοὺς ποὺ ἔρχονται τσαπονοῦ ἱκέτες στὸν θεῖο τους. Ὁ λαϊκὸς θάρδος ποὺ ξημερώνεται στὸ καλντερίμι, κάτω ἀπ' τὸ παραθύρι τῆς κόρης, δὲ ζωντανεύει μόνο τὶς Νύμφες, τὶς Ἅρπυιες καὶ τὶς Ναϊάδες ποὺ τὶς ἔθλεπαν οἱ πρόγονοί του μέσα στὴν πρωτόγονη φαντασία τους νὰ προβαίνουν ἀπ' τὰ βάθη τῶν ἄντρων καὶ τῶν φαραγγιῶν, ἀλλὰ πλάθει ἕναν ὁλόκληρο νέο κόσμο μὲ στυλοβάτες τὸν ρυθμὸ καὶ τὸ αἴσθημα... Σὰν ἐγερτήριο σάλπισμα ἀντηχεῖ στοὺς ἑλληνικοὺς κάμπους ἡ φωνὴ τοῦ τραγουδιστῆ ποὺ μ' ἀσθυσιὰ τὴν 'Αριστοτέλεια φλόγα «τοῦ εἰδέναι ὁρέγεσθαι» ἀφήνει τὴν πλήμμυρα τῶν αἰσθημάτων του νὰ ξεχειλίσει:

Ἀχαλίνωτη ἡ δύναμη τοῦ πόθου
γλυστρᾶ ἀπ' τὴν καρδιά, γίνεται ζῶμ
μὴ διάπλαστη μὰ τὴν στιγμὴ ποὺ
τὴν δονοῦν οἱ πρῶτοι κραδασμοὶ τοῦ
ἐνστίκτου, θυθίζεται σ' ἕνα ρομαντικὸ παραλήρημα γιὰ νὰ πετρωθεῖ
κατόπι σ' ἕνα κορύφωμα λυρικό :

Θὰ γίνω γῆ νὰ μὲ πατᾶς, γιοφύρι νὰ περνᾶς
θὰ γίνω ἀσημόκοπα νὰ πίγκς νὰ κερνᾶς.

Ἡ λαγνεία τοῦ κορμιοῦ ποὺ ὁ
Ἀνακρέων τραγουδεῖ μὲ τοὺς στίχους «καὶ ταινίη δὲ μαστῶν καὶ μάργανον τραχήλῳ» δὲν συγκινεῖ τὴν
παρθένα μας ποὺ ζητᾶ νὰ ζεῖ λίγες στιγμὲς μέσα στὴν ἰδέα καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ αἰσθήματος μιᾶς ζωῆ
ποὺ ὑπάρχει μόνο στὰ χρυσᾶ ρόδινα ὄνειρα.. Ἀς ἀογγᾶ στὸ πέρασμά
της ὁ κόλας της καὶ ἀς τὸν παίρνει τὸ παράπονο:

Ἀρρωστημένος τοῦ γκαρφοῦ πάντα ζητάει
κι' ἐγὼ σοῦ ζήτησα φιλὶ πολὺ σοῦ κακοφάνηκ.

Φοβᾶται ἡ κόρη τὸ φιλὶ γιὰ νὰ μὴ
τὴν προδώσει τοῦ ἐνστίκτου τὸ ρίγος καὶ ἡ παραζάλη καὶ μέσα στὴ
σιωπηλὴ μυσταγωγία ρίξουν τὰ ὀπλα οἱ φυλακες καὶ παραδώσουν τὰ
κάστρα τῆς ὁμορφιᾶς. Φοβᾶται ὁμως καὶ τὸ παλληκάρι γιὰ τὸ ζωηρὸ
χρῶμα τῶν χειλιῶν ποὺ τὰ θέλει νὰ
στάζουν κραοὶ κόκκινο κι' ὄχι ὁ-
σιωπηλὴ μυσταγωγία ρίξουν τὰ ὀ-
πλα οἱ φυλακες καὶ παραδώσουν τὰ
κάστρα τῆς ὁμορφιᾶς. Φοβᾶται ὁ-
μως καὶ τὸ παλληκάρι γιὰ τὸ ζωηρὸ
χρῶμα τῶν χειλιῶν ποὺ τὰ θέλει νὰ
στάζουν κραοὶ κόκκινο κι' ὄχι ὁ-
πως ἀλλοίμονο σήμερα κουμαντα-
ρία ψεύτικια καὶ ποὺ θᾶταν γι' αὐ-
τὸν ἀξέχαστη ντροπή:

Εἶχε τὰ χεῖλια κόκκινα, τὰ χεῖλια της (βαμμένα
ἔσκυψα καὶ τὰ φίλησα κι' ἀλλοῦ δὲν ἔβαψαν τὰ δε-
σ' πέντε ποτάμια τσάπλινα καὶ βάψαν καὶ (κά μου
(τὰ πέντε
καὶ τὰ ποτάμια γέμισαν καὶ βάψαν τὰ (χορτάρια
τὰ πρόβατα ἀπ' ἔβοσαν ἔβράψαν τὰ μαλλιὰ (τους
καὶ σὰν τὰ κούρεψε ὁ βοσκὸς ἔβαψε τὰ (φαλιδία.

Ἡ ἡθικὴ ἡ πηγαία κ' ἡ ἀκλόνητη ποὺ ἔμεινε ἄσβεστη στὸ Ἑλληνικὸ τζάκι δρθώνεται πάντοτε ἀκοίμητος φρουρὸς στοὺς πόθους τῆς νεανικῆς ζωῆς καὶ ὁ νέος ποὺ πηγαινόερχεται τραγουδῶντας, ὑποφέρει ἀπ' τὴν σκληρότητά της, μὲ σκύθρεπ ντροπαλὰ τὸ κεφάλι στὸ πρῶτο τρίλημο τοῦ παραθυριοῦ γιὰ νὰ ψιθυρίσει νοσταλγικά:

Στὴ γειτονιὰ σου μὲ πουλοὺν σκλάβο κι' ἀ-
(γόρασέ με
γιὰ ἕνα φιλὶ μὲ δίνουνε, δόσε το κι' ἐ-
(παρέ με.

Αὐτὸ π' ἀρνήθηκε ὅμως ἡ χωριατοπούλα μας σὰν τραγουδιστὴ τὸν φτωχό, δὲ φοβήθηκε νὰ τὸ χαρίσει στὸν Τοῦρκο 'Αγά γιὰ νὰ τὴν στολίσει μὲ δόξες καὶ τιμές, πράγμα ποὺ ξόφνισσε τὴ μάνα της:

Τ' ἄκουσε ἡ μάνα της καὶ κλαίει, δὲν τὸ (δέχ μκε.

Πέντε φουκιὰ νὰ γίνουν μέσ' τὴν πόρτα μου (τὴν Τασσοῦλα δὲν τὴν δίνω τοῦ Μεχμὲτ 'Αγά.

Ἀλλὰ ἡ κόρη ἀψηφεῖ ἀμέσως τὶς κατηγορίες καὶ χωρὶς φόβο ἐξωτερικεύει τὸν πόθο ποὺ φλογίζει τὴν ψυχή της :

Σῶπα, σῶπα κυρὰ μάνα μὴν ντροπιάζεσαι (τὸν Μεχμὲτ 'Αγά· ὸν θέλω καὶ τὸν ἀγαπῶ.
γιὰ νὰ γίνω βοεβοδίνα μέσ' τὰ Γιάννενα.

Δὲν μᾶς λέει ὁ λοῖκὸς θαρδος τί ἔκαμε ἡ μάνα μπροστὰ στὴν παράλογη αὐτὴ ἀπαίτηση, ἀλλὰ ἀπὸ πολλὰ ἄλλα τραγούδια τὴν θλέπουμε νὰ παίζει ἔνα σπουδαῖο ρόλο στοὺς ἔρωτες τῶν παιδιῶν της, ποὺ τὴς ἐκλυοστηρεύονται χωρὶς ντροπὴ καὶ ἐξομολογοῦνται μὲ σεβασμὸ γιὰ τὰ ζωηρέχουν περισσότερο τὸ κυριώτερο χρῶμα τοῦ ἑλληνικοῦ αἰσθήματος, τὴν ἀγνότητα:

Μάνα τὴν κόρη ποὺ εἶδα ἐγὼ ἄλλος νὰ (μὴ τὴν πάρει
στεῖλε νὰ κράξεις ἀρχοντες καὶ μητροπολι-(τάδες
νὰ πᾶν νὰ κάνουν προξενιὰ γυναῖκα νὰ (τὴν πάρω.

Τὰ καπρίτσια τῆς ἀγάπης ἀτέλειωτα πάντοτε, ἀργοπλέκονταις τὶς λύπες καὶ τὶς χαρὲς τῆς νεότητας ποὺ θλέπει τὴν πραγματικότητα διαφορετικὴ ἀπ' τὶς θλέψεις τῆς, ἀλλὰ ἀναγκάζεται νὰ ὑποκύψει στὸν ἔρωτα ποὺ οἱ τροθαδοῦροι μας τὸν θέλουν παντοδύναμο ἐνὰ κοτελὰ θρύχους καὶ νὰ μερώνει τὰ θεριό». Χωρὶς αἱματοχυσίες, χωρὶς μαῦρες θανατερὲς σκέψεις, ὑψώνεται ἀπ' τὸ μπουζούκι κι' ἀπ' τὴ χλωρὰ ὁ ὕμνος στὸν ξανθὸ γιὰ τὴς 'Αφροδίτης' ζωὴ γεμάτη χαρά, ζωὴ πὶ ἐντατικὴ μακρυὰ ἀπὸ ρεμδασμοὺς στὴν ἀκτὴ τῆς 'Αχερουσίας' ἀλληθινὴ ἀναγεννησιὸν:

Τὰ κόμα σ κατακαλεῖ κοὶ σὶν ἀέρα λέει
γιὰ ἕνα φιλὶ μὲ δίνουνε, δόσε το κι' ἐ-
(παρέ με.

Κιαρᾶφι ἀκεῖθε διάφαινε μὲ τὰ ποντιὰ ἀ-
(πλωμένα,
οἱ νιαῦτες σὰν τὴν ἀστραποὶ σὰν εἶδαν (νέτσια κάλλη
ἀλλημονοῦσε τὰ ποντιὰ κ' ἀφήνουν τὰ κου-(πιά τους.
νὰ παξιδέψουν δὲν μποροῦν δὲν ἔχουν (ἐ' ἀρμενίσουν.

Τόση εἶναι ἡ σαγήνη τοῦ πάθους τῆς νησιωτοποδλες μας, ποὺ ἡ φωνὴ της ξυπνᾶ ἀπὸ τὰ βάθη τοῦ τρικυμισμένου πελάγους τὶς γλυκόλαλες Σειρῆνες καὶ οἱ Σουμπληγάδες ὀρθώνουν τὴν τραγικὴ μεγαλοπρέπειά τους στοὺς περαστικοὺς 'Αργοναῦτες. Δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ πολεμήσει τὴν φλόγα ποὺ φουντώνει τὰ στήθη τοῦ παλληκαριοῦ ποὺ θυμίζει τὸ ἄφθαστο ἐκεῖνο χορικὸ τῆς 'Αντιγόνης τοῦ Σοφοκλέους «Ἔρως ἀνίκατε μάχαν» καὶ ξεσπᾶ στὶς μαντινάδες ποὺ ἀντιλαλοῦν στὰ σταυροδρόμια τὴ νύχτα μὲ τὴν κουφὴ λαχτάρα νὰ προδαλεῖ ἀνάμεσα ἀπ' τὶς πλοκὲς καὶ τοὺς δασιλικοὺς ἡ λυσίκομη χαμηλοθλεποῦσα ἀγαπητικιά. Τὸ ἀψὸ ὅμως μδρο τοῦ κορμιοῦ, ἀλλοίμονο ἄν ζαλίσει τῆς ζωῆς τὰ θλαστάρια καὶ τὰ παρασύρει στὶς κακοστοπιές του. Ἡ τιμωρία εἶναι μεγάλη:

Πῶς φίλησα μιὰ κοπελιὰ δέκα χρονῶν (κορίτσι,
στὴ φυλακὴ μὲ βάλανε γιὰ μιὰ φριαντιαμία.

Τὰ τραγούδια καὶ τὰ συολάτσα δὲν παρασέρνουν τὶς δασικὲς ἀρχὲς τοῦ ἑλληνικοῦ σπιτιοῦ, καὶ τὸ αἴσθημα γονατίζει μπροστὰ στὸ νοικοκυριὸ γιὰ νὰ σκύψει καὶ νὰ λυοθεῖ στὰ νερὰ τῆς ἠθικῆς καὶ νὰ ξεπεταχτεῖ πιὸ γραφικὸ κ' ἴς περιμένει ὁ ἀγαπητικὸς στὸ πρῶτο σοκάκι πιὸ κάτω:

Γαϊτάνι πλέκω καὶ δδν ἀδειάζω
σὰν τ' ἀποπλέξω σὲ κουβεντιάζω.

Τὸ χωριατόπουλό μας ὅμως δὲν μπορεῖ νὰ νοιώσει κανένα φραγμὸ στὸν ἰδεολογικὸ ἐκεῖνο δρόμο ποὺ φέρνει πρὸς τὴν καλή του. Ἡ νοικοκυρωσύνη καὶ τὸ γαϊτάνι καὶ τῆς μητέρας ἡ αὐστηρὴ παρακολούθηση εἶναι γι' αὐτὸ προφάσεις ποὺ δρίσκει ἡ κοπέλλα γιὰ νὰ τὸ ἀπορύγει. Δὲν μπορεῖ νὰ καταλάδει τὸν ἔρωτα ἀλοιώς, παρὰ σὰν μιὰ ἀμοιδαία θυσία, καὶ γι' αὐτὸ ὅταν μιὰ στιγμὴ πλανώμενο νομίζει πῶς ἔχει γελαστεῖ, τὸ παίρνει ἔνα θαθὺ μὰ στοχαστικὸ παράπονο:

"Οποιος ἀκούει τοὺς λόγους σου (τοὺς ὅρκους σου πιστεύει
στὴ θάλασσα πιάνει λαγοὺς
καὶ στὰ βουνὰ ψαρεύει.

Ὁ ἔρωτας τοῦ 'Επικούρου, ἡ στυγνὴ σωματικὴ ἀνάγκη ποὺ δίνει καὶ στὰ ὑψηλότερα ψυχικὰ ἀγαθὰ ἀξία σχετική γιὰ τὴν ἐπίτευξη τῆς ἡδονῆς, δὲν συνηφιάζεις τὶς βλέψεις τοῦ τραγουδιστῆ καὶ μόνο σὲ στιγμὲς παθητικῆς παραζάλης ἐεχύνεται θριαμβευτικὸς μέσα ἀπ' τὴν' ὁμίχλη τοῦ πάθους ὁ προορισμὸς τῆς ἀγάπης, γιὰ νὰ μᾶς θυμίσει τὸν ὁλισμὸ τοῦ πρώτου ἀνθρώπου ποὺ μᾶς συνοδεύει παντοῦ καὶ πάντοτε :

Πάρ' ἀμὲ τὸ νιὸ παιδί, τσμορφο παλληκάρι
νὰ σὲ τσίζω ζάχαρη, νὰ σὲ ποτίζω μέλι
νὰ σὲ χορτάσω φίλημα νὰ σὲ σφιχταγκα-(λιάσω.

Ἡ ψυχὴ τοῦ Πετράρχη στὸ ἄκουσμα τοῦ βάρδου μας θὰ σκιρτᾶ ἀσφαλῶς ἀπ' τὰ βάθη τοῦ τάφου, γιατὶ θὰ βρίσκει στὸ βάθος κάποια νοσταλγική ὁμοιότητα μὲ τὸν φλογερὸ, τὸν μελαγχολικὸ, τὸν ὀνειροπόλο Ἔρωτα ποὺ σκιαγραφεῖ στὰ ἀθάνατα σονέττα του. Ἡ φύση καὶ τὸ περιβάλλον τὴ ψυχικὴ δημιουργοῦν γιὰ τὸν ἐρωτευμένο μιὰν ἀτμόσφαιρα θερμὴ ποὺ τοῦ ἐμπνέει μιὰ θλίψη χαρακτηριστικὴ μέσα στοὺς κανονες τῆς ὁποίας ὑψώνει τὴν θεὰ τῆς καρδιᾶς του ψηλά, ποὺ ψηλὰ σὰν σύμβολο καὶ σὰν ἰδέα καὶ ἐκεῖνος σκεπτικὸς μὲ μιὰ μικρὴ δόση μυστικισμοῦ ἀφήνει τὸ θυμίαμά του νὰ ἀνεβαίνει. Εἶναι ὁ ἔρωτας αὐτὸς τῶν νησιῶν μας ποὺ διαμορφώθηκε κάτω ἀπ' τὴν ἐπίδραση τῆς παρθενικῆς τῶν ζωῆς καὶ τῆς φύσεως: Ὁ ἄνθρωπος ποὺ νοσταλγεῖ, ὁ ἄνθρωπος ποὺ πονᾶ, γι' αὐτὸ καὶ τὸ ἔχουν καὶ γνώρισμα:

Σὰν ἀγνάντεψε γνωρίζεσαι σαραν'κένα μέλι,
ἔχεις τὰ μάτια χαμηλὰ καὶ μαραμμένε χείλη

Ὁ ἐγνωκεντρισμὸς ποὺ παραδέρνει τὸ γειτονόπουλο ποὺ παραφυλάει στὸ χαγιάτι τὴν καλή του γιὰ νὰ τῆς πετάξει ἕνα γλυκάλογο, δὲν ἔχει καμμιὰ συγγένεια μὲ τὸν ἐγωισμὸ ποὺ δπλίζει τοὺς Νεοέλληνες μὲ τὰ ἀμφίστομα μαχαίρια καὶ τοὺς ρίχνει στὰ συχνὰ ἐγκληματικὰ δράματα τιμῆς. Ἀρκεῖ ἕνα πικρὸ, βαθὺ παράπονο ποὺ ξεχειλίζει ἀπ' τὴν καρδιά:

Δὲν εἶναι κρίμα νὰ δωρῶ ἡ ἡ δρύση (νάναι μπορῶ μου,
νερὸ νὰ μὴν μπορῶ νὰ πίω μεγάλος ὁ (κοσμός μου...

Τοῦ Καρτέσιου ἡ φυσιολογία ποὺ θέλει τὰν γιὸ τῆς 'Αφροδίτης μεταξὺ τῶν ἕξη βασικῶν πόθων τῆς ψυχῆς (θαυμασμὸς, μῖσος, ἐπιθυμία, χαρὰ, λύπη, ἔρως) αὐτὴ εἶναι ἐκείνη ποὺ τρικυμίζεται πότε ἀπαλὰ σὰν χείμαρρος μέσα στὰ δημοτικὰ μας τραγοῦδια καὶ ξεχειλίζει στὶς ὀραιότερες ἐξομολογήσεις ποὺ στὴ βρύση τοῦ χωριοῦ διηγεῖται κόκκινη ἀπ' τὴν παρθενικὴ ντροπὴ ἡ κοπέλλα στὶς φυλεκάδες της ποὺ τὴν ἀκοῦν μὲ κρυφὴ λαχτάρα:

Ἔνα κομμάτι μάλαμα, ἕνα κομμάτι ἀσήμι
δόσ' μ' ἀπ' τὸν οὐρανὸ κι' ἔπεσε μέσ' τὴ (βάρα
κι' ἄλλοι τὸ λένε σύντερο κι' ἄλλοι τὸ λεν (ἀντάρα.
κεῖνο δὲν εἶναι σύντερο, κεῖνο δὲν εἶναι (ἀντάρα.
παρὰ εἶν' ἡ κόρη τοῦ παπᾶ πόρχεται ἀπ' (τ' ἀμπέλι.

Κι' ὅταν πιὰ τὸ κρασὶ φουντώσει τὴ ζάλη τοῦ πάθους καὶ ἀνάψει τὸν ἀσβεστο πόθο στὴν καρδιά, οἱ παρέες ποὺ ξεχύνονται ἀπ' τὸ καπηλειὸ δὲν θὰ τραγουδήσουν τὸν ἀφηρημένο ἔρωτα, μὰ θὰ ἀφήσουν τὴν φαντασία νὰ πλανεθεῖ στὸ λαβύρινθο τοῦ κορμιοῦ καὶ οἱ ἀφιάλτες θὰ ταράξουν συθέμελα τὸ παρθενικὸ κρεβάτι ποὺ ἡ καντήλα ρίχνει ἐπάνω του τὸ γλυκὸ φῶς τῆς γαλήνης:

Χαρῶτα κεῖν' τὰ στήθη σου ποὺ ἔχουν (μέσα γάλαν
πρὶχσὶ ἀ' ἀγγίξω κάτω τοὺς τὸν τὴν ζωὴν (μ' ἐβγάλαν.
Τὰ χεῖλη σου εἶν' ζέχωρον. τὸ μάσιαλό σου (μῆλον
Τὸ γέλιο σου παράδεισος καὶ τὸ κορμί σου (κρίνον.

Δὲ μπορεῖ νὰ συγκρατηθεῖ πιὰ ὁ τραγουδιστὴς καὶ ὁ κατήφορος λεῖος καὶ ὁρμητικὸς τὸν φέρνει ἀδιάκριτο καὶ φροϊκὸ ἀπ' τὰ προεξέχοντα ἀκροτάτρια τοῦ γυνεκείου δασιλείου ἀς τοὺς πιὸ κρυφοὺς καὶ ὑπόπνεμους κόλπους γιὰ νὰ μᾶς θυμίσει τὸν Φροῦντ ποὺ παραδέχεται γιὰ αἰτία ὅλων τῶν ψυχικῶν φαινομένων τὴν ἐρωτικὴ ἐπιθυμία ποὺ δὲν ἱκανοποιήθηκε καὶ φέρνει τὸ αἴσθημα τῆς λύπης:

Πάγρυς δὲν θεμελιώνεται χωρὶς μαστόρου (μάστ
κι' ἀγάπη δὲν τελειώνεται χωρὶς κακὸ (κι' ἀμάρτι.

Εἶναι οἱ μικροκαυγάδες ποὺ τρικυμίζουν συχνὰ τὰ πελάγη τῆς ἐυτυχίας τῶν ἐρωτευμένων καὶ ποὺ ὀπὸ ἑλληνικὸ αἰσθημα ἔχουν μιὰ θέση ἐεχωριστή, γιατὶ μ' αὐτὰ ξαναθερμαίνεται τὸ πάθος καὶ διατηρεῖται ἀσβεστη ἡ φλόγα τῆς ἀγάπης. Παίρνουν πολλὲς φορὲς ἕνα χρῶμα ποὺ μᾶς προκαλεῖ τὸ γαμήγελο, ἀλλὰ μᾶς συγκινεῖ συγχρόνως. Βλέπουμε π. χ. τὸν ἀγαπητικὸ νὰ ἀπειλεῖ νὰ ξεσκεπάσει ὅλα τὰ μυστικὰ καὶ τὴν κοπέλλα νὰ ἀμύνεται ὅπως μπορεῖ:

Ἂν πάεις κ' ἀγκαλόεις με κι' εἰπῆσο πῶς σ' ἀγάπουν (γιὰ χιόνια
κι' ἐγὼ νὰ κ' ἐγὼ πῶς μ' ἔτρεχες στὶς σ.ρᾶτες ποὺ περπάτουν.

Ὁ πόνος π' ἀνθίζει στὴν καρδιὰ εἶνε μεγάλος· ζυμωμένος μὲ τὴν φαυταστικὴ ἐκείνη δύνεση ποὺ δίνουν τὰ τραγούδια μας στὸ αἴσθημα. Ὁ ἔρωτας σὲ πολλὰ μας τραγοῦδια ἐμφανίζεται πάθος βαθὺ καὶ σκοτεινὸ, ὅπου ἡ λύπη πλέκει ἕνα πένθιμο στεφάνι καὶ ἡ ἐγκατάλειψη τῆς ἀγαπητικιᾶς τραγουδιέται μὲ δύναμη καὶ περιπάθεια ποὺ συγκινεῖ καὶ τὴν ἄψυχη φύση. Τὰ μοιρολόγια γιὰ τὸν ἄπιστο καρδιοκλέφτη μοιάζουν τρικυμισμένες θάλασσες ποὺ βογγοῦν ἀπ' τὴν νοσταλγία τῆς χαμένης εὐτυχίας:

Ἀνάμεσα στοὺς πολυάριθμους στίχους τῆς λαϊκῆς ἀνθολογίας ἀνακαλύπτουμε καὶ τὸ Δωρδίνο τὸν ἐρωτα ποὺ ἐξυπνοεπεῖ τὴν ἀναπαραγωγὴ καὶ τὴν ἐπίλογή, κρυμμένον δ-μως πάντοτε καὶ ἀπαοκατήηητον νὰ διευθύνει ἀπ' τὰ παρασκήνια. Σκληρὸς πάντοτε καὶ ὄχι μόνον κάφαρτατος μὲ χρυσᾶς πτέρυγας» ὅπως τὸν θέλει ὁ Πλάτων, ὑψηλὸ καὶ ἀνάλληθινὸς σατράπης ἀφήνοντας τὶς ἀνέκκλητες διαταγές του μέσα σὲ ἀγριοπειθαρχικὲς λεγεώνες του, μὲ μιὰ βαθειὰ ἀμοιδότητα μὲ τὴν ἀπεικόνιση τοῦ καθαλλάφρη Χάροντα ποὺ σέρνει τὶς ψυχὲς δεμένες στὰ καπούλια τοῦ ἀλόγου του, ἀδιαφορώντας γιὰ ὅ,τι γίνεται γύρω του:

"Αχ! οὐρανὲ μὴ βρέξεις πιά, κόψε μου (αὐτὴ τὴ χάρη
κι' ἐγὼ μὲ τὰ κατάκια μου δροσίζω τὸ (χορτάρι.

Ἡ δύναμη τῶν μαιτιῶν εἶναι τὸ μεγάλο ἀνεξάντλητο θέμα ποὺ πλημμυρίζει τὰ τραγούδια μας καὶ τὰ πλουτίζει μὲ τὶς γλυκύτερες στροφές, ὑψώνοντάς τα σὲ λυρικὰ ὕψη μὲ τοῦ καθαροῦ ρομαντισμοῦ τὰ μαγνάδι γιὰ κορῶνα:

Ὁ ποταμὸς σέρνει κλαδιὰ κι' ἡ θάλασσα (καφάβια
κι' ἡ κόρη μὲ τὰ μοιρολογιὰ σέρνει τὰ (παλληκάρια.

Ἡ περίεργη ἐκείνη ἀνάλυση τοῦ Σσπενάουερ «τὴν ἴδια στιγμὴ ποὺ διασταυρώνονται γεμάτα πάθος τὰ βλέμματα προαγγέλλεται μιὰ μελλοντικὴ ὑπαρξη») γιὰ τὶς ματιὲς τῶν ἐρωτευμένων δὲν φαίνεται πουθενὰ νὰ συνεφιάζει τὴν ἀγνότητα τοῦ αἰσθήματος τοῦ τροβαδούρου μας, ποὺ στὴ βασθίωσα τῶν αἰσθήσεων δίνει κάτι τὸ ὑπερφυσικὸ γιὰ νὰ μᾶς συγκινήσει περισσότερο καὶ νὰ μᾶς δείξει τὴ σημασία της γιὰ τὴ δύναμη τῆς ἀγάπης:

Μαῦρα μάτια ἔχεις φῶς μου, μαῦρα' ναι (σὰν τὴν ἄνοι
καὶ ὅποιος τὰ γλυκοφιλήσει χάρο δὲν (φοβᾶται πιά,

Τὸ ἐρωτικὸ χρῶμα τῆς 'Αλεξανδρινῆς ποιήσεως ποὺ μένει μονοδιὰ σὲ ἀπόστασι καὶ σὲ ἐμπνευσι, ξεναγωρᾶει ἀπὸ, ἀλλὰ ζωηρὸ μέσα στὶς ἀναρίθμητες παραλλαγὲς τῶν δημοτικῶν μας τραγουδιῶν, ὅπου τὸ ὑπισυνείδητο τοῦ λαοῦ κρύβει τὶς κοσμογονικὲς του καὶ κοινωνικὲς ἀντιλήψεις καὶ ὑψώνει τὸν βωμὸ τῆς 'Αφροδίτης ἄμυο καὶ στολίδι τῆς 'Ελληνίδος ποὺ τὴν θέλει ἐτοιμη νὰ θυσιασθεῖ. Ὁ Ἀνοοτος ἱστοτιοσὸς τὸν Βορεῖον λοῦν τῆς Εὐρώπης μὲ τὶς ὑποκλίσεις τῶν φεουδαρχῶν καὶ τὶς ἐπιδεκτικὲς ἐξομολογήσεις, δὲν βρίσκει ἀπήχηση καμμιὰ μέσα στὴν ἑλληνικὴ ψυχὴ ποὺ πλάθει τὸ αἴσθημα μὲ τὰ εὐγενικὰ ἐλατήρια τῆς πνευματικῆς ἡδονῆς καὶ τῆς καθαρῆς βιωτικῆς ψυχαγωγίας ποὺ μᾶς θυμίζει «τὸ ὑπέρτατο ἀγαθόν» τοῦ Ρενάν:

"Οταν σὲ προκαγάπησα, ὅσπρε γελάεις (κρίνε,
πίσω μου δὲν ἀκούτσεζα εἶνοι κόσμος δὲν (εἶναι.

Ὁ λεπτὸς σαρκικὸς ἔρωτας τῆς Ἰσπανίας καὶ τῆς Προβηγκίας ποὺ οἱ "Αραβες τὸν ἀγκαλιάσανε καὶ τὸν διατήρησαν σὰν παρακαταθήκη μέσα στὰ κύματα τοῦ Χριστιανικοῦ ρομαντισμοῦ, ἀναβλύζει ἀπ' τὴ λύρα τοῦ βάρδου μας μὲ τὴν χαρακτηριστικὴ ἐκείνη λυρικὴ διάθεση ποὺ ἀνιψώνει τὰ ρηχὰ ἐλατήρια τοῦ θετικισμοῦ σ' ἕνα κόσμο ἀγγελικὰ καὶ ἀγνὸ ἀπὸ ἀκαμάτη, ὅπως λέει ὁ ποιητής. Τὸ ἐρωτευμένο παλληκάρι μας παραμένει πάντοτε εἰκέτης τρεπινος καὶ εὐλαβῆς μπροστὰ στὸν ἱερὸ βωμὸ τῆς καρδιᾶς μὲ τὴν ἐνεργητικὴ φαντασία ποὺ φτάνει κάποτε τὰ ὅρια ἑνὸς θαθύτατου ψυχικοῦ συγκλονισμοῦ καὶ περνᾶ ἀφοβὰ τὶς βιωτικὲς σκληρὲς πραγματικότητες, γιὰ νὰ μᾶς μεταφέρει σ' ἕναν κόσμο δικό της, σ' ἕνα περιβάλλον διασφαλεῖ, ὅπου ἀντανακλᾶοῦν οἱ πολυποίκιλοι χρωματισμοὶ τῆς ἑλληνικῆς ψυχῆς χωρὶς ψιμυθίο, χωρὶς τερπίπια. Οἱ ἐρωτευμένοι τῶν τραγουδιῶν μας ποὺ ξεκινοῦν γιὰ τὸν μακρὺ δρόμο τῆς ζωῆς, δὲν ἔχουν ἄλλο ἐφόδιο ἀπὸ τὴν ἀγάπη. Στὴν ἐποχὴ μας ἕνα τέτοιο ζευγάρι μόλις καὶ μετὰ βίας θὰ μποοοῦσε νὰ ἐξοικονομηθεῖ λίγες μέρες. Ἡ λαϊκὴ Μοῦσα βλέπει τὰ πράγματα μὲ ἄλλον φακὸ εἶναι παραυτῶν καὶ ἡ ζωὴ ἡ σημερινὴ τοὐλάχιστον ἀπέχει κ' ἀπ' τὰ δύο. Γιὰ μᾶς ποὺ μείναμε ἐέξω τοῦ νυμφῶνα» ἀοκεῖ γιὰ νὰ μᾶς δώσει μιὰ ἰδέα τῆς φιλοσοφίας τῶν τότε ἐρωτευμένων ἡ χαριτωμένη αὐτὴ ἐπωδός :

Κι' ἂν ἴσως καὶ διψάσουμε τὸ τί νερὸ (τὸ πιοῦμε.
τὸ δάκρυ σου τὸ δάκρυ μου νερὸ θὲ νὰ (τὸ πιοῦμε.

Ὁ ἔρωτας τῶν δημοτικῶν μας τραγουδιῶν ξεπετιέται σὲ πολλὰ μέρη ἀπ' τὴν ψυχὴ τοῦ ἕθνους καὶ ἡ λύκα τοῦ ἀγνωστου ραυκοδοῦ μὲ τὶς ἀυλὲς πανελλήνιες χορὲς τῆς πόλλες ἀπ' τὸν ρυθμὸ τῆς ζωῆς μας καὶ ξεσπᾶ στὸ αἴσθημα ἐκεῖνο ποὺ δὲν ἔχει τίποτε τὸ κοινὸ μὲ τὰ 'κούρ ντ' ἀμοὺρ» τοῦ Λουδοβίκου τοῦ ΙΔ', μὲ τοὺς ἱπποτικοὺς φεουδαρχικοὺς ἐρωτισμούς:

Διμάν' οἱ κάμποι γιὰ νερὸ καὶ τὰ βουνὰ (γιὰ χιόνια
καὶ τὰ νερράκια γιὰ πουλιὰ κ' ἐγὼ βλάχα μ' (γιὰ σένα.

Ἡ ἀγάπη ποὺ ἀνάβει στὴν ψυχὴ τοῦ τραγουδιστῆ μας θερμαίνεται μέσα στὰ βάσθη ποὺ ἐγὼ τοῦ, γίνεται ἀσκησὸς τῆς ζωῆς καὶ ἀπορροφᾶ κάθε σκέψη καὶ φροντίδα· εἶναι ἀληθινὴ ἀποθέωση τοῦ αἰσθήματος. Ἀπὸ μακρυὰ παρακολουθεῖ τὴν ἀγαπητικιά του, τὴν καμαρώνει, ἀλλὰ δὲν ἔχει τὸ θάρρος νὰ τὴν πλησιάσει. Τὸ παράπονο καὶ ἡ λαχτάρα τὸν καίει, τοῦ φλογίζει τὰ σωθικά καὶ δὲν μπορεῖ πολλὲς φορὲς νὰ κρατηθεῖ:

Δὲν εἶναι πόνος νὰ πονεῖ. πόνος νὰ θανα-(τώνει,
σὰν τὴν ἀγάπη τὴν κρυφὴ ποὺ δὲν ξεφα-(νερώνει.

Παραφυλάει παντοῦ μὲ ὁπομονὴ στὸ πηγάδι τῆς πετάει λίγα γλυκάλογα στὴν ἐκκλησία, τὴν τρώει μὲ τὶς ματιές του, στὸ χορὸ τὴν σηκώνει μὲ καμάρι καὶ σὲ λίγο μπορεῖ νὰ δώσει τὶς πιὸ μυστικὲς πληροφορίες:

Κόκκινο φουστάνι ἔχει παρδαλὴ ποδιὰ
κ' ἔχει ἀνάμεσα στὴ στῆθη μιὰ μικρὴ ἐλιά.

Ὁ ἔρωτας ἀφήνει πιὰ τὸν χτῦπνα τὴς νεροπτῆς καὶ τοῦ φόβου καὶ μᾶς παρουσιάζεται μεγαλοπρεπὴς καὶ παρασυνάιρκος ὅμως μαζί, γιατὶ ἐτὸν εἶδε τόστρο τῆς νυχτός, τὸν εἶδε τὸ φεγγάρι» καὶ οἱ κακὲς γλῶσσες σκρυσιάνν πικρόγολα σχάλια γιὰ τὴν κοπέλλα. Ἡ αὐστηρότητα τοῦ περιβάλλοντος, τὰ ἀπόρθητα τεῖχη τοῦ παλιοῦ ἑλληνικοῦ σπιτιοῦ. τῆς ἀμπνεουν τὴν ἰδέα πὼς δὲ μπορεῖ νὰ σκεφτεῖ ὅ,τι θέλει καὶ πολὺ γύρισαν ἄπραχτοι, ἡ πεντάμορφη κοπέλλα ἀφήνει τὸ παλάτι καὶ μόνη πάει νὰ ἀρεῖ τὸν Διγενῆ της. Ἡ φωνὴ κατὰ τὸν ποιητὴ μας συμμετέχει στὴ λύπη τῆς καὶ στὸν καϋμὸ τῆς:

Κιαὶ μόν' ἔνα πουλὶ τὴς λέει: τί κορτερᾶς; (τί κορ-(φᾶς, νυχτόκιες, ζηματρόνει
κι' ὁ Χάρος κι' ὁ ἀντρειωμένος π' ἀγαπᾶς (στὸ μαρμαρένιο πολεμόν τ' ἀλῶνι.

Ἔτσι ἡ ἀρχόντισσα μαθαίνει τὴν σκοτεινὴ ἀλήθεια καὶ ραγίζει ἡ καρδιά της.

ΑΜΠΡΟΥΑΖ ΒΟΛΛΑΡ

ΠΑΥΛΟΣ ΣΕΖΑΝ

ΜΕΡΙΚΕΣ ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ ΑΠ' ΤΗ ΖΩΗ ΤΟΥ

Μεταφρ. τοῦ κ. Ἡλία Ζιώγα

(Σ.Ὁ Πορίσι, ἑξακολουθεῖ ὁ πανηγυρισμὸς τῆς μνήμης τοῦ Σεζάν, ἑξ ἀφορμῆς τῆς συμπληρώσεως ἑκατὸ χρόνων ἀπὸ τῆ γέννησή σου. Καθὼς εἶναι γνωστό, ὀργανώθηκαν ἐκθέσεις τῶν ἔργων του, ἔγιναν ἀμιλίες, κατὰ τὶς ὁποῖες ἐξιχνιάσθηκε ἡ παράξενη ζωή του, κι ἀναλύσθηκε τὸ ἔργο του καὶ ἡ ἀναμφισβήτητα πρόσκτισα σημασία του γιὰ τὴν ὁπόθεση τῆς σύγχρονης Τέχνης, ὁλοκλήρος δὲ ὁ Τόμος, ἐφημερίδες καὶ περιοδικά, ἀφιερώνουν ἄρθρα, μελέτες, κλπ., ταυτόχρονη ἀποδοχὴ ἑνὸς ἔργου τοῦ Σεζάν.

Μιὰν ἄλλη φορά, ὁ φίλος του Γκιγιεμέ, ποὺ ἦταν μέλος τῆς Ἑλλανοδίκου Ἐπιτροπῆς, καὶ γι' αὐτὸ εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ ξαναφέρει ἕνα ἀπορριμένο πίνακα, πῆρε, ἀπὸ «μεγάλη χάρη», ἕνα ἀπὸ τὰ ἔργα τοῦ ζωγράφου τοῦ Αἴξ. Μήπως κι' αὐτὸ μπορεῖ νὰ θεωρηθεῖ πὼς ἔγινε δεκτός;

Παρ' ὅλες αὐτὲς τὶς ἀποτυχίες του, οἱ γονεῖς τοῦ καλλιτέχνη, πολὺ γλήγορα ἄρχισαν νὰ μὴν ἀμφιβάλλουν γιὰ τὸ μέλλον τοῦ γιοῦ τους. «Ἐγώ, ὁ Σεζάν, δὲν μπορεῖ νἄχω κάμει ἕνα ἠλίθιο», ἔλεγε ὁ πατέρας, ποὺ ἀν καὶ ἦταν, στὴν ἀρχή, ἕνας μικρὸς καπελλᾶς, ὑπερηφανεύοντα ν' ἀπὸ ἔγινε τραπεζίτης. "Οσο γιὰ τὴν κυρία Σεζάν, εἶχε ἕνα ἐπιχείρημα ποὺ τὸ θεωροῦσε ἀκαταγώνιστο: «Ἔ, καλά! Μήπως τάχα δὲν λέγεται Παῦλος, ὁ;

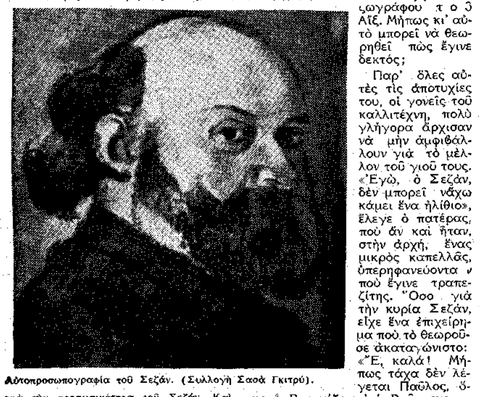

Αὐτοπροσωπογραφία τοῦ Σεζάν. (Συλλογὴ Σασά Γκιτρό).

γιὰ τὴν προσωπικότητα τοῦ Σεζάν. Καὶ τὸ ἐπίσημο Κράτος, ἡ Γαλλία, μὴ θέλοντας νὰ ὀστερήσει, ἀλλ' ὁλοσδιόλου ἀντίθετα, νὰ τιμήσει τὴ μνήμη τοῦ μεγαλοφυοῦς τέκνου της, ποὺ, καθὼς εἶναι γνωστό, παρεξηγήθηκε στὴ ζωή, ἐθέσε ἤδη σὲ κυκλοφορία ἕνα εἰδικὸ γραμματόσημο, μὲ τὴν εἰκόνα τοῦ διδασκάλου τοῦ Αἴξ. Τὸ ἀναμνηστικὸ αὐτὸ γραμματόσημο, ἔργο τοῦ ζωγράφου—χαρακτὴ Ὀῦβρε, εἶναι τὸ δεύτερο κατὰ σειρὰ; μὲ τὸ ὁποῖο ἡ Γαλλία τιμᾶ τοὺς καλλιτέχνες της. Τὸ πρῶτο γραμματόσημο, ἦταν γιὰ τὸν Ἀγυο-σ ο Ροντέν.

Τὰ «Νεοελληνικὰ Γράμματα», ἐπιθυμῶντας νὰ κάμουν γνωστὸ στοὺς ἀναγνώστες των τὸν ἄνθρωπο Σεζάν, δίνουν σήμερα μερικὲς χαρακτηριστικὲς σελίδες τοῦ βιογράφου του, τοῦ Ἀμπροὰζ Βολλάρ, τοῦ ἀπόλαυση τῆς μεγαλύτερης ζωγραφικῆς συνείδησης τοῦ αἰῶνα μας, ποὺ ὑπῆρξε, κατὰ παγκόσμια ἀναγνώριση, ὁ τιμώμενος μεγάλος καλλιτέχνης, ὁ ζωγράφος Παῦλος Σεζάν).

Ἠλ. Ζ.

"Ας μὴ φανταστεῖ κανεὶς, ὅτι θὰ κάμω ἐδῶ «κριτικὴ τέχνης». Καθὼς καὶ στὰ ἔργα ποὺ ἀφιέρωσα προηγουμένως στὸ Σεζάν, στὸ Ρενουάρ καὶ στὸ Ντεγκά,δὲν θὰ διακινδυνεύσω νὰ μπῶ σὲ μιὰ περιοχὴ ποὺ δὲν μοῦ ἀνήκει. Ἐπειδὴ εἶχα τὸ μεγάλο εὐτύχημα νὰ συναντῶ τὸ Σεζάν, ἁπλῶς θέλησα νὰ ὑπογραμμίσω, στὶς παρακάτω σελίδες, κάποια χαρακτηριστικά, «μερικὲς ἀντιθέσεις ἀγαθότητας καὶ εἰρωνίας ποὺ σημαδεύουν τὴ λεπτὴ κι' ἀνθουσιώδη φύση» τοῦ διδασκάλου τοῦ Αἴξ.

☘

Κάποια χειμωνιάτικη μέρα, ἀπὸ τὶς πιὸ τσουχτερὲς, σταμάτησα στὴ «Βασιλικὴ Γέφυρα» γιὰ νὰ θαυμάσω τὸ Ζωκυόνα ποὺ παράσερνε κομμάτια πάγου, καὶ εἶδα κάποιον, σκυμμένο στὴν ὄχθη τοῦ ποταμοῦ. Ἀνεγνώρισα τὸ Σεζάν, καὶ τὸν πλησίασα. «Τὸ νερὸ εἶναι παγωμένο στὸ ἐργαστήριο μου, εἶπε. "Ηρθα ἐδῶ νὰ ἐππλύνω τὰ πινέλλα μου.. Ἀκοῦστε, κύριε Βολλάρ, ἔχω κάποια σπουδή, ποὺ δὲν εἶναι τόσο κακή.. "Αν μπορέσω νὰ τὴν ἀποτελειώσω, θασίζομαι σὲ σᾶς, γιὰ νὰ τὴν ὁδηγήστε σὲ κανένα φιλόξενο λιμάνι».

Εἶναι γνωστό, πὼς τὸ δνειρο τοῦ Σεζάν, ἦταν πάντα νὰ ἐκθέσει τὰ ἔργα του, καὶ μάλιστα νὰ τὰ ἐκθέσει σὲ ἐπίσημο Σαλόν. Τὸ νὰ ἐκθέσει κανεὶς στὸ «Σαλὸν ντὲ Μπουργκερὼ» ἦταν, γι' αὐτὸν, κάτι σὰν μιὰ κλωτσιὰ στὰ ὀπίσθια' στὸ "Ινστιτοῦτο, μιὰ νόμιμη ἱκανοποίηση, «ὕστερ' ἀπ' ὅλες τὶς κακὲς ὑποδοχὲς ποὺ δὲν ἔπαυαν νὰ τοῦ κάμουν ἡ «Ἐκόλ» καὶ τὰ «Μπώ — ζ ἀρ». "Ας προσθέσουμε ὡστόσο, ὅτι ἐξ αἰτίας τῆς ἐπίμονης ἐχθρότητας τῆς Ἑλλανοδίκου Ἐπιτροπῆς, ὁ Σεζάν ποτὲ δὲν ἔγινε δεκτὸς στὸ Σαλόν. Γιατὶ δὲν μπορεῖ νὰ πεῖ κανεὶς, ὅτι ἔγινε δεκτός, ὅταν «πέρασε» μὲ τὴν ἐπιβολὴ ἑνὸς ἀπὸ τοὺς σπάνιους θαυμαστές του, τοῦ κ. Ἰσοκέ, ποὺ σὰν τὸν παρκκάλεσαν νὰ δανείσει ἕνα σπάνιο ἔπιπλο γιὰ τὴν ἔκθεση τοῦ 1889, ἔθεσε ὡς ὅρο τὴν πώς ὁ Βερονέζε κι' ὁ Ρουμπενς;»

«Μιὰν ὡραία πρωΐα», ὁ Σεζὰν νόμισε ὅτι βρῆκε τὸ μέσον νὰ ἐκθέσει ἕνα τέλους «κανονικό». Γράφηκε σ' ἕνα σύλλογο ζωγράφων' τοῦ Αἴξ, πληρώνοντας γιὰ τὰ σχετικὰ τοῦ δικαιώματα, μιὰ γενναία συνδρομή. 'Αλλ' ὅταν ἔφτασε μὲ τὰ ἔργα του, ποὺ ἐν' ἀπ' αὐτὰ, δὲν ἦταν ἄλλο ἀπὸ τὸ, περίφημο «Μὸν Σαὶντ Βικτοὰρ», ποὺ σήμερα ἀποτελεῖ τὸ καμάρι τῆς συλλογῆς Σαμουὲλ Κουρτώ, οἱ συναδελφοί του, οἱ γεροντοκόρες καὶ οἱ μικροὶ εἰσοδηματίες τοῦ Αἴξ, ἀνεγκασιεῖνοι ἀπὸ τὸ καταστατικὸ τοῦ συλλόγου νὰ δεχτοῦν τοὺς πίνακες ὅποιου εἶχε πληρώσει, θρῆκαν ὅτι αὐτὸ δὲν ἦταν σωστό. Οἱ ἀπλοϊκοὶ αὐτοὶ ἄνθρωποι, ἀγανακτοῦσαν «καλῆ τῆ πίστει». 'Αλλὰ καλῆς πίστεως ἐπίσης, ἦταν ἀσφαλῶς κι' ἕνας ἀπὸ τοὺς κριτὰς του, ὁ κ. Μοτέ, ὅταν ἐπρότεινε τὴν ἀπόρριψη τοῦ Σεζάν ἀπὸ τὴ Σχολὴ τῶν Καλῶν Τεχνῶν: «Ὁ Σεζάν ἔχει χαρακτῆρα κολορίστα — Ἔλεγε ὁ καθηγητὴς αὐτός. Δυστυχῶς, ζωγραφίζει μὲ ὑπερβολή». Ὁμοίως καλῆς πίστεως ἦταν, ὑποθέτω, καὶ τὰ μέλη ἐκείνα τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ «Σαλὸν ντὲ Μπουγκερὼ», ποὺ πίστευαν ὅτι ὁ ζωγράφος τοῦ Αἴξ, χρησιμοποιοῦσε ἕνα ἔξυπνο τέχνασμα, μὲ τὸ νὰ σκοπεύει ἕναν ἄσπρο μουσαμᾶ, μ' ἕνα πιστόλι γεμᾶτο διάφορα χρώματα. Γι' αὐτὸ ὀνόμαζαν τὴν τεχνοτροπία του «ἡ ζωγραφικὴ μὲ τὸ πιστόλι».

☘

Τὸ 1892, γιὰ πρώτη φορά, εἶδα πίνακες τοῦ Σεζάν, μέσα σ' ἕνα μικρομάγαζο, κοντὰ σὲ διάφορα εἴδη ζωγραφικῆς. "Ηταν τὸ χρωματοπωλεῖο ἑνὸς ἐμπόρου, τοῦ Ταγγκουί, στὴν ὁδὸ Κλωζέλ. Περίεργος τόπος αὐτὸς ὁ γέρω — Ταγγκουί. Φιλήσυχος πολίτης, παραλίγο νὰ τουφεκίζονταν στὴν ἐποχὴ τῆς «Κομμούνας», ἀπὸ τὸ κόμμα τῆς τάξεως. 'Ἀπὸ τότε, θεωροῦσε τὸν ἑαυτό του, σὰν ἕνα εἶδος ἐπαναστάτου, καὶ γι' αὐτὸ, σὰ φυσικὴ συνέπεια, ἔγινεν ὁ ὑπέραγχος τῶν «προοδευτικῶν» ζωγράφων — ἐκείνων ποὺ τὰ ἔργα τους ἔκαμναν τοὺς καθυστερημένους νὰ οὐρλιάζουν.

Ἐπειδὴ δὲν ἦταν ἀκόμα τῆς μόδας νὰ πληρώνεται οἱ «ρωμὲκες» πολὺ ἀκριβᾶ, δὲν ἔθλεπε κανεὶς φιλότεχνους νὰ πέρνουν τὸ δρόμο γιὰ τὴν ὁδὸ Κλωζέλ. "Αν ὡστόσο κανεὶς ἀπ' αὐτοὺς, παρουσιαζόταν γιὰ κανένα ἔργο τοῦ Σεζάν, λ. χ., ὁ γέρω — Ταγγκουὶ τὸν ὁδηγοῦσε στὸ ἀτελιὲ τοῦ ζωγράφου, ποὺ τοῦ ἐμπιστεύοταν τὸ κλειδί. Ἐκεῖ, ἀνάμεσα σὲ δυὸ στῆλες ἀπὸ πίνακες, ἔκανε κανεὶς τὴν ἐκλογή του, στὴν ἀρισμένη τιμή: σαράντα φράγκα γιὰ τοὺς μικροὺς, κὶ ἑκατὸ φράγκα γιὰ τοὺς μεγάλους! Ὑπῆρχαν ἐκεῖ καὶ πίνακες μὲ μικρὲς σπουδὲς τοῦ Σεζὰν πάλι, γιὰ νὰ τοὺς πουλήσει.

Αὐτὲς οἱ μικρὲς σπουδὲς, προαιρίζονταν γιὰ τοὺς φιλότεχνους ἐκείνους ποὺ δὲν μποροῦσαν νὰ πληρώσουν ὀβτε 100, ὀβτε καὶ 40 φράγκα. Κι' ἔτσι μποροῦσε νὰ δεῖ κανεὶς τὸν Ταγγκουί, μ' ἕνα ψαλλίδι στὸ χέρι, νὰ κόφτει μικρὰ «θέματα», ἐνὼ κάποιος λιγοτάλαντος Μαικήνας δίνοντάς του ἕνα εἰκοσόφραγκο, ἔβαζε τρία μήλα τοῦ Σεζάν! 'Ο γέρω Ταγγκουὶ ὑπερηφανεύοταν νἀχουν στὴν κατοχή τους πίνακες τοῦ διδασκάλου τοῦ Αἴξ, ποὺ μπῆκε ὀτὸ Λοῦβρο, κ' ἔγινε ἡ ἔκθεση ἔργων του στὸ θέατρο Πιγκάλ, δὲν μποροῦσε νὰ μὴ θυμηθῶ, ἐκείνο ποὺ γιὰ πρώτη φορὰ παρουσιάσθηκε στὸ κατόστημά μου, στὴν ὁδὸ Λαφίτ, ἐδῶ καὶ τριάντα χρόνια.

Οἱ πίνακες περισσότερου ἀπὸ ἑκατό, μοῦ παραδόθηκαν τυλιγμένοι σὲ ρόλους. Ἔτσι εἶχε τὰ ἔργα του ὁ ζωγράφος στὸ σπίτι του, καὶ τοῦτο γιατὶ πίστευε πὼς στὶς μετακομίσεις τὰ τελλάρα ἔπιαναν πολὺ τόπο.

"Εμενε νὰ ὀργανωθεῖ ἡ ἔκθεσή μου, ποὺ δὲν μπροῦσε νὰ εἶναι παρὰ πενιχρή, γιατὶ τὰ μέσα ποὺ βρέθηκα τότε, ἦσαν περιορισμένα. Εἶχα ἀάλει σὲ περιβλεπτὴ θέση τοὺς περίφημους «Λουζμένους» τῆς συλλογῆς Καγιεμπὸτ καὶ τὴ «Λὸὺα μὲ τὸν Κύκνο». Φώναζαν πὼς ἡ ἔκθεσή μου ἦταν μιὰ προσβολὴ γιὰ τὴν Τέχνη, καὶ μερικοὶ μάλιστα, δὲν δίσταναν νὰ τὴν χαραχτηρίσουν κι' ὡς προσβολὴ γιὰ τὴν «δημοσία αἰδώ!»

Μιὰ φορὰ, παρασυρθῆκα στὴν εἴσοδο τοῦ καταστήματός μου ἀπὸ τὴ φασαρία ἑνὸς μικροκουγᾶ. Μιὰ νέα γυναῖκα, μπροστὰ στὸν πίνακα τῶν «Λουζμένων», κακολογοῦσε τὸ συνοδό της: «Νὰ μ' ἀναγκάσεις νὰ δῶ αὐτό, ἐγὼ ποὺ πῆρα τὸ πρῶτο βραβεῖο στὸ σχέδιο!» Μιὰν ἄλλη μέρα, ἕνα ζευγάρι στάθηκε στὴ βιτρίνα μου: ἦταν ζευγάρι καλλιτεχνῶν, ἀν ἔκρινε κανεὶς ἀπὸ τὸ κατπέλλο μὲ φαρδειὰ μπορ καὶ τὴ γραβάττα «Λαβαλὲρ» τοῦ ἀντρός. «Κύτταξε τὶ πουλιέται σήμερα!» εἶπε ἡ γυναῖκα. «Καὶ στὸ μεταξύ, μὲ τὴν ἐπιμονή σου νὰ κάνεις ὑψηλὴ τέχνη, τὸ παιδὶ σου πεθαίνουν τῆς πείνας!»Ἐπτυχῶς, αὐτὴ ἡ συζυγικὴ ἐπίκριση δὲν ἔγινε ἀντιληπτὴ ἀπὸ ἕνα σοβαρὸ πελάτη, τὸν πρῶτο ἀπὸ τὸ ἀνοιγμα τῆς ἐκθέσεως, ποὺ ἔρχονταν μαζί μὲ τὸν ὑπηρέτη του.

"Ηταν ἕνας ἐκ γενετῆς τυφλός, ποὺ ἔκανε συλλογή. 'Αλλὰ ὡς γιὸς κι' ἐγγονὸς καλλιτεχνῶν ἦταν γεννημένος μὲ τὴν ἀγάπη γιὰ τὰ ἀντικείμενα Τέχνης. Μοῦ ἐμπιστεύθηκε, πὼς ἀν ἐπηρεάσθηκε γιὰ τὴν ἀγορὰ ἑνὸς Σεζάν. αὐτὸ τὸ ἔκανε ἀπὸ σεβασμὸ πρὸς τὸ Ζολά, ποὺ τιμοῦσε μὲ τὴ φιλία του τὸ ζωγράφο. «Κι' ἐμένα, κύριε, μοῦ σρέσει ἡ εἰλικρινὴς ὁρασις» — καὶ καὶ πέρνοντας ὁ καλλιτέχνης ὡστόσο, εἶχε θρεῖ ἕναν «προστάτη» πιὸ σοβαρό, τὸν κ. Σοκέ, προϊστάμενο ἑνὸς ζραφείου ποὺ ἀγαποῦσε τὴ ζωγραφικὴ καὶ στὸν ὁποῖο ὁ ζωγράφος εἶχε συστηθεῖ ἀπὸ τὸν Ρενουάρ. "Ας προσθέσουμε, ὅτι ὁ κ. Σοκέ, εἶχε κατακτηθεῖ σὲ τέτοιο σημεῖο ἀπὸ τὴ ζωγραφικὴ τοῦ Σεζάν, ὥστε, ὅταν τοῦ μιλοῦσαν γιὰ ἕναν παλιὸ ἢ μοντέρο καλλιτέχνη, ἀμέσως ἀναφωνοῦσε: «Καὶ ὁ Σεζάν;»

'Αλλὰ ἡ φωνή του δὲν εἶχεν ἀντίλαλο, καὶ μόνο πολὺ ἀργότερα, κατόπι, ὀργανώθηκε ἔκθεση ὁλόκληρου τοῦ ἔργου τοῦ Σεζάν.

☘

Σήμερα, ποὺ τὰ Μουσεῖα ὅλου τοῦ κόσμου ὑπερηφανεύονται νἀχουν στὴν κατοχή τους πίνακες τοῦ διδασκάλου τοῦ Αἴξ, ποὺ μπῆκε ὀτὸ Λοῦβρο, κ' ἔγινε ἡ ἔκθεση ἔργων του στὸ θέατρο Πιγκάλ, δὲν μπορῶ νὰ μὴ θυμηθῶ, ἐκεῖνο ποὺ γιὰ πρώτη φορὰ παρουσιάσθηκε στὸ κατόστημά μου, στὴν ὁδὸ Λαφίτ, ἐδῶ καὶ τριάντα χρόνια.

ΣΕΖΑΝ : «Νεκρὰ φύση». (Συλλογὴ Πώλ Γκιγιώμ).

ΣΕΖΑΝ : «Καθήμενος χωρικός». (Συλλογὴ Ἀμπ. Βολλάρ).

Οἱ πίνακες περισσότεροι ἀπὸ ἑκατό, μοῦ παραδόθηκαν τυλιγμένοι σὲ ρόλους. Ἔτσι εἶχε τὰ ἔργα του ὁ ζωγράφος στὸ σπίτι του, καὶ τοῦτο γιατὶ πίστευε πὼς στὶς μετακομίσεις τὰ τελλάρα ἔπιαναν πολὺ τόπο.

"Εμενε νὰ ὀργανωθεῖ ἡ ἔκθεσή μου, ποὺ δὲν μπροῦσε νὰ εἶναι παρὰ πενιχρή, γιατὶ τὰ μέσα ποὺ βρέθηκα τότε, ἦσαν περιορισμένα. Εἶχα ἀάλει σὲ περιβλεπτὴ θέση τοὺς περίφημους «Λουζμένους» τῆς συλλογῆς Καγιεμπὸτ καὶ τὴ «Λὸὺα μὲ τὸν Κύκνο». Φώναζαν πὼς ἡ ἔκθεσή μου ἦταν μιὰ προσβολὴ γιὰ τὴν Τέχνη, καὶ μερικοὶ μάλιστα, δὲν δίσταναν νὰ τὴν χαραχτηρίσουν κι' ὡς προσβολὴ γιὰ τὴν «δημοσία αἰδώ!»

Μιὰ φορὰ, παρασυρθῆκα στὴν εἴσοδο τοῦ καταστήματός μου ἀπὸ τὴ φασαρία ἑνὸς μικροκουγᾶ. Μιὰ νέα γυναῖκα, μπροστὰ στὸν πίνακα τῶν «Λουζμένων», κακολογοῦσε τὸ συνοδό της: «Νὰ μ' ἀναγκάσεις νὰ δῶ αὐτό, ἐγὼ ποὺ πῆρα τὸ πρῶτο βραβεῖο στὸ σχέδιο!» Μιὰν ἄλλη μέρα, ἕνα ζευγάρι στάθηκε στὴ βιτρίνα μου: ἦταν ζευγάρι καλλιτεχνῶν, ἀν ἔκρινε κανεὶς ἀπὸ τὸ κατπέλλο μὲ φαρδειὰ μπορ καὶ τὴ γραβάττα «Λαβαλὲρ» τοῦ ἀντρός. «Κύτταξε τὶ πουλιέται σήμερα!» εἶπε ἡ γυναῖκα. «Καὶ στὸ μεταξύ, μὲ τὴν ἐπιμονή σου νὰ κάνεις ὑψηλὴ τέχνη, τὸ παιδὶ σου πεθαίνουν τῆς πείνας!»Ἐπτυχῶς, αὐτὴ ἡ συζυγικὴ ἐπίκριση δὲν ἔγινε ἀντιληπτὴ ἀπὸ ἕνα σοβαρὸ πελάτη, τὸν πρῶτο ἀπὸ τὸ ἀνοιγμα τῆς ἐκθέσεως, ποὺ ἔρχονταν μαζί μὲ τὸν ὑπηρέτη του.

"Ηταν ἕνας ἐκ γενετῆς τυφλός, ποὺ ἔκανε συλλογή. 'Αλλὰ ὡς γιὸς κι' ἐγγονὸς καλλιτεχνῶν ἦταν γεννημένος μὲ τὴν ἀγάπη γιὰ τὰ ἀντικείμενα Τέχνης. Μοῦ ἐμπιστεύθηκε, πὼς ἀν ἐπηρεάσθηκε γιὰ τὴν ἀγορὰ ἑνὸς Σεζάν. αὐτὸ τὸ ἔκανε ἀπὸ σεβασμὸ πρὸς τὸ Ζολά, ποὺ τιμοῦσε μὲ τὴ φιλία του τὸ ζωγράφο. «Κι' ἐμένα, κύριε, μοῦ σρέσει ἡ εἰλικρινὴς ὁρασις» — καὶ καὶ πέρνοντας ὁ καλλιτέχνης ὡστόσο, εἶχε θρεῖ ἕναν «προστάτη» πιὸ σοβαρό, τὸν κ. Σοκέ, προϊστάμενο ἑνὸς ζραφείου ποὺ ἀγαποῦσε τὴ ζωγραφικὴ καὶ στὸν ὁποῖο ὁ ζωγράφος εἶχε συστηθεῖ ἀπὸ τὸν Ρενουάρ. "Ας προσθέσουμε, ὅτι ὁ κ. Σοκέ, εἶχε κατακτηθεῖ σὲ τέτοιο σημεῖο ἀπὸ τὴ ζωγραφικὴ τοῦ Σεζάν, ὥστε, ὅταν τοῦ μιλοῦσαν γιὰ ἕναν παλιὸ ἢ μοντέρο καλλιτέχνη, ἀμέσως ἀναφωνοῦσε: «Καὶ ὁ Σεζάν;»

'Αλλὰ ἡ φωνή του δὲν εἶχεν ἀντίλαλο, καὶ μόνο πολὺ ἀργότερα, κατόπι, ὀργανώθηκε ἔκθεση ὁλόκληρου τοῦ ἔργου τοῦ Σεζάν.

☘

Σήμερα, ποὺ τὰ Μουσεῖα ὅλου τοῦ κόσμου ὑπερηφανεύονται νἀχουν στὴν κατοχή τους πίνακες τοῦ διδασκάλου τοῦ Αἴξ, ποὺ μπῆκε ὀτὸ Λοῦβρο, κ' ἔγινε ἡ ἔκθεση ἔργων του στὸ θέατρο Πιγκάλ, δὲν μπορῶ νὰ μὴ θυμηθῶ, ἐκεῖνο ποὺ γιὰ πρώτη φορὰ παρουσιάσθηκε στὸ κατόστημά μου, στὴν ὁδὸ Λαφίτ, ἐδῶ καὶ τριάντα χρόνια.

Οἱ πίνακες περισσότεροι ἀπὸ ἑκατό, μοῦ παραδόθηκαν τυλιγμένοι σὲ ρόλους. Ἔτσι εἶχε τὰ ἔργα του ὁ ζωγράφος στὸ σπίτι του, καὶ τοῦτο γιατὶ πίστευε πὼς στὶς μετακομίσεις τὰ τελλάρα ἔπιαναν πολὺ τόπο.

"Εμενε νὰ ὀργανωθεῖ ἡ ἔκθεσή μου, ποὺ δὲν μπροῦσε νὰ εἶναι παρὰ πενιχρή, γιατὶ τὰ μέσα ποὺ βρέθηκα τότε, ἦσαν περιορισμένα. Εἶχα ἀάλει σὲ περιβλεπτὴ θέση τοὺς περίφημους «Λουζμένους» τῆς συλλογῆς Καγιεμπὸτ καὶ τὴ «Λὸὺα μὲ τὸν Κύκνο». Φώναζαν πὼς ἡ ἔκθεσή μου ἦταν μιὰ προσβολὴ γιὰ τὴν Τέχνη, καὶ μερικοὶ μάλιστα, δὲν δίσταναν νὰ τὴν χαραχτηρίσουν κι' ὡς προσβολὴ γιὰ τὴν «δημοσία αἰδώ!»

Μιὰ φορὰ, παρασυρθῆκα στὴν εἴσοδο τοῦ καταστήματός μου ἀπὸ τὴ φασαρία ἑνὸς μικροκουγᾶ. Μιὰ νέα γυναῖκα, μπροστὰ στὸν πίνακα τῶν «Λουζμένων», κακολογοῦσε τὸ συνοδό της: «Νὰ μ' ἀναγκάσεις νὰ δῶ αὐτό, ἐγὼ ποὺ πῆρα τὸ πρῶτο βραβεῖο στὸ σχέδιο!» Μιὰν ἄλλη μέρα, ἕνα ζευγάρι στάθηκε στὴ βιτρίνα μου: ἦταν ζευγάρι καλλιτεχνῶν, ἀν ἔκρινε κανεὶς ἀπὸ τὸ κατπέλλο μὲ φαρδειὰ μπορ καὶ τὴ γραβάττα «Λαβαλὲρ» τοῦ ἀντρός. «Κύτταξε τὶ πουλιέται σήμερα!» εἶπε ἡ γυναῖκα. «Καὶ στὸ μεταξύ, μὲ τὴν ἐπιμονή σου νὰ κάνεις ὑψηλὴ τέχνη, τὸ παιδὶ σου πεθαίνουν τῆς πείνας!»Ἐπτυχῶς, αὐτὴ ἡ συζυγικὴ ἐπίκριση δὲν ἔγινε ἀντιληπτὴ ἀπὸ ἕνα σοβαρὸ πελάτη, τὸν πρῶτο ἀπὸ τὸ ἀνοιγμα τῆς ἐκθέσεως, ποὺ ἔρχονταν μαζί μὲ τὸν ὑπηρέτη του.

"Ηταν ἕνας ἐκ γενετῆς τυφλός, ποὺ ἔκανε συλλογή. 'Αλλὰ ὡς γιὸς κι' ἐγγονὸς καλλιτεχνῶν ἦταν γεννημένος μὲ τὴν ἀγάπη γιὰ τὰ ἀντικείμενα Τέχνης. Μοῦ ἐμπιστεύθηκε, πὼς ἀν ἐπηρεάσθηκε γιὰ τὴν ἀγορὰ ἑνὸς Σεζάν. αὐτὸ τὸ ἔκανε ἀπὸ σεβασμὸ πρὸς τὸ Ζολά, ποὺ τιμοῦσε μὲ τὴ φιλία του τὸ ζωγράφο. «Κι' ἐμένα, κύριε, μοῦ σρέσει ἡ εἰλικρινὴς ὁρασις» — καὶ καὶ πέρνοντας ὁ καλλιτέχνης ὡστόσο, εἶχε θρεῖ ἕναν «προστάτη» πιὸ σοβαρό, τὸν κ. Σοκέ, προϊστάμενο ἑνὸς ζραφείου ποὺ ἀγαποῦσε τὴ ζωγραφικὴ καὶ στὸν ὁποῖο ὁ ζωγράφος εἶχε συστηθεῖ ἀπὸ τὸν Ρενουάρ. "Ας προσθέσουμε, ὅτι ὁ κ. Σοκέ, εἶχε κατακτηθεῖ σὲ τέτοιο σημεῖο ἀπὸ τὴ ζωγραφικὴ τοῦ Σεζάν, ὥστε, ὅταν τοῦ μιλοῦσαν γιὰ ἕναν παλιὸ ἢ μοντέρο καλλιτέχνη, ἀμέσως ἀναφωνοῦσε: «Καὶ ὁ Σεζάν;»

'Αλλὰ ἡ φωνή του δὲν εἶχεν ἀντίλαλο, καὶ μόνο πολὺ ἀργότερα, κατόπι, ὀργανώθηκε ἔκθεση ὁλόκληρου τοῦ ἔργου τοῦ Σεζάν.

☘

Σήμερα, ποὺ τὰ Μουσεῖα ὅλου τοῦ κόσμου ὑπερηφανεύονται νἀχουν στὴν κατοχή τους πίνακες τοῦ διδασκάλου τοῦ Αἴξ, ποὺ μπῆκε ὀτὸ Λοῦβρο, κ' ἔγινε ἡ ἔκθεση ἔργων του στὸ θέατρο Πιγκάλ, δὲν μπορῶ νὰ μὴ θυμηθῶ, ἐκεῖνο ποὺ γιὰ πρώτη φορὰ παρουσιάσθηκε στὸ κατόστημά μου, στὴν ὁδὸ Λαφίτ, ἐδῶ καὶ τριάντα χρόνια.

Οἱ πίνακες περισσότεροι ἀπὸ ἑκατό, μοῦ παραδόθηκαν τυλιγμένοι σὲ ρόλους. Ἔτσι εἶχε τὰ ἔργα του ὁ ζωγράφος στὸ σπίτι του, καὶ τοῦτο γιατὶ πίστευε πὼς στὶς μετακομίσεις τὰ τελλάρα ἔπιαναν πολὺ τόπο.

"Εμενε νὰ ὀργανωθεῖ ἡ ἔκθεσή μου, ποὺ δὲν μπροῦσε νὰ εἶναι παρὰ πενιχρή, γιατὶ τὰ μέσα ποὺ βρέθηκα τότε, ἦσαν περιορισμένα. Εἶχα ἀάλει σὲ περιβλεπτὴ θέση τοὺς περίφημους «Λουζμένους» τῆς συλλογῆς Καγιεμπὸτ καὶ τὴ «Λὸὺα μὲ τὸν Κύκνο». Φώναζαν πὼς ἡ ἔκθεσή μου ἦταν μιὰ προσβολὴ γιὰ τὴν Τέχνη, καὶ μερικοὶ μάλιστα, δὲν δίσταναν νὰ τὴν χαραχτηρίσουν κι' ὡς προσβολὴ γιὰ τὴν «δημοσία αἰδώ!»

Μιὰ φορὰ, παρασυρθῆκα στὴν εἴσοδο τοῦ καταστήματός μου ἀπὸ τὴ φασαρία ἑνὸς μικροκουγᾶ. Μιὰ νέα γυναῖκα, μπροστὰ στὸν πίνακα τῶν «Λουζμένων», κακολογοῦσε τὸ συνοδό της: «Νὰ μ' ἀναγκάσεις νὰ δῶ αὐτό, ἐγὼ ποὺ πῆρα τὸ πρῶτο βραβεῖο στὸ σχέδιο!» Μιὰν ἄλλη μέρα, ἕνα ζευγάρι στάθηκε στὴ βιτρίνα μου: ἦταν ζευγάρι καλλιτεχνῶν, ἀν ἔκρινε κανεὶς ἀπὸ τὸ κατπέλλο μὲ φαρδειὰ μπορ καὶ τὴ γραβάττα «Λαβαλὲρ» τοῦ ἀντρός. «Κύτταξε τὶ πουλιέται σήμερα!» εἶπε ἡ γυναῖκα. «Καὶ στὸ μεταξύ, μὲ τὴν ἐπιμονή σου νὰ κάνεις ὑψηλὴ τέχνη, τὸ παιδὶ σου πεθαίνουν τῆς πείνας!»Ἐπτυχῶς, αὐτὴ ἡ συζυγικὴ ἐπίκριση δὲν ἔγινε ἀντιληπτὴ ἀπὸ ἕνα σοβαρὸ πελάτη, τὸν πρῶτο ἀπὸ τὸ ἀνοιγμα τῆς ἐκθέσεως, ποὺ ἔρχονταν μαζί μὲ τὸν ὑπηρέτη του.

"Ηταν ἕνας ἐκ γενετῆς τυφλός, ποὺ ἔκανε συλλογή. 'Αλλὰ ὡς γιὸς κι' ἐγγονὸς καλλιτεχνῶν ἦταν γεννημένος μὲ τὴν ἀγάπη γιὰ τὰ ἀντικείμενα Τέχνης. Μοῦ ἐμπιστεύθηκε, πὼς ἀν ἐπηρεάσθηκε γιὰ τὴν ἀγορὰ ἑνὸς Σεζάν. αὐτὸ τὸ ἔκανε ἀπὸ σεβασμὸ πρὸς τὸ Ζολά, ποὺ τιμοῦσε μὲ τὴ φιλία του τὸ ζωγράφο. «Κι' ἐμένα, κύριε, μοῦ σρέσει ἡ εἰλικρινὴς ὁρασις» — καὶ καὶ πέρνοντας ὁ καλλιτέχνης ὡστόσο, εἶχε θρεῖ ἕναν «προστάτη» πιὸ σοβαρό, τὸν κ. Σοκέ, προϊστάμενο ἑνὸς ζραφείου ποὺ ἀγαποῦσε τὴ ζωγραφικὴ καὶ στὸν ὁποῖο ὁ ζωγράφος εἶχε συστηθεῖ ἀπὸ τὸν Ρενουάρ. "Ας προσθέσουμε, ὅτι ὁ κ. Σοκέ, εἶχε κατακτηθεῖ σὲ τέτοιο σημεῖο ἀπὸ τὴ ζωγραφικὴ τοῦ Σεζάν, ὥστε, ὅταν τοῦ μιλοῦσαν γιὰ ἕναν παλιὸ ἢ μοντέρο καλλιτέχνη, ἀμέσως ἀναφωνοῦσε: «Καὶ ὁ Σεζάν;»

'Αλλὰ ἡ φωνή του δὲν εἶχεν ἀντίλαλο, καὶ μόνο πολὺ ἀργότερα, κατόπι, ὀργανώθηκε ἔκθεση ὁλόκ

ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

Ο ΜΑΤΟΣ ΜΕ ΤΑ ΔΩΡΑ

ΤΟΥ κ. ΘΑΝΑΣΗ ΠΕΤΣΑΛΗ

16.

Ἡ Ἐλένη κοίτονταν ξοπλωμένη στὸ δεξὶ πλευρό. Στὸ χαμηλότερο ράφι τῆς σέρας. Τά πόδια της μαζεμένα. Τά μπράτσα σταυρωμένα μπρὸς στὸ στῆθος. Στὸ στῆθος ἀκουμποῦσε καὶ τὸ πηγοῦνι. Ξεχώριζε καθαρὰ τὸ προφίλ. Ζωηρὰ χρωματισμένο τώρα, στὸ φῶς τῆς ἡμέρας, μὲ τὶς ποῦδρες καὶ τὰ κραγιόνια.

— Πῶς εἶναι ντυμένη ἔτσι; ἀναρωτήθηκε ὁ ἄνθρωπος. Καμμιὰ τρελλὴ θὰ εἶναι...

Μπλέχτηκε σὲ δίλημμα. Τελμα. κώθηκε στὴν ἀμφιβολία.

Εἶπε νὰ φύγει. Νὰ πάει, νὰ φωνάξει κανένα γείτονα. Μπορεῖ καὶ νὰ βιάζει τὸ πρᾶμα. Νὰ εἶναι ἀνάγκη.

Χωρὶς νὰ καλοσκεφτεῖ, ἔσκυψε καὶ τῆς σκούντηξε λίγο τὸ κεφάλι. Σχεδὸν μὲ φρίκη. Μὲ τὴν ἄκρια τοῦ μεσιανοῦ του δαχτύλου. Ἔπειτα, ξεθαρρεμένος, τῆς ἔπιασε τὸ μέτωπο καὶ τῆς γύρισε τὸ κεφάλι κατὰ πρόσωπο.

Αὐτὴ ἔπαιξε τὰ βλέφαρα, τέντωσε λίγο τὰ πόδια. Καὶ ξαφνικὰ τινάχτηκε. Γύρισε ἀνάσκελα. Ὁ ποδόγυρος τοῦ πλούσιου φουστανιοῦ ξεδίπλωσε καὶ χύθηκε ἀπὸ τὸ ράφι ὡς στὸ χῶμα. Ἡ Ἐλένη, ἀνάσκελα, ἔντρομη, ἀτένισε τὸν ἄγνωστο ποὺ τὴν κοίταζε, σκυμένος ἀπάνω της.

— Ποιὰ εἶσαι; τὴ ρώτησε. Ἔχεις ἐπιστολὴ;

Ἐκείνη εἶχε συνέρθει ἀμέσως. Ἡ πραγματικότητα, σημερινὴ καὶ περασμένη, ξαναπῆρε βίαια τὴν κυριαρχία μέσα της.

— Ποιὸς εἶστε; ρώτησε φοβισμένη.

Εἶχε τέτοια ἀγριάδα στὰ μάτια της ποὺ τὸ βλέμμα της γέμιζε κακία. Ὁ φόβος καὶ ἡ φυγή. Ἀνασηκωμένη στοὺς ἀγκῶνες, ἀντιμετώπιζε τὸν ἄγνωστο. Ἐκείνος ἀπολογήθηκε:

— Εἶναι τὸ σπίτι μου ἐδῶ.

— Ὥστε;...

Μὰ ὁ ἄνθρωπος, βλέποντας ὅτι ἡ γυναῖκα δὲν εἶχε τίποτα, ξαναπαρηγόρησε τὸ θάνατο τρελλῆ.

— Πῶς βρέθηκες ἐδῶ μέσα, παιδί μου;

Ἡ φωνὴ του εἶταν πολὺ βραχνή, κ' ἔνιωθε ὅτι πολέμαγε νὰ τὴν κάνει μαλακιά. Ἡ γυναῖκα μὲ τὰ παράξενα φόρεματα, μὲ κουρασμένο, τὸ καταβαμμένο πρόσωπο, ἀνακάθησε στὸ ράφι, ἀπιθώνοντας τὰ πόδια κατὰ γῆς.

Φαινόταν ταραγμένη. Ὅμως, τώρα, ἡ ἀνησυχία δὲν τῆς ἀγρίευε τόσο τὸ μάτι.

— Κύριε, ἀρχισε νὰ λέει, μὲ συγχωρεῖτε...

Δὲν μπόρεσε νὰ τελειώσει. Ξέσπασε σὲ κλᾶμα. Ἔσκυψε τὸ πρόσωπο, χωρὶς νὰ τὸ κρύψει μέσα στὰ χέρια. Πιὸ πολὺ ἀναφυλλητὸ, παρὰ δάκρυα. Νευρικὸ ξέσπασμα. Ἕνα ἀδύναμο πράμα. Ὁ ἄνθρωπος ξαναρώτησε βραχνά, ἀλλὰ μολακά:

— Δὲ μοῦ λὲς ἀπὸ ποῦ εἶσαι;.. πῶς σὲ λένε;

Κ' ἐπειδὴ ἡ Ἐλένη δὲν ἀποκρίθηκε, κομμένη ἀπὸ τὸ ἀναφυλλητὸ ὁ ἄνθρωπος ξακολούθησε νὰ ρωτάει:

— Θέλεις τίποτα;.. μπορῶ νὰ κάνω τίποτα γιὰ σένα;... γιατὶ κλαῖς;...

Ρωτήματα ποὺ λέγονταν καὶ γιὰ παρηγοριὰ μονάχα, δίχως νὰ ζητοῦν ἀπάντηση. Ἡ Ἐλένη ἀνασήκωσε τότε τὸ κεφάλι. Κοίταξε τὸν ἄγνωστο καλὰ στὰ μάτια:

— Μὲ συγχωρεῖτε, ξανάπε, ποὺ μπῆκα ἔτσι στὸ σπίτι σας... δὲν ἤξερα ὅτι... Μὲ κοιτᾶτε ποὺ εἶμαι ντυμένη, ἔτσι, ἔ;...

Χαμογέλασαν τὰ δακρυσμένα της μάτια.

— Δὲν εἶμαι τρελλή... τόσο τρελλή, ὅσο φαίνομαι.

Καὶ μὴν ξέροντας τί νὰ πεῖ, πρόσθεσε μονοκόμματα:

— Εἶναι ἀπόκριες.

— Βέβαια, ἔκανε ὁ ἄνθρωπος ἀμφιβάλλοντας πάντα γιὰ τὸ μυαλὸ τῆς γυναίκας. ἔχουμε ἀπόκριες. Κι' ἐσὺ μασκαρεύτηκες.

— Ναί, βλέπετε, εἶμαι μασκαρεμένη. Δὲν ξέρω πῶς θὰ φύγω ἀπὸ ἐδῶ.

Ὁ ἄνθρωπος νόμισε μιὰ στιγμὴ ὅτι ξεχώρισε τὴ σωφροσύνη σ' αὐτὰ τὰ λόγια τῆς γυναίκας. Κι' ἡ πρώτη ἀπορία τοῦ ξανάρθε στὰ χείλη.

— Μπορῶ νὰ ξέρω, τῆς εἶπε, πῶς ἔτυχε νὰ σὰς βρῶ κοιμισμένη μέσα στὴ σέρα μου;... εἶναι λιγάκι περίεργο, ἔ;...

Ἡ Ἐλένη φάνηκε βυθισμένη σὲ μιὰ σκέψη. Ὕστερα μὲ ἀφέλεια, εἶπε:

— Δὲν ξέρω κι' ἐγὼ πῶς βρέθηκα ἐδῶ μέσα.

Ὁ ἄνθρωπος ἄρχισε πάλι ν' ἀμφιβάλλει γιὰ τὸ μυαλὸ τῆς γυναίκας.

— Μέθυσες χτὲς τὸ βράδυ; εἶπε γελῶντας. Ἡ κοιλιά του χοροπήδησε λίγο

— Μὴ γελᾶτε, ἀποκρίθηκε ἡ Ἐλένη αὐστηρά, βρέθηκα...βρισκομαι σὲ μιὰ πολὺ δύσκολη στιγμή... καὶ ζήτησα καταφύγιο... κάποιο... ὅπου βρῆκα... γιά, ἐδῶ.

Ὁ ἄνθρωπος ἄκουγε προσεχτικά. Κοίταχε τὴ γυναῖκα ἐπίμονα. Ἡ Ἐλένη ἔνιωσε ἄξοφνα μιὰ τέτοια κούραση (σωματικὴ κούραση, γιατὶ ἡ ψυχικὴ ταραχὴ δὲν εἶχε καταλαγιάσει μέσα της) ποὺ ξομολογήθηκε ἀβάσταχτα:

— Δὲν μπορῶ νὰ φύγω ἀπὸ ἐδῶ... Ἐδῶ θὰ μείνω.... κάντε ὅ,τι θέλετε... δὲν μπορῶ...

Εἶχε τέτοιο πείσμα ἡ φωνή της, ποὺ μόνο ἡ ἀπελπισια τὸ δικαιολογοῦσε. Ὁ ἄνθρωπος νόμισε ὅτι κατάλαβε.

— Ἔκοινες κανένα κακὸ καὶ σὲ κυνηγᾶνε... κρύβεσαι;

— Ὄχι, ἀντίταξε αὐτὴ σὰ διαμαρτυρία. Ἐμένανε μοῦ συμβαίνει κακό!

Μὲ μιᾶς σηκώθηκε ἀπάνω καὶ στάθηκε πολὺ κοντὰ στὸν ἄνθρωπο. Εἶταν κοντὴ καὶ γεμάτη. Πετάχτηκε ἀπὸ τὴ μιὰ κουβέντα στὴν ἄλλη, χωρὶς σύνδεση.

— Κύριέ μου, εἶπε παρακαλεστά, μπορεῖτε νὰ μοῦ κάνετε μιὰ χάρη; Θὰ μὲ σώσετε. Ζητῶ νὰ μὲ βοηθήσετε... εἶμαι μιὰ δυστυχισμένη γυναῖκα...

Ὁ ἄνθρωπος τρομαγμένος. Ὅμως, τώρα, ἡ ἀνησυχία δὲν τῆς ἀγρίευε τόσο τὸ μάτι.

— Κύριε, ἀρχισε νὰ λέει, μὲ συγχωρεῖτε...

Δὲν μπόρεσε νὰ τελειώσει. Ξέσπασε σὲ κλᾶμα. Ἔσκυψε τὸ πρόσωπο, χωρὶς νὰ τὸ κρύψει μέσα στὰ χέρια. Πιὸ πολὺ ἀναφυλλητὸ, παρὰ δάκρυα. Νευρικὸ ξέσπασμα. Ἕνα ἀδύναμο πράμα. Ὁ ἄνθρωπος ξαναρώτησε βραχνά, ἀλλὰ μολακά:

— Δὲ μοῦ λὲς ἀπὸ ποῦ εἶσαι;.. πῶς σὲ λένε;

Κ' ἐπειδὴ ἡ Ἐλένη δὲν ἀποκρίθηκε, κομμένη ἀπὸ τὸ ἀναφυλλητὸ ὁ ἄνθρωπος ξακολούθησε νὰ ρωτάει:

— Θέλεις τίποτα;.. μπορῶ νὰ κάνω τίποτα γιὰ σένα;... γιατὶ κλαῖς;...

Ρωτήματα ποὺ λέγονταν καὶ γιὰ παρηγοριὰ μονάχα, δίχως νὰ ζητοῦν ἀπάντηση. Ἡ Ἐλένη ἀνασήκωσε τότε τὸ κεφάλι. Κοίταξε τὸν ἄγνωστο καλὰ στὰ μάτια:

— Μὲ συγχωρεῖτε, ξανάπε, ποὺ μπῆκα ἔτσι στὸ σπίτι σας... δὲν ἤξερα ὅτι... Μὲ κοιτᾶτε ποὺ εἶμαι ντυμένη, ἔτσι, ἔ;...

Χαμογέλασαν τὰ δακρυσμένα της μάτια.

— Δὲν εἶμαι τρελλή... τόσο τρελλή, ὅσο φαίνομαι.

Ἡ Ἐλένη ἐνιωθε μέσα της μιὰ στιγμιαία γαλήνη. Ποθοῦσε νὰ μείνει ἔτσι, ἀνάλλαχτα.

— Θέλετε, τόσο ἀπότομα νὰ σὰς πῶ τὴ ζωή μου; εἶπε μὲ κούραση... Εἶναι σὰ νὰ γυρεύετε νὰ γυμνωθῶ ξαφνικὰ μπροστὰ σας.

—Μήπως ἔχετε τὴν ἀπαίτηση νὰ σὰς πῶ ἐγὼ τὴ δική μου τὴ ζωή; ἔκανε αὐτὸς λίγο εἰρωνικά.

Ἡ Ἐλένη δὲν ἀποκρίθηκε. Ὁ ἄνθρωπος σηκώθηκε.

— Καλά, εἶπε. Καθεῖστε νὰ ξεκουραστεῖτε. Ἐγὼ θὰ πεταχτῶ μιὰ στιγμὴ νὰ τηλεφωνήσω στὸν κ. Δοάννου... Δοάννου, δὲν εἴπατε; Σκεφτεῖτε στὸ ἀναμεταξὺ τί θὰ κάνετε. Πάρτε μιὰ ἀπόφαση...

Ἡ Ἐλένη τὸν εἶδε ἑτοιμο νὰ φύγει. Τρομαγμένη, πετάχτηκε ἀπὸ τὴ θέση της. Τὸν κράτησε ἀπὸ τὸ μανίκι τοῦ σακακιοῦ του.

— Πάτε νὰ εἰδοποιεῖστε... τὴν ὀστυονομία;... Δὲν πιστεύω. "Αν θέλετε πέστε μου καλλίτερα νὰ φύγω... ἔτσι, τώρα δὰ ἀμέσως, μονάχη μου. Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ μοῦ κάνετε κακὸ κ' ἐσεῖς.

"Ἕναν σπαραγμὸ βαθὺ πρόδινε ἡ φωνή της. Ὁ ἄνθρωπος ταράχτηκε.

— Πήγαινα νὰ τηλεφωνήσω ἐκεῖ ποὺ μοῦ εἶπατε.

— Ὄχι, καθεῖστε, μὴ μ' ἀφήνετε μόνη, τὸν παρακάλεσε ἡ Ἐλένη. Νὰ σὰς πῶ μιὰ στιγμὴ τί συμβαίνει.

Δὲν εἶχε τὴ δύναμη ν' ἀγωνιστεῖ, νὰ παλαίψει. Καθώς ξαναμπῆκε μέσα της, ὁλοζώντανο, ζεστό, σκληρὸ τὸ παρελθόν, σὰ μαχαῖρι, τὴν πλήγωσε, τῆς σκότωσε τὰ νεῦρα. Δὲν τὸ περίμενε. Κι' ἔμενε σὰ ζαλισμένη ἀπὸ τὸ ξάφνιασμὰ. Σχεδὸν παραλυμένη. Εἶταν ἀνάγκη ν' ἀκουμπήσει κάχυκή ἀτονία σὰ μούδιασμα. Πιὸ ἐντονη ἀκόμα, ἀφοῦ ξάπλωσε στὴν πολυθρόνα. Ὡστόσο γύρισε ἀμέσως τὸ κεφάλι της πρὸς τὸν ἄγνωστο καὶ τὸν εὐχαρίστησε.

—Σὰς ζητῶ ἀκόμα, νὰ μὲ συγχωρεῖστε... γιὰ τὴν ἐνόχληση.

Ὁ ἄγνωστος πλησίασε τότε καὶ τῆς εἶπε ζωηρὰ, φιλικά:

— Πέστε, λοιπόν, τί θέλετε ἀπὸ μένα. Κάτι πρέπει νὰ γίνει. Δὲ θὰ βραδιαστοῦμε ἔτσι, βέβαια. Νὰ κοιταζόμαστε... Ποιὸν πρέπει νὰ εἰδοποιήσω;

Ἡ Ἐλένη τοῦ ἐξήγησε ὅτι ἤθελε νὰ εἰδοποιήσουν πρῶτ' ἀπ' ὅλα τὸν κ. Κανέλο Δοάννου. Ἔδωσε τὸν ἀριθμὸ τοῦ τηλεφώνευ του.

"Ὑστερα τὸν παρακάλεσε γιὰ μιὰ πιὸ δύσκολη δουλειὰ. Τοῦ ἔδειξε τὰ βυζαντινὰ της φορέματα. Αὐτὸς ἀποκρίθηκε:

— "Ὡσπου νὰ μοῦ πεῖτε, ποῦ θὰ πάω νὰ βρῶ τὰ ἄλλα, θὰ φορέστε ἕνα φουστάνι τῆς ἀδερφῆς μου.

Πῆγε καὶ ξεκρέμασε ἀπὸ τὸν τοῖχο ἕνα σταχτὶ φουστάνι καὶ τὸ ἔρριξε στὴ ράχη μιᾶς καρέκλας. Ἔπειτα τράβηξε τὴν καρέκλα καὶ κάθησε δίπλα στὴν Ἐλένη.

— Ζῶ μόνος. Μιὰ ζωὴ ἁπλή. Γι' αὐτὸ ἡ ξαφνικὴ συνάντηση μαζύ σας, μέσα στὸ περιβόλι μου, καταντάει περιπέτεια, γεγονός. Δὲν ἤξερα ποὲς μπορεῖ νὰ εἶναι οἱ συνέπειες, ἀλλὰ πάντως θὰ ἤθελα νὰ μάθω τὶς ἀφορμές... τὶς ἀφορμὲς ποὺ σὰς ἔφεραν ὡς ἐδῶ, σὰν κυνηγημένο πουλί, μοσκαρεμένη, τρομαγμένη... δυστυχισμένη, καθὼς μοῦ εἴπατε. Ἔτσι θὰ μπορέσω καὶ νὰ σὰς βοηθήσω ἴσως, ἂν εἶναι στὸ χέρι μου ἡ...

Κόμπιασε. Ἡ Ἐλένη ρώτησε:

— "Ἤ;...

— Ἤ, νὰ φροντίσω γιὰ ὅποια λύση νομίσω μονάχος μου καλή, ἀπόσωσε ἀποφασιστικά. Καταλαβαίνετε καὶ σεῖς, ὅτι δὲν εἶναι σωστὸ ν' ἀνακατευθῶ σὲ δουλειές... ὅπου δὲ μὲ σπέργουν. Τὸ λιγώτερο δηλαδή... "Ἐχω περάσει κι' ἐγὼ ἀπὸ φουρτοῦνες, καὶ δὲν πάω γυρεύοντας πιά. Εἰπωτε ἕνα ὄνομα. Θὰ μοῦ πεῖτε ποιὰ εἴσαστε ὀλληθινά;

— Σᾶς βεβαιώνω, ὅτι δὲν ἔχετε νὰ φοβηθεῖτε τίποτα, τοῦ εἶπε λαχανιασμένα. Ἀκοῦστε... Εἶμαι μιὰ ἐλεύθερη γυναῖκα, ναί...

Τὸν εἶχε πιάσει ἀπὸ τὸ πέτο τοῦ σακακιοῦ του καὶ τὸν τραβοῦσε.

— Ξέπεσα... ἄφησα τὸν ἄντρα μου, τὸ παιδί μου, τὸ σπίτι μου... καὶ γλύστρησα τὸν κατήφορο...

Μιλοῦσε γρήγορα, μὲ κομμένη τὴν ἀνάσα. Ὁ ἄνθρωπος τὴν ἄκουγε. Ἐνοχλημένος. Μαζὶ τὴ λυπόταν. Θὰ προτιμοῦσε νὰ πάψει αὐτὴ ἡ ἐξομολόγηση. Μὰ ἡ Ἐλένη, γαντζωμένη ἀπάνω του, ξερνοῦσε τὸν πόνο της:

— Καὶ φαντάσου... συνάντησα τὸ παιδί μου, χτὲς τὸ βράδυ, σ' ἕνα χορό... τὸ γιό μου... μασκαρεμένοι κι' οἱ δυό... καὶ κουβεντιάσαμε σὰν δυὸ ἀγνωστοι... καὶ κάτι μάς τράβηξε καὶ φιλήθηκαμε... Μά, ὕστερα κοθὼς κουβεντιάζαμε, τὸν ἀναγνώρισα... ναί, ὅταν εἶταν τὸ παιδί μου... φρίκη... καταλαβαίνετε;... Ἐλειπε ἀπὸ χρόνια στὴν Εὐρώπη. "Ηρθε προχτές. Αὐτὸς δὲ μὲ κατάλαβε.. ἔφυγα... τοῦ ἔξφυγα... ἀκοῦστε;... ἔφυγα σὰν τρελλὴ ἀπὸ κεῖ μέσα... καὶ χωρὶς νὰ καταλαβαίνω πῶς, ἤρθα ἐδῶ... στὸν κῆπο σας...

Ὁ ἄνθρωπος προσπαθοῦσε νὰ βγάλει ἕνα νόημα ἀπὸ τὰ μπερδεμένα λόγια τῆς Ἐλένης.

— Καλά, καλά, τῆς ἔλεγε παρηγορητικά, καθώς τοῦ μιλοῦσε, μόνο καὶ μόνο γιὰ νὰ τὴν κάνει νὰ σταματήσει μιὰ στιγμὴ, νὰ ξελαχανιάσει.

"Αρχιζε νὰ βαριέται αὐτὴ τὴν περιπέτεια, ὅπου βρισκόταν ὄβελά τοῦ μπλεγμένος καὶ σκεπτόταν πῶς θὰ μποροῦσε νὰ ξεφορτωθεῖ αὐτὴ τὴ δυστυχισμένη γυναῖκα. Ἐκείνη ὅμως ξεχειλοῦσε, ἀβάσταχτα:

— Τίποτα δὲ μ' ἐμποδίζει νὰ σᾶς πῶ τὴ ζωή μου, ἐξακολουθοῦσε βηματίζοντας μέσ' στὸ μικρὸ δωμάτιο. Εἶμαι ποὺ εἶμαι καταστρεμένη. Μόνο δὲν ἤθελα νὰ μάθει ὁ γιός μου, νὰ μάθει... καταλάβατε;... εἶμαι μητέρα... Κάποτε εἶμουνα παιδὶ κι' ἐγὼ καὶ μεγάλωσα μέσα στὰ χάδια καὶ τὶς φροντίδες... Μ' εἶχαν πολὺ περιορισμένη οἱ δικοί μου, καὶ δὲν ἤξερα τίποτα ἀπὸ τὴ ζωή. Κ' ἔτυχε, σὰν ἔγινα δεκαοχτὼ χρόνων, νὰ συναντήσω ἕναν νέο καὶ νὰ τὸν ἀγαπήσω... ν' ἀγαπηθοῦμε ἀληθινά...

Ὁ ἄνθρωπος χωρὶς νὰ τὸ θέλει εἶχε ξαναρχίσει νὰ ποσσέχει τὰ λόγια τῆς Ἐλένης. Ὅλο καὶ μὲ πιὸ βαθειὰ συμπάθειο, ὅλο καὶ μὲ πιὸ μεγάλη προσοχή, κοιτάζοντας τὴν, ὅλο καὶ πιὸ ἐντατικὰ στὰ μάτια. Ἐκείνη ξετύλιγε τὸ νῆμα.

— Μὰ ἔτυχε νὰ εἶναι μπεκρῆς ὁ νέος αὐτός, ἔλεγε ἀσυγκράτητη ἡ Ἐλένη, νὰ εἶναι ξεπεσμένος... ἀκριβῶς, ὅπως εἶμαι ἐγὼ τώρα... καὶ οἱ γονεῖς μου, ὁπὸ ἀγάπη οἱ καημένοι, τὸ ὁμολογῶ, φαγώθηκαν νὰ μᾶς χωρίσουν, νὰ μᾶς ἐμποδίσουν...

Ὁ ἄνθρωπος ἄκουγε προσεχτικὰ τώρα, κοιτάζοντάς την, παρακολουθῶντας τὶς κινήσεις της τὴν ἔκφρασή της.

— Ἔπτυνε, ξανάπε ἡ Ἐλένη βηματίζοντας τασσογμένη, δίχως νὰ γυρίσει τὸ πρόσωπο. Καὶ εἶχε τσακωθεῖ μὲ τὴν οἰκογένειά του.. μὲ τὸν πατέρα του... Δὲ θὰ τὸ πιστέψετε ἴσως, ἀλλὰ ἡ ἀγάπη εἶχε ξυπνήσει μέσα του τὸν τίμιο, τὸ σωστὸ τὸν ἄνθρωπο... καὶ εἶχε κατερθῶσει τότε, ἀπὸ ἀγάπη γιὰ μένα... γιὰ νὰ γίνει ἄξιος γιὰ τὸ ἀθῶο κορίτσι ποὺ εἶμουνα ἐκεῖνο τὸν καιρό, νὰ περιορίσει τὸ κρασί, νὰ τὸ στοματήσει σχεδόν, καὶ νὰ τὰ ξανοφτειάσει

ΦΡΑΝΚ ΧΑΡΡΙΣ

ΜΠΕΡΝΑΡ ΣΩ

ΜΙΑ ΕΞΑΙΡΕΤΙΚΗ ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ

Μετάφραση Γ. Κοτζιούλα

3.

Τέλος ἐμπήκαμε στὸ ἴδιο δωμάτιο, τὴν ἴδια στιγμή. Ἡ ὑποδοχή εἶταν ἀρκετὰ θερμή, μὰ δὲν εἴχαμε ἀπόλυτη ἄνεση οὔτ' ὁ ἕνας οὔτ' ὁ ἄλλος, γιατὶ πρὶν ἀπὸ κάμποσα χρόνια ἡ γυναῖκα του εἶχε κάψει ἐπιμελέστατα ἕνα ἔργο μου γιὰ νὰ μὴν πέσει στὰ μάτια τῶν ὑπηρετριῶν της: μοῦ τὸ γνωστοποίησε ὁ ἴδιος μὲ γράμμα του. Αὐτὸ εἶναι πολὺ χαρακτηριστικό. Ὁ Σῶ ψαχουλεύει τὰ αἰσθήματα τῶν φίλων του μὲ τὴν ἀναισθησία ἑνὸς χειρούργου καὶ ἐξετάζει τὶς ὑποθέσεις των μὲ τὴν τραχύτητα ἑνὸς γηραιοῦ οἰκογενειακοῦ συμβολαιογράφου. Ἡ ἔλλειψη τάκτ ἀπὸ μέρους του κάποτε σὲ πνίγει. Αὐτὴ ἡ περιπέτεια μοῦ πλήγωσε τὸν ἐγωϊσμό καὶ δὲν τοῦ ἐξηγοῦσα τίποτε περισσότερο. Σκέφτηκαμε πέντε ὧρες γιὰ ὅλα καὶ γιὰ τίποτα, παίρνοντας ἀφορμὴ ἀπὸ ἀφάνταστες ἀσημαντότητες. Οἱ φιλοφρονήσεις μας ἦταν μὲ τὸ παραπάνω περιπουητικές. Ὁ Σῶ παραξενευόταν ποὺ εἶχα διατηρήσει τέτοιον ἀέρα νειότης. (Εἶμαι ἕξη μῆνες μεγαλείτερός του).

—Καλὸ κρέας, καλὸ οὐίσκυ, καλὸ κρασὶ καὶ μέσα σ' ὅλα, τοῦ ἀποκρίθηκα. Ἐνῶ ἐσεῖς, κατάλληλος, σχεδὸν φαλακρός κ' ἀβύνατος σὰν ἕνα μπασσάν...

—Τὸ χρῶμα τοῦ προσώπου μου προκαλεῖ τὸ θαυμασμὸ τῆς Εὐρώπης, διαμαρτυρήθηκε. Δὲν ὑπάρχει οὐτ' ἕνα σημεῖο ἄτριχο στὴν κόκα μου καὶ ἡ ἰσχυότητά μου εἶναι προτέρημα, ὄχι ἐλάττωμα. Ἐξ ἄλλου, ἐσεῖς πάτε καὶ μιλᾶτε ὁλοῦθε μὲ ζήλεια γιὰ τὴ σεξουαλική μου ἀνεπάρκεια.

—Δὲν ἔκαμα λόγο σὲ κανένα γι' αὐτό, φώναξα.

—Πῶς σὲ μιὰ διάλεξη στὸ Βερολίνο, τὸν περασμένο χειμώνα.

—Ἔ, λοιπόν, κι' ἂν τὸ εἶπα, εἶναι ἀλήθεια.

—Εἶναι ψέμματα. Ἀπεναντίας, ἀφοῦ ἔμεινε λίγες στιγμὲς σκεπτικός, σὰν ἀναποφάσιστος, ἔσπρωξε σιγανὰ τὴν Ἐλένη πρὸς τὴν πολυθρόνα, γιὰ νὰ καθήσει.

Στενοχώρια εἶχε ἀπλωθεῖ στὸ πρόσωπό του τώρα, κ' ἐμηχανίνα. Μιὰ ἔκφραση πλαδορή, ἀνόητη. Ἡ Ἐλένη εἶχε στηλώσει τὸ βλέμμα της χάμω, ἀσάλευτη, σὰ νὰ μὴ ζοῦσε. Πέρασαν μερικὰ λεπτά.

Στὸ τέλος ὁ ἄνθρωπος ἔκανε δυὸ βήματα πρὸς τὰ πίσω.

— Καὶ τί μπορεῖ νὰ γίνει; εἶπε ἀθέλα.

Ἐκείνη δὲ σάλευε.

— Μπορῶ νὰ κάνω τίποτα, ἔγώ;

Καμμιὰν ἀπόκριση. Πάλι ἡ σιγή. ἀτελεύτητη.

— Ἂν μπορῶ, ξανάπε ὁ ἄνθρωπος δυνατά, πές μου! Θὰ κάνω δ,τι γίνεται. Ἀκοῦς;... Εἶσαι μιὰ δυστυχισμένη γυναῖκα, ἤ γ'ώθω. Πρέπει νὰ σὲ βοηθήσει κανένας.

Ἡ Ἐλένη σήκωσε τὰ μάτια καὶ τὸν κοίταξε.

— Δὲ γίνεται τίποτα.

Φανέρωνε τόση ἀπελπισία τὰ βλέμμα της, ποὺ ὁ ἄνθρωπος τρόμαξε.

— Μὴν κάνεις ἔτσι, τῆς εἶπε ἀπότομα. Θὰ φροντίσω ἐγώ.

Καὶ καθώς τὸν ἔπισσε μιὰ δυσφορία μέσα στὸ μικρὸ δωμάτιο μπροστὰ στὴ γυναῖκα σὰν τὸ πόθησε νὰ φύγει, νὰ βγεῖ στὸν καθαρὸν ἀέρα, ἔστω καὶ γιὰ λίγο.

— Θὰ εἰδοποιήσω αὐτὸ τὸν κύριο, ποὺ μοῦ εἴπες. Θὰ πάω. Ἀκοῦς;... Τίποτα ἄλλο θέλεις;

Ἐκείνη τὸν κοίταζε χαζά.

—Θὰ τοῦ πῶ νἀρθεῖ νὰ σὲ βρεῖ. Ἔτσι;

Δὲν περίμενε ἀπάντηση. Βιαστικὰ βγῆκε ἀπὸ τὸ δωμάτιο.

Ἡ πόρτα ἀπόμενε ἀνοιχτή. Ἡ Ἐλένη εἶχε καρφώσει τὸ βλέμμα της, στεγνό, γυαλιστερό, κρῦο, κατὰ κεῖ ποὺ εἶχε φύγει ὁ ἄνθρωπος, σὰν νὰ τὸν παρακολουθοῦσε.

(ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΣΤΟ ΕΡΧΟΜΕΝΟ)

(Εἰκονογράφηση τοῦ κ Γ. ΣΒΟΡΩΝΟΥ)

μὲ τὸν πατέρα του... Μάλιστα. Ὥσπου μᾶς χώρισαν. Μικρὸ κοριτσάκι ἐγώ. Μὲ πῆραν στὴν Εὐρώπη. Ἔλειψα ἕναν ὁλόκληρο χρόνο. Χάσαμε τὰ ἴχνη μας. Χαθήκαμε... Ξύπνησε ἡ ἀντίδραση μέσα μου, μετὰ τὸ μεγάλο καημό, κ' ἄρχισα νὰ διασκεδάζω, νὰ γλεντάω... Γύρισα στὴν Ἑλλάδα καὶ ποντρεύτηκα. Σχεδὸν ἀμέσως. Τὸ νέο ποὺ εἶχα ἀγαπήσει δὲν τὸν ξανάβα πιά. Ἡ ζωή μου εἶχε πάρει ἄλλο δρόμο... Ἔκανα ἕνα παιδί, αὐτὸ τὸ γιὸ ποὺ συνάντησα χτὲς βράδι...

Κόμπιασε ξαφνικά. Ἤρθε καὶ στάθηκε μπροστά του:

— Τί κάθομαι καὶ σᾶς τὰ λέω αὐτά;

Σκέφτηκε μιὰ στιγμή.

— Ξομολογοῦνται οἱ ἄνθρωποι πρὶν παραδώσουν τὴν ψυχή τους, ἔ;... Ἔπειτα παντρεμένοι, μὲ τὶς παρέες ποὺ εἴχαμε, μὲ τὴ ζωὴ ποὺ κάναμε, διαλυθήκαμε... Γέλασα τὸν ἄντρα μου. Παρασύρθηκα. Ἔπεσα ἀσκημα. Ὁ δεύτερος ἐρωμένος εἶταν κατώτερος ἀνθρωπος. Κατέβηκα ἕνα σκαλί. Μὲ τράβηξε στὸ χαρτοπαίγνιο. Κι' ἔτσι κατέβηκα τὰ σκαλοπάτια ἕνα-ἕνα... Ἔφυγα ἀπὸ τὸ σπίτι μου, ἄφησα τὸν ἄντρα μου, τὸ παιδί μου, κι' ἔζησα μόνη, ἐλεύθερη γυναῖκα»... Ὡστόσο, δὲν ἤβρα διαζύγιο. "Εσβυσα γιὰ τὸ σπίτι μου, γιὰ τὸ παιδί μου. Ζητοῦσα νὰ μὴν ξέρει ὅτι ζῶ. Αὐτὸ ζητοῦσα. Καὶ νά, χτὲς τὴ νύχτα ἔπεσα κατάμουτρα στὸ παρελθόν... μὲ τὸ γιό μου... μὲ τὴν ἀπειλὴ νὰ γυμνωθῶ ἐλεε νὰ μπρὸς στὸ παιδί μου... "Εφυγα. Χωρὶς νὰ σκεφτῶ τίποτα ἀλλο. Νὰ κρυφτῶ. Νὰ χαθῶ.

Ὁ ἄνθρωπος εἶχε ἀκούσει σὰν τὴ θλιβερὴ ἱστορία μὲ νευρικὴ προσήλωση. Τοῦ θύμισε τίποτα; Ξύπνησε μέσα του παλιὰν ἠχώ; Μιὰ σύσπαση, ἕνας μορφασμὸς εἶχε κολλήσει στὸ στρογγυλὸ του πρόσωπο, ἀλλοιώνοντας τὴν ἔκφραση. Εἶταν λύπη μοναχα, συμπόνοια; Δὲ μίλησε. Μὰ ἀφοῦ ἔμεινε λίγες στιγμὲς σκεπτικός, σὰν ἀναποφάσιστος, ἔσπρωξε σιγανὰ τὴν Ἐλένη πρὸς τὴν πολυθρόνα, γιὰ νὰ καθήσει.

Ἡ ἀνησυχία εἶχε ἀπλωθεῖ στὸ πρόσωπό του τώρα, κ' ἐμηχανίνα. Μιὰ ἔκφραση πλαδορή, ἀνόητη. Ἡ Ἐλένη εἶχε στηλώσει τὸ βλέμμα της χάμω, ἀσάλευτη, σὰ νὰ μὴ ζοῦσε. Πέρασαν μερικὰ λεπτά.

Στὸ τέλος ὁ ἄνθρωπος ἔκανε δυὸ βήματα πρὸς τὰ πίσω.

— Καὶ τί μπορεῖ νὰ γίνει; εἶπε ἀθέλα.

Ἐκείνη δὲ σάλευε.

— Μπορῶ νὰ κάνω τίποτα, ἐγώ;

Καμμιὰν ἀπόκριση. Πάλι ἡ σιγή. ἀτελεύτητη.

— Ἂν μπορῶ, ξανάπε ὁ ἄνθρωπος δυνατά, πές μου! Θὰ κάνω δ,τι γίνεται. Ἀκοῦς;... Εἶσαι μιὰ δυστυχισμένη γυναῖκα, ἤ γ'ώθω. Πρέπει νὰ σὲ βοηθήσει κανένας.

Ἡ Ἐλένη σήκωσε τὰ μάτια καὶ τὸν κοίταξε.

— Δὲ γίνεται τίποτα.

Φανέρωνε τόση ἀπελπισία τὰ βλέμμα της, ποὺ ὁ ἄνθρωπος τρόμαξε.

— Μὴν κάνεις ἔτσι, τῆς εἶπε ἀπότομα. Θὰ φροντίσω ἐγώ.

Καὶ καθώς τὸν ἔπισσε μιὰ δυσφορία μέσα στὸ μικρὸ δωμάτιο μπροστὰ στὴ γυναῖκα σὰν τὸ πόθησε νὰ φύγει, νὰ βγεῖ στὸν καθαρὸν ἀέρα, ἔστω καὶ γιὰ λίγο.

— Θὰ εἰδοποιήσω αὐτὸ τὸν κύριο, ποὺ μοῦ εἴπες. Θὰ πάω. Ἀκοῦς;... Τίποτα ἄλλο θέλεις;

Ἐκείνη τὸν κοίταζε χαζά.

—Θὰ τοῦ πῶ νἀρθεῖ νὰ σὲ βρεῖ. Ἔτσι;

Δὲν περίμενε ἀπάντηση. Β

ΕΝΑ ΓΡΑΜΜΑ

ΓΙΑ ΤΟΝ "ΔΟΝ ΖΟΥΑΝ,,

τοῦ κ. Γιώργου Θεοτοκᾶ

('Ο συνέργατης μας κ. Ι. Θεοτοκᾶς ἐστειλε στὸν κ. Γ. Σαραντίδη, σκηνοθέτη τοῦ Θεάτρου Μαρίκας Κοτοπούλη, τὸ ἀκόλουθο γράμμα, σχετικὰ μὲ τὴν παράσταση τοῦ «Δὸν Ζουάν»)

Ἀγαπητὲ Σαραντίδη,

Παρακολούθησα μὲ ξεχωριστὴ εὐχαρίστησὴ τὴν παράσταση τοῦ «Δὸν Ζουάν» καὶ καθώς βλέπεις αἰσθάνομαι τὴν ἀνάγκη νὰ σοῦ τὸ πῶ. Βρίσκω τὸ ἔργο ἐξαίσιο (εἶναι ἡ λέξη ποὺ ἀποδίδει καλύτερα τὸ αἴσθημά μου). Εἶχα διαβάσει πέρσι, κατὰ σύσταση σου, τρία ἄλλα ἔργα τοῦ Ἀντρὲ Ὀμπέ, νομίζω ὅτι ὁ «Δὸν Ζουάν» εἶναι τὸ ἀνώτερο ἀπ' ὅλα. Μὲ θέλγει ἡ ἐλεύθερη φαντασία τοῦ συγγραφέα. Ἡ ἀέρινη fantaisie του, ἡ ποιητικὴ ἀτμόσφαιρα μὲς στὴν ὁποία ζεῖ τὸ ἔργο του, ἡ ἐξαίρετη μουσικότητα αὐτοῦ τοῦ θεατρικοῦ ρυθμοῦ. Χαίρουμαι ποὺ γίνουν-ται στὶς μέρες μας ἔργα αὐτοῦ τοῦ εὐγενικοῦ εἴδους καὶ χαίρουμαι ἐπίσης ποὺ βρίσκεται κάποιος νὰ τὰ γνωρίσει στὸ ἑλληνικὸ κοινό.

Δὲν εἶμαι ἀνθρωπος τοῦ θεάτρου καὶ δὲν μπορῶ νὰ ἔχω ἔγκυρες γνῶμες γιὰ τὴν παράσταση, εἶμαι μονάχα ἕνας θεατὴς καὶ σὰν θεατὴς βρίσκω πώς κ' ἐσὺ κ' οἱ συνεργάτες σου κάνατε πολλὰ. Ξαναθυμοῦμαι τὴ «Βασίλισσα Ἐλισάβετ», τὸ «Ὄπως ἀγαπᾶτε», τὸ «Ὁ κόσμος ἀνάποδα». Ὅλα αὐτά, καὶ ὁ «Δὸν Ζουάν» σὰν ἐπιστέγασμα, ἐκφράζουν τὴ συμβολὴ τοῦ Σαραντίδη στὴ θεατρικὴ κίνηση τῆς πόλης μας, συμβολὴ προσωπικὴ, καινούργια καὶ γόνιμη, ποὺ μᾶς ἀφήνει μιὰ πλούσια καὶ χαρούμενη ἀνάμνηση ἀπὸ ὄμορφες χρωματικὲς ἁρμονίες, χωρὶς δραματικοὺς ρυθμοὺς καὶ ἐλεύθερα παιχνίδια τοῦ πνεύματος καὶ τῆς τέχνης. Ὑπάρχει μέσα σ' ὅλη αὐτὴ τὴν ἐργασία σου μιὰ ἔντονη νεανικὴ διάθεση ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ μὴν ἀγαπηθεῖ ἀπὸ ὅσους ἔχουν νέα καρδιά. Ἀλλὰ ἡ νεότητα αὐτὴ ξέρει καλὰ τί θέλει καὶ ποῦ πάει καὶ εἶναι φανερὸ ὅτι ὑποκούει σὲ μιὰ καλλιτεχνικὴ συνείδηση καλλιεργημένη καὶ αὐστηρή.

Εὔχομαι μιὰ τέτοια παράσταση νὰ ἔχει πολλὴ ἐπιτυχία καὶ νὰ μπορέσουν νὰ ἐπαναλαμβάνουνται ὅσο τὸ δυνατὸ συχνότερα οἱ ἐκδηλώσεις τοῦ εἴδους αὐτοῦ, ποὺ μορφώνουν τὴν εὐαισθησία τῶν σημερινῶν Ἀθηναίων καὶ τοὺς βοηθοῦν νὰ χαροῦν τὴ ζωὴ τῆς φαντασίας.

Φιλικότατα

ΓΙΩΡΓΟΣ ΘΕΟΤΟΚΑΣ

«Ὁ Ἀμλετ», ὅπως παίζεται μ' ἐξαιρετικὴ ἐπιτυχία στὸ «Ἀτελιὲ», Διασκευὴ τοῦ Γκραντβὶλ Μπάρκερ ἀπὸ τὸ ἔργο τοῦ Λοφόρκ.

ΔΥΟ ΕΡΓΑ ΣΤΑ ΠΑΡΙΣΙΝΑ ΘΕΑΤΡΑ

"ΑΜΛΕΤ,, ΤΟΥ ΖΥΛ ΛΑΦΟΡΓΚ
"ΠΕΙΝΑ,, ΔΙΑΣΚΕΥΗ ΑΠΟ ΤΟ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ ΤΟΥ ΧΑΜΣΟΥΝ

ΤΟΥ ΜΩΡΙΣ ΜΑΡΤΕΝ ΝΤΥ ΓΚΑΡ — **Μεταφρ. τῆς κ. Γ. Δεληγιάννη**

Ποτὲ δὲ θὰ ξεχάσω στὸ σαλὸν ντὶ Μπαρὰς τὸ Βονατάρητ ἐνῶ τὸ μὲ τὰ μακριὰ μαλλιὰ, ὅλο δειλία καὶ πάθος γιὰ τὴ δημοκρατία, νὰ φλέγεται γιὰ τὴν κρεολὴ ποὺ τὸν τάραζε. Κι' ὕστερα «Τὰ Μαγαριτάρια» τοῦ Γκιτρὶ, ποὺ ἔδωκε τὴν εὐκαιρία στὸ Ζὰν-Λουὶ Μπαρὸ ν' ἀπακαλυφτεῖ χάρη στὸν ἐπεισοδιακὸ κεῖνο ρόλο, τὸν «Πουριτανό», ὅπου ὁ νέος αὐτὸς ἤτανε καταπληχτικός, κι' ὅλλες δημιουργίες ὅπου ἡ ἀνταρσία καὶ ἡ διάφανη πικρία του κάνανε θαύματα. Ὕστερα ἦρθε τὸ «Νυμάνς» στὸ θέατρο Ἀντυοὰν, ἕνας Θερβάντες ἀγνώστος καὶ μιὰ παντοτεινὰ ζωντανὴ Ἰσπανία. Στὸ παίξιμό του ὑπῆρχε λίγος Κακτὸ μαζὶ μὲ κάτι τὸ λαϊκό, φλεγόταν, αὐτὸ ἤτανε φανερό. Φλέγεται ἀκόμα, ἐδῶ καὶ κάμποσες μέρες στὸ ἀτελιέ, ὅπου ἀναπληρώνει μὲ πολλὴν ἐξωπνίδα τὸν Ντυιὲν καὶ ἀποσπᾶ τὴ φιλία.

Πρέπει λοιπὸν νὰ δικαιολογηθῶ: θὰ δυσαρεστήσω ἀκόμα μιὰ φορὰ τοὺς ἀνάγκους ποὺ μ' ἐπιδοκιμάζουνε τότε μονάχα ὅταν σατυρίζω κάποιο θέαμα. Δὲν ὑπάρχει βλέπετε τίποτα πιὸ εὐκολο. Νὰ ἕνα παράδειγμα: τὴν περασμένη βδομάδα εἶχα περιοδεύσει στὰ πεταχτὰ τὸν κ. ντὶ Μπουελιέ. «Πολὺ καλά, μοῦ ἔγραφε ἕνας ἀνώνυμος. Νὰ πῶς πρέπει νὰ εἶστε. Κι' ἄλλο βιτριόλι». Ἀλίβονο! Γιατὶ ὁχὶ ἄλλο βιτριόλι; Κι' αὐτὸς ὁ χαριτωμένος μὲ τὴ μεγάλη καρδιὰ ποὺ γράφει πὼς δὲν πηγαίνει πιὰ στὸ θέατρο. Τότε, γιατὶ μὲ διαβάζει; Σύμφωνα μὲ κάποιον ὅλο, τὸ νὰ τὰ βρίσκει κανεὶς ὅλα γιὰ πέταμα, αὐτὸ τοῦ δίνει δίπλωμα ἀνεξαρτησίας. Σωστὴ κουταμάρα! Γιατὶ αὐτὸ φανερώνει ἁπλὰς ἕνα δυστυχισμένο ποὺ ἀνακουφίζεται δπως μπορεῖ γιὰ τὸ κακὸ ποὺ τοῦ ἔχει κάμει τὸ θέατρο ἢ κάθε ἄλλο πρᾶμα. «Ξᾶς ἀγαποῦμε κακέ». Ἀναφέρω τὴ φράση αὐτὴ ἑνὸς ἄλλου χτεσινοῦ ἀλληλογράφου ποὺ ὑπέγραψε τὸ γράμμα του. Φαίνεται πὼς περηφανεύεται γιὰ τὴ φράση του ποὺ εἶναι ἐξ ἄλλου ἀρκετὰ ἐκπληκτικὴ. «Σᾶς ἀγαποῦμε, κακέ». Τὶ χαριτωμένη ψυχὴ φανερώνει αὐτό· Ἀληθινὰ δὲ θὰ πλήωνα φόρο. Γιὰ νὰ εὐχαριστήσω αὐτὸ τὸν κύριο, θὰ στρογγυλοποιοῦσα σὴ, πολύφρονα σήμερα δὲν μᾶς τὸν ἔχει δώσει. Ἐ, χρεῖ τὸ δικαίωμα νὰ μᾶς τὸν δώσει. Τὰ δυὸ ἔργα, ποὺ παρουσιάζει ὁ κ. Μπαρὸ καὶ ποὺ ἐξ ἄλλου δὲν εἶχανε μὰ ἔχουνε τώρα προσχετεῖ χῶρο σ' αὐτὸν καὶ στὸ κ. Γκραντβὶλ, δὲν ἀπεκθίνονται μήτε στοὺς χορτοσφίνους, μήτε στοὺς ἀρτηριοσκληρωμένους κι' ἀκόμα λιγώτερο στὶς ψυχὲς ποὺ δὲν ἔχουν ὁποφέρει ποτέ. Τὸ θέαμα εἶναι τέλειο, μὲ πλαύσιο τὴν «Πεῖνα» γιὰ τὸν "Ἀμλετ αὐτὸν ποὺ παίζεται γιὰ πρώτη φορὰ. Θέαμα γιὰ διανοούμενους, γιὰ ἀνθρώπους τῶν γραμμάτων, εἶπανε μὲ κάποια περιφρόνηση ἐκεῖνοι ποὺ περνούσανε μέχρι τώρα γιὰ διανοούμενοι καὶ ἀνθρωποι τῶν γραμμάτων. Ξέρφε εὐτυχῶς πὼς ὑπάρχουν ἀνθρωποι μὲ λεπτὸ καὶ ἁπλωτὸ πνεῦμα, μὲ κολαισθησία καὶ περιέργεια κοὶ πὼς ὡστόσο δὲν ἔχουν ἐπάγγελμα τὸ νὰ γράφουνε.

Θὰ χτυποῦσα βιαια τὸν κ. Ζὰν Λουὶ Μπαρὸ ἂν δὲν σεβόταν τὸ κείμενο τοῦ ἔργου μὲ τὸ πρόγραμα τῆς σκηνοθεσίας. Μὰ νὰ συμβαίνει αὐτὸ τάχα; Δὲ θὰ μποροῦσε κανεὶς νὰ σεβαστεῖ πιὸ πολὺ ἀπὸ τὸν Γκραντβὶλ τὸν Λαφόρκ καὶ νὰ τὸ ἀρέσει μαζί. "Οσο γιὰ τὴν ἐρμηνεία τοῦ Μπαρὸ θὰ τὸν εἶχε μαγέψει. Ὁ τίτλος τῆς κατὰ παράδοσιν ἡλιθίας εἶναι "Ἀμλετ ἢ οἱ συνέπειες τῆς ψυχῆς σὴς στοργῆς. Μπορεῖτε νὰ παίξετε μὲ τὰ λόγια. Πρόκειται ἀδιβῆκνὰ γαλυΐίκὴ στοργή!

Μὰ ὁ "Ἀμλετ αὐτὸς δὲ γράφτηκε γιὰ νὰ παιχτεῖ στὸ θέατρο. "Ὅλοι ὁ διάβαγος ἤτανε θεατρικὰς κάθε καὶ οἱ σκηνικὲς ὑποδείξεις, τὰ κοστούμια καὶ τὰ ντεκόρ. Ὑπήρχανε πάρα πολλὰ ἀπ' ὅλα αὐτὰ καὶ ὄχι ἀρκετά. Μὰ τὸ μὴ ἀρκετὰ. "Ὀχι ἀρκετά. Μὰ τὸ μὴ τοῦ Γκραντβὶλ, πῆρε τὸν ὁπορφαστὴ πρόλογο στὸ φύλλο τῆς 22 τοῦ Ὀ. χτώβρη τοῦ 1886 τοῦ «Συμβολιστὴ». Ἤτανε ἡ χρονιὰ (ἡ τελευτοῖα τοῦ χρονιὰ) ὅπου ὁ Λαφόρκ εἶχε γράψει τὴ φράση αὐτὴ ἑνὸς ἄλλου χτεσινοῦ ἀλληλογράφου ποὺ ὑπέγραψε τὸ γράμμα του. Φαίνεται πὼς περηφανεύεται γιὰ τὴ φράση του ποὺ εἶναι ἐξ ἄλλου ἀρκετὰ ἐκπληκτικὴ. «Σᾶς ἀγαποῦμε, κακέ». Τὶ χαριτωμένη ψυχὴ φανερώνει αὐτό· Ἀληθινὰ δὲ θὰ πλήωνα φόρο. Γιὰ νὰ εὐχαριστήσω αὐτὸ τὸν κύριο, θὰ στρογγυλοποιοῦσα σὴ, πολύφρονα σήμερα δὲν μᾶς τὸν ἔχει δώσει. Ἐ, χρεῖ τὸ δικαίωμα νὰ μᾶς τὸν δώσει. Τὰ δυὸ ἔργα, ποὺ παρουσιάζει ὁ κ. Μπαρὸ καὶ ποὺ ἐξ ἄλλου δὲν εἶχανε μὰ ἔχουνε τώρα προσχετεῖ χῶρο σ' αὐτὸν καὶ στὸ κ. Γκραντβὶλ, δὲν ἀπεκθίνονται μήτε στοὺς χορτοσφίνους, μήτε στοὺς ἀρτηριοσκληρωμένους κι' ἀκόμα λιγώτερο στὶς ψυχὲς ποὺ δὲν ἔχουν ὁποφέρει ποτέ. Τὸ θέαμα εἶναι τέλειο, μὲ πλαύσιο τὴν «Πεῖνα» γιὰ τὸν "Ἀμλετ αὐτὸν ποὺ παίζεται γιὰ πρώτη φορὰ. Θέαμα γιὰ διανοούμενους, γιὰ ἀνθρώπους τῶν γραμμάτων, εἶπανε μὲ κάποια περιφρόνηση ἐκεῖνοι ποὺ περνούσανε μέχρι τώρα γιὰ διανοούμενοι καὶ ἀνθρωποι τῶν γραμμάτων. Ξέρφε εὐτυχῶς πὼς ὑπάρχουν ἀνθρωποι μὲ λεπτὸ καὶ ἁπλωτὸ πνεῦμα, μὲ κολαισθησία καὶ περιέργεια κοὶ πὼς ὡστόσο δὲν ἔχουν ἐπάγγελμα τὸ νὰ γράφουνε.

Θὰ χτυποῦσα βιαια τὸν κ. Ζὰν Λουὶ Μπαρὸ ἂν δὲν σεβόταν τὸ κείμενο τοῦ ἔργου μὲ τὸ πρόγραμα τῆς σκηνοθεσίας. Μὰ νὰ συμβαίνει αὐτὸ τάχα; Δὲ θὰ μποροῦσε κανεὶς νὰ σεβαστεῖ πιὸ πολὺ ἀπὸ τὸν Γκραντβὶλ τὸν Λαφόρκ καὶ νὰ τὸ ἀρέσει μαζί. "Οσο γιὰ τὴν ἐρμηνεία τοῦ Μπαρὸ θὰ τὸν εἶχε μαγέψει. Ὁ τίτλος τῆς κατὰ παράδοσιν ἡλιθίας εἶναι "Ἀμλετ ἢ οἱ συνέπειες τῆς ψυχῆς σὴς στοργῆς. Μπορεῖτε νὰ παίξετε μὲ τὰ λόγια. Πρόκειται ἀδιβῆκνὰ γαλυΐίκὴ στοργή!

Μὰ ὁ "Ἀμλετ αὐτὸς δὲ γράφτηκε γιὰ νὰ παιχτεῖ στὸ θέατρο. "Ὅλοι ὁ διάβαγος ἤτανε θεατρικὰς κάθε καὶ οἱ σκηνικὲς ὑποδείξεις, τὰ κοστούμια καὶ τὰ ντεκόρ. Ὑπήρχανε πάρα πολλὰ ἀπ' ὅλα αὐτὰ καὶ ὄχι ἀρκετά. Μὰ τὸ μὴ τοῦ Γκραντβὶλ, πῆρε τὸν ὁπορφαστὴ πρόλογο στὸ φύλλο τῆς 22 τοῦ Ὀ. χτώβρη τοῦ 1886 τοῦ «Συμβολιστὴ». Ἤτανε ἡ χρονιὰ (ἡ τελευτοῖα τοῦ χρονιὰ) ὅπου ὁ Λαφόρκ εἶχε γράψει τὴ φράση αὐτὴ ἑνὸς ἄλλου χτεσινοῦ ἀλληλογράφου ποὺ ὑπέγραψε τὸ γράμμα του. Φαίνεται πὼς περηφανεύεται γιὰ τὴ φράση του ποὺ εἶναι ἐξ ἄλλου ἀρκετὰ ἐκπληκτικὴ. «Σᾶς ἀγαποῦμε, κακέ». Τὶ χαριτωμένη ψυχὴ φανερώνει αὐτό· Ἀληθινὰ δὲ θὰ πλήωνα φόρο. Γιὰ νὰ εὐχαριστήσω αὐτὸ τὸν κύριο, θὰ στρογγυλοποιοῦσα σὴ, πολύφρονα σήμερα δὲν μᾶς τὸν ἔχει δώσει. Ἐ, χρεῖ τὸ δικαίωμα νὰ μᾶς τὸν δώσει. Τὰ δυὸ ἔργα, ποὺ παρουσιάζει ὁ κ. Μπαρὸ καὶ ποὺ ἐξ ἄλλου δὲν εἶχανε μὰ ἔχουνε τώρα προσχετεῖ χῶρο σ' αὐτὸν καὶ στὸ κ. Γκραντβὶλ, δὲν ἀπεκθίνονται μήτε στοὺς χορτοσφίνους, μήτε στοὺς ἀρτηριοσκληρωμένους κι' ἀκόμα λιγώτερο στὶς ψυχὲς ποὺ δὲν ἔχουν ὁποφέρει ποτέ. Τὸ θέαμα εἶναι τέλειο, μὲ πλαύσιο τὴν «Πεῖνα» γιὰ τὸν "Ἀμλετ αὐτὸν ποὺ παίζεται γιὰ πρώτη φορὰ. Θέαμα γιὰ διανοούμενους, γιὰ ἀνθρώπους τῶν γραμμάτων, εἶπανε μὲ κάποια περιφρόνηση ἐκεῖνοι ποὺ περνούσανε μέχρι τώρα γιὰ διανοούμενοι καὶ ἀνθρωποι τῶν γραμμάτων. Ξέρφε εὐτυχῶς πὼς ὑπάρχουν ἀνθρωποι μὲ λεπτὸ καὶ ἁπλωτὸ πνεῦμα, μὲ κολαισθησία καὶ περιέργεια κοὶ πὼς ὡστόσο δὲν ἔχουν ἐπάγγελμα τὸ νὰ γράφουνε.

Θὰ χτυποῦσα βιαια τὸν κ. Ζὰν Λουὶ Μπαρὸ ἂν δὲν σεβόταν τὸ κείμενο τοῦ ἔργου μὲ τὸ πρόγραμα τῆς σκηνοθεσίας. Μὰ νὰ συμβαίνει αὐτὸ τάχα; Δὲ θὰ μποροῦσε κανεὶς νὰ σεβαστεῖ πιὸ πολὺ ἀπὸ τὸν Γκραντβὶλ τὸν Λαφόρκ καὶ νὰ τὸ ἀρέσει μαζί. "Οσο γιὰ τὴν ἐρμηνεία τοῦ Μπαρὸ θὰ τὸν εἶχε μαγέψει. Ὁ τίτλος τῆς κατὰ παράδοσιν ἡλιθίας εἶναι "Ἀμλετ ἢ οἱ συνέπειες τῆς ψυχῆς σὴς στοργῆς. Μπορεῖτε νὰ παίξετε μὲ τὰ λόγια. Πρόκειται ἀδιβῆκνὰ γαλυΐίκὴ στοργή!

Τί ἰδέα, διάβασα, τί ἰδέα ποὺ εἶχε ὁ κ. Μπαρὸ νὰ μᾶς ξαναθωμίσει τὴν Ὀπαρβὴ τοῦ Λαφόρκ· Ἀπ' ἐναντίας, τὶ καλὴ ἰδέα! Ὁ κ. Μπαρὸ ξέρει τὴν πεποίθηση πὼς ὑπάρχουν ἀκόμα νέοι ἀνθρωποι ποὺ ἀγαποῦν ὅπως κι' αὐτὸς τὴν ποίηση. Ἔχει δίκηο. Οἱ νέοι ὑπάρχουνε καὶ βρίσκουνε τὸν Λαφόρκ στὴ θέση τοῦ. Ὁ Λαφόρκ ἀξίζει τοὺς ὁπογόνους ποὺ θὰ ὁημιουργήσει. Μὰ ποιέτετε λοιπὸν τὸν "Ἀμλετ τοῦ Σαΐξπηρ ἐκεῖ ποὺ θὰ παίξετε τὸν "Ἀμλετ αὐτὸν, τὸ συμβολιστὴ, λένε στὸ νέο ἐμπιχωτὴ, ποὺ εἶναι πραγματικὰ στὸ βάθος τραγοῦδος. Σίγουρα δὲν θὰ τὰ καταφέρει κι' ἐκεῖ δσκημα, γι' αὐτὸ εἶμαστε βέβαιοι, μὰ δὲν πρόκειται γι' αὐτό. Πτῶμα τὸν "Ἀμλετ τοῦ Λαφόρκ καὶ κανένας μέχρι τοῦ Μπρυνετιὲρ, θὰ παράσταινα χωρὶς νὰ γελάσω τὸν καθηγητὴ τοῦ Πανεπιστημίου καὶ θὰ ἔβγαζα τελικὰ τὴν ἀπόφαση πὼς ὁ κ. Ζὰν Λουὶ Μπαρὸ, ποὺ τὰ κοροιδεύει αὐτὰ γιὰ τὰ καλὰ, εἶναι ἠθοποιὸς τῆς παλιᾶς μόδας καὶ πὼς ὁ Λαφόρκ δὲν ἀξίζει τὸν κόπο. Κι' αὐτὸ δὲν εἶναι σωστό;

Βρίσκουνε μερικοὶ πὼς εἶναι τόσο εὐκολο νὰ ποραφορτώνουμε ἔτσι τὸ θέατρο, σὲ κάθε στιγμή; Ὁ νὲ Πὸε ἔγραφε τελευταία στὸ «Σουάρ» τῶν Βρυξελλῶν ἕνα ἐξαίρετο ἄρθρο γιὰ τὴν καταστροφικὴ κριτική. «Θὰ πίστευε κανένας, ἔλεγε, πὼς ἡ μεγάλη τούτη ἀπερίσκεπτη στάθηκε ἀνίκανη γὰ σκεφτεῖ πὼς ἀν γιὰ πολλοὺς καὶ διάφορους λόγους ἔσβεινε σ' ἕνα ἀπὸ τὰ τέσσερα τοῦτα θράβυά τὸ καλὸ παλιὸ θέατρο, θὰ μετριόντουσαν τότε καὶ οἱ δικές της οἰ νύχτες. Τὰ ἑρμηνευτικὰ γραφτὰ μερικὰ ἀπὸ τοὺς μόγους τῆς ἱερῆς φθαλαγγας, τὰ ἀποφασιστικὰ ἢ μαθιακὰ τοὺς μηρυκάσματα θὰ χρειαζότανε νὰ μετοφερθοῦν ἀμέσως σ' ἄλλα, λιγώτερο εὐχάριστα μονοπάτια». Καὶ βέβαια, πρέπει νὰ ὁμολουσμε ἢρθη, νὰ βοηθήσουμε κεῖνους ποὺ μέσα στὶς δύσκολες συνθῆκες ποὺ γνωρίζουμε θυσιάζονται γιὰ τὸ θέατρο. Σὰ θὰ ἔφνάρδει ἡ ἔρθηη καὶ ἡ ἀσφάλεια θὰ μπορέσανε τότε νὰ κριτικάρετε πάλι χωρὶς ἐπιφυλάξεις καὶ χωρὶς τύψεις. Μὰ σήμερα εἶναι πολὺ ἔντιμο αὐτό;

Τί ἰδέα, διάβασα, τί ἰδέα ποὺ εἶχε ὁ κ. Μπαρὸ νὰ μᾶς ξαναθωμίσει τὴν Ὀπαρβὴ τοῦ Λαφόρκ· Ἀπ' ἐναντίας, τὶ καλὴ ἰδέα! Ὁ κ. Μπαρὸ ξέρει τὴν πεποίθηση πὼς ὑπάρχουν ἀκόμα νέοι ἀνθρωποι ποὺ ἀγαποῦν ὅπως κι' αὐτὸς τὴν ποίηση. Ἔχει δίκηο. Οἱ νέοι ὑπάρχουνε καὶ βρίσκουνε τὸν Λαφόρκ στὴ θέση τοῦ. Ὁ Λαφόρκ ἀξίζει τοὺς ὁπογόνους ποὺ θὰ ὁημιουργήσει. Μὰ ποιέτετε λοιπὸν τὸν "Ἀμλετ τοῦ Σαΐξπηρ ἐκεῖ ποὺ θὰ παίξετε τὸν "Ἀμλετ αὐτὸν, τὸ συμβολιστὴ, λένε στὸ νέο ἐμπιχωτὴ, ποὺ εἶναι πραγματικὰ στὸ βάθος τραγοῦδος. Σίγουρα δὲν θὰ τὰ καταφέρει κι' ἐκεῖ δσκημα, γι' αὐτὸ εἶμαστε βέβαιοι, μὰ δὲν πρόκειται γι' αὐτό. Πτῶμα τὸν "Ἀμλετ τοῦ Λαφόρκ καὶ κανένας μέχρι τοῦ Μπρυνετιὲρ, θὰ παράσταινα χωρὶς νὰ γελάσω τὸν καθηγητὴ τοῦ Πανεπιστημίου καὶ θὰ ἔβγαζα τελικὰ τὴν ἀπόφαση πὼς ὁ κ. Ζὰν Λουὶ Μπαρὸ, ποὺ τὰ κοροιδεύει αὐτὰ γιὰ τὰ καλὰ, εἶναι ἠθοποιὸς τῆς παλιᾶς μόδας καὶ πὼς ὁ Λαφόρκ δὲν ἀξίζει τὸν κόπο. Κι' αὐτὸ δὲν εἶναι σωστό;

Βρίσκουνε μερικοὶ πὼς εἶναι τόσο εὐκολο νὰ ποραφορτώνουμε ἔτσι τὸ θέατρο, σὲ κάθε στιγμή; Ὁ νὲ Πὸε ἔγραφε τελευταία στὸ «Σουάρ» τῶν Βρυξελλῶν ἕνα ἐξαίρετο ἄρθρο γιὰ τὴν καταστροφικὴ κριτική. «Θὰ πίστευε κανένας, ἔλεγε, πὼς ἡ μεγάλη τούτη ἀπερίσκεπτη στάθηκε ἀνίκανη γὰ σκεφτεῖ πὼς ἀν γιὰ πολλοὺς καὶ διάφορους λόγους ἔσβεινε σ' ἕνα ἀπὸ τὰ τέσσερα τοῦτα θράβυά τὸ καλὸ παλιὸ θέατρο, θὰ μετριόντουσαν τότε καὶ οἱ δικές της οἰ νύχτες. Τὰ ἑρμηνευτικὰ γραφτὰ μερικὰ ἀπὸ τοὺς μόγους τῆς ἱερῆς φθαλαγγας, τὰ ἀποφασιστικὰ ἢ μαθιακὰ τοὺς μηρυκάσματα θὰ χρειαζότανε νὰ μετοφερθοῦν ἀμέσως σ' ἄλλα, λιγώτερο εὐχάριστα μονοπάτια». Καὶ βέβαια, πρέπει νὰ ὁμολουσμε ἢρθη, νὰ βοηθήσουμε κεῖνους ποὺ μέσα στὶς δύσκολες συνθῆκες ποὺ γνωρίζουμε θυσιάζονται γιὰ τὸ θέατρο. Σὰ θὰ ἔφνάρδει ἡ ἔρθηη καὶ ἡ ἀσφάλεια θὰ μπορέσανε τότε νὰ κριτικάρετε πάλι χωρὶς ἐπιφυλάξεις καὶ χωρὶς τύψεις. Μὰ σήμερα εἶναι πολὺ ἔντιμο αὐτό;

Τί ἰδέα, διάβασα, τί ἰδέα ποὺ εἶχε ὁ κ. Μπαρὸ νὰ μᾶς ξαναθωμίσει τὴν Ὀπαρβὴ τοῦ Λαφόρκ· Ἀπ' ἐναντίας, τὶ καλὴ ἰδέα! Ὁ κ. Μπαρὸ ξέρει τὴν πεποίθηση πὼς ὑπάρχουν ἀκόμα νέοι ἀνθρωποι ποὺ ἀγαποῦν ὅπως κι' αὐτὸς τὴν ποίηση. Ἔχει δίκηο. Οἱ νέοι ὑπάρχουνε καὶ βρίσκουνε τὸν Λαφόρκ στὴ θέση τοῦ. Ὁ Λαφόρκ ἀξίζει τοὺς ὁπογόνους ποὺ θὰ ὁημιουργήσει. Μὰ ποιέτετε λοιπὸν τὸν "Ἀμλετ τοῦ Σαΐξπηρ ἐκεῖ ποὺ θὰ παίξετε τὸν "Ἀμλετ αὐτὸν, τὸ συμβολιστὴ, λένε στὸ νέο ἐμπιχωτὴ, ποὺ εἶναι πραγματικὰ στὸ βάθος τραγοῦδος. Σίγουρα δὲν θὰ τὰ καταφέρει κι' ἐκεῖ δσκημα, γι' αὐτὸ εἶμαστε βέβαιοι, μὰ δὲν πρόκειται γι' αὐτό. Πτῶμα τὸν "Ἀμλετ τοῦ Λαφόρκ καὶ κανένας μέχρι

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΟ ΕΡΧΟΜΕΝΟ)

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 11)

ΕΝΑ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΟ ΖΕΥΓΟΣ

ΒΑΣΟΣ ΚΑΙ ΞΕΝΙΑ ΚΑΝΕΛΛΟΥ

τοῦ κ. Φιλοπ. Μητσοπούλου

Ὁ καλλιτέχνης τοῦ ἑλληνικοῦ χορεοδράματος Βάσος Κανέλλος, ἔπειτα ἀπὸ πολύχρονη ἀπουσία στὴν Ἀμερική, ἔκανε κοὶ πάλι τὴν ἐμφάνισή του μὲ τὴν χορὴ του Ξενία, σὲ μιὰ χορευτικὴ ἐπίδειξη, ποὺ ὁδόηκα στὸ θέατρο Κοτοπούλη τὴν περασμένη ἑβδομάδα.

Ὁἱ χορεὶ τοῦ προγράμματος ἤταν ἐμπνευση κοὶ σκηνοθεσία τοῦ Βάσου καὶ τῆς Ξενίας Κανέλλου, ἀπ' τοὺς μύθους, τὶς ἀναπαραστάσεις ἀρχαίων γλυπτῶν καὶ ἀγγείων κι' ἀπ' τοὺς παρορπαράδοτους χορεοὺς. Ἡ μουσικὴ τῶν χορῶν ἦταν ἑλληνικὲς μελωδίες ἐνόρχησμένες ἀπ' τοὺς μαεσουργοὺς Βάρβογλίν, Σκαλκόττα, Βάν Γκρόβε καὶ Πέττερσον. Τὸ πρόγραμμα, αὐστηρὰ διαλεγμένο, ἄρχισε μὲ τὸν Δελφικὸ Ὕμνο στὸν Ἀπόλλωνα καὶ τὸ χορὸ τῆς Περσεφόνης, γιὰ νὰ τελειώσει μ' ἕνα σύγχρονο Ἀρκαδικὸ εἰδύλλιο, «τὸ μαντῆλι τῆς Μάρως».

Μιὰ ἀποκάλυψη στάθηκε ἡ πρώτη ἐδῶ ἐμφάνιση τῆς Ξενίας Κανέλλου, ποὺ συνεχίζει τὸ καλλιτεχνικὸ ἔργο τῆς μητέρας της, τῆς ἀλησμόνητης Τανάγρας. Εἶναι ἀπόλυτα δυκαιολογημένες ὁ τίτλος τῆς «νέας Τανάγρας», ὅπως τὴ βαπτισαν οἱ κριτικοὶ τῆς Ἀμερικῆς. Ὑδόηκε κοὶ σὲ μᾶς; ἡ εὐκαιρία νὰ θαυμάσουμε τὸ πολύμορφο ταλέντο της, ποὺ ἐπιτρέπει κοὶ τὶς πιὸ αἰσιόδοξες προβλέψεις γιὰ μιὰ μεγάλη ἐξέλιξη. Εἶχε πραγματικὰ πολὺ ὡραῖες ἐμφανίσεις, ὅπως στὸ χορὸ τῆς Περσεφόνης, ποὺ ἐπέτυχε νὰ ἑρμηνεύσει ἀριστουργηματικὰ τὸν ἔρχεμο τῆς ἑλληνικῆς ἀνοιξῆς στὴν «Ἀτδίδα» στὸ «Σάτυρο κοὶ τὴ Νύμφη» στὴν «Ἀρτέμιδα» στὸ «Διονυσιακὸ χορὸ» στὸ «μαντῆλι τῆς Μάρως». Στὴν «Ἀτδίδα»—μιὰ φαντασία τῆς Τανάγρας, ποὺ τὴν πρωτοπαρουσίασε ἡ ἰδια τὸ 1928 στὸ θέατρο τοῦ Διονύσου—ἀποδωσε ὅλη τὴν ἀδρότητα κοὶ τὴ χάρη τῆς Λεπτοσαμωμένης Ἀθηναίας, ὅλη τὴ φροντίδα γιὰ τὸν καλωσμὸ τῆς, ὅλο νεῖνο τὸ ἀγέρωχο κι' εὐγενικὸ μαζὶ ὕφος ποὺ δίνει ἡ συνείδηση τῆς ἀνωτεροτητας. Στὶς στιγμὲς ποὺ κοθισμένη χαμοὶ ἐπαιζε τὰ πεντέδεολα, ἤτανε πραγματικὰ ὑπέρχη. Μὲ τὶς χαλαρὲς κινήσεις, μὲ τὴν ἐκφραστικὴ της δύναμη, ἔδωκε ζωντανὴ τὴν εἰκόνα τῆς εὐκαιρδησίας.

Τὸ σύγχρονο Ἀρκαδικὸ εἰδύλλιο ἄρεσε ποὺ κοὶ καταχειροκροτήθηκε, ὅπως ἄλλωστε κοὶ ὅλο τὸ πρόγραμμα. Ξεχωριστὴ ἐντύπωση ἔκανε κοὶ τὸ τραγοῦδι τῆς ἀδελφῆς τοῦ κ. Κανέλλου, Φεοδώρας, ποὺ μᾶς ἔκανε νὰ πιστέψουμε πὼς βρισκόμαστε στὸ ἀγνὸ κι' ἀδολο περιβάλλον τοῦ θουνοῦ.

Σ' ὅλεως τοὺς χορεοὺς, ἡ μουσικὴ, τὸ χρῶμα, τὸ ἔνδυμα, ἡ πλαστὴ κίνηση, ὅλα ἤσαν ἁνοομονισμένα. "Ἐπειτα τὸ πρόγραμμα ὅπως ἤτανε καταρτισμένο, μὲ χεροὺς τῆς "Ἀρχαίας, τῆς Κλασσικῆς, τῆς Βυζαντινῆς καὶ τῆς σημερινῆς ἐποχῆς, φανερῶνει τὴν πιστὴ τοῦ Κανέλλου, ποὺ θεωρεῖ τὴν Ἑλλάδα σὰν κατὶ τὸ ἀνιαῖο. Περισσότερο φαίνεται τοῦτη ἡ ἐπιδιωξὴ του στὸ «Μάρτυρα», ποὺ ἐκφράζει ὅλες τὶς ἐποχές, τὴν Ἀρχαία, τὴ Βυζαντινὴ κοὶ τὴ σημερινή.

Ἡ

ΤΟ ΞΕΝΟ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

ΟΙ ΓΙΟΙ ΤΟΥ ΒΑΓΚ-ΛΟΥΓΚ

ΤΗΣ ΠΕΡΛ ΜΠΑΚ (ΒΡΑΒΕΙΟ ΝΟΜΠΕΛ 1938) — ΜΕΤΑΦΡ. Κ. ΙΩΝΟΣ ΔΡΑΓΟΥΜΗ ν.

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΟ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΟ)

Καὶ λέγοντας αὐτὰ ὁ Βάγκ ὁ Τίγρης τράβηξε τὸ σπαθὶ του τόσο γοργά, ὅσε κάνει ἡ ἀστραπὴ γιὰ νὰ σκάσῃ τὰ σύννεφα καὶ τὸ ἔδειχνε ἀπειλητικὰ μπροστὰ στοὺς ἀνθρώπους του, ποὺ τὸν κυττάξανε προσεχτικά, ἔτσι ὥστε αὐτοὶ παραχτήκανε πολὺ κι' ἀλληλοκυτάχτηκαν ἐπιτιμητικὰ καὶ τρομοκραταμένα· Ὁ Βάγκ ὁ Τίγρης ἔμεινε ἔτσι περμένοντας καὶ κυττάζοντάς τους στὸ μεταξύ κι' ἐνῶ περίμενε, εἰ πιὸ γέροι ἀνάμεσά τους κυττάχτηκαν ἀπορημένα καὶ ρίχνοντας κατόπιν μια ματιὰ στὸ ἀστραφτερὸ σπαθὶ ποὺ κρατοῦσε πάνω τους, σηκώθηκαν χωρὶς νὰ πεῖνε λέξη κι' ἀποσύρθηκαν μεσ' ἀπὸ τὶς γραμιές καὶ κυτεβήκανε ἀπ' τὸ βουνὸ καὶ κανένας δὲν τοὺς ξαναεῖδε πιά·

Ὁ Βάγκ ὁ Τίγρης τοὺς ἀκολούθησε μὲ τὸ θλέμμα κρατοῦντας πάνω τὸ σπαθὶ του ἀκίνητο πάνω τους καὶ κρεύγασε:

—Εἶναι κανεὶς ἄλλος;

Μεγάλη σιωπὴ ἀκούλεψε πάνω ἀπὸ τοὺς ἄντρες καὶ κανένας δὲν σάλεψε γιὰ ἕνα λεπτό. Τότε ξαφνικὰ μιὰ σκυφτὴ ἰσχνὴ σιλουέττα ἀποσπάσθηκε ἀπὸ τὸ πλῆθος καὶ διάστησε νὰ προσπεράσει. Ἦταν ὁ γιὸς τοῦ Ρωσὸ τοῦ πρεσβύτερου. Ὅταν τὸν εἶδε ὁ Βάγκ ὁ Τίγρης ἔμεινε κατακόκκινος·

— "Ὀχι ἐσὺ ἠλίθιο πλάσμα. Ὁ πατέρας σου σ' ἐμπιστεύτηκε σὲ μένα καὶ δὲν εἶσαι ἐλεύθερος.

Καὶ λέγοντας αὐτὰ ἔβαλε πάλι τὸ σπαθὶ στὸ θηκάρι του καὶ μουρμούρισε περιφρονητικά:

—Δὲν θάθελα νὰ θυθίσω τὸ κοφτερὸ αὐτὸ λεπίδι σ' ἕνα τόσο ξέθωρο αἷμα. "Ὀχι, θὰ σὲ δείρω γερὰ ὅπως δέρνουν τὰ μικρὰ παιδιά.

Καὶ περίμενε ὥσπου τὸ παιδὶ νὰ πάει στὴ θέση του μὲ τὸ κεφάλι σκυμμένο ὅπως πάντα. Τότε ὁ Βάγκ ὁ Τίγρης ξανάσπε ἠσυχα:

— Καλὰ, λοιπόν. Προσοχὴ, νὰ φυλάγετε καλὰ τὰ ὅπλα σας, νὰ δέσετε σταθερὰ τὰ πουτσούτσια στὰ πόδια σας καὶ νὰ σφίξετε καλὰ τοὺς ζωστῆρες σας, γιατὶ τὴ νύχτα θὰ ἀρχίσουμε μιὰ μεγάλη περσία. Θὰ κοιμώμαστε τὴ μέρα καὶ θὰ περπατάμε τὴ νύχτα, γιὰ νὰ μὴ μᾶς πάρουν εἴδηση οἱ ἄνθρωποι ποὺ θὰ περνάμε τὴ χώρα τους. Κάθε φορὰ ὅμως; ποὺ θὰ μπαίνομε στὴν περιοχὴ ἑνὸς ἀρχοντα τοῦ πολεμιοῦ, θὰ σᾶς λέω ποιὸ εἶναι τ' ὄνομά του κι' ἀν σᾶς ρωτήσει κανένας θ' ἀπαντεῖστε:

— Εἴμαστε ἕνα περιπλανώμενο σῶμα ποὺ ἤρθε νὰ ἐνωθεῖ μὲ τὸν ἄρχοντα τοῦ τόπου αὐτοῦ.

Ἔτσι γίνηκε λοιπὸν, καὶ τὴν ὥρα ποὺ ὁ ἥλιος ἔβγε πιὰ πέσει, ποὺ φέγγει ἀκόμα λιγάκι, τ' ἄστρα ἔμοιαζε ἀρχίζουν πιὰ νὰ φανερώνονται, χωρὶς σελήνη, οἱ ἄντρες ξεκίνησαν καθένας ζωσμένος μὲ τὸν τελαμῶνα του μὲ τὸ γυλιὸ στὸν ὦμο καὶ τὸ ντουφεκὶ στὸ χέρι.

Ὁ Βάγκ ὁ Τίγρης δὲν εἶχε δώσει τὰ σημπληροματικὰ ντουφέκια παρὰ μόνο σὲ ἀνθρώπους ποὺ ἤξερε καλὰ καὶ στοὺς ὁποίους μπορεῖσε νὰ ἐμπιστευθεῖ, γιατὶ ἦταν ἀκόμα πολλοὶ ἀπ' τοὺς ἀνθρώπους του ποὺ δὲν τοὺς εἶχε ἐξετάσει ἀκόμα καὶ προτιμοῦσε πολὺ περισσότερο νὰ χάσει ἕναν ἄνθρωπο παρὰ ἕνα ὅπλο.

Αὐτοὶ ποὺ εἶχανε κι' ἄλογο δικό τους τὸ πήρανε ἀπ' τὸ χαλιναρὶ ὡς τὰ ρίζα τοῦ θουνοῦ. Δὲν φτάσανε ἐκεῖ, πρὶν νὰ πάρουνε τὴ δηλησσία γιὰ τὸ Βορρᾶ, ὁ Βάγκ ὁ Τίγρης διτάαξε στάση κι' εἶπε μὲ τὴ σκληρὴ φωνή του:

— Κανένας ἀπὸ σᾶς δὲν πρέπει νὰ σταματήσει πουρὰ ἄμα τὸ διατάξω καὶ δὲν θὰ κάνουμε καμμιὰ μεγάλη στάση ὡς τὴν αὐγὴ ποὺ θὰ φτάσουμε στὸ χωριὸ τῆς ἐκλογῆς μου. Ἐκεῖ θὰ μπορέσετε νὰ φάτε καὶ νὰ πιεῖτε καὶ θὰ τὸ πληρώσω ἐγὼ αὐτό.

Καὶ μὲ τὰ λόγια αὐτὰ πήδηξε πάνω στὸ ἄλογό του, ἕνα μεγαλόσωμο ζῶο, κοκκινότριχο, μὲ μακριὰ κατσαρὴ χαίτη ποὺ ἔδειχνε τὴν καταγωγή του ἀπὸ τὴν πεδιάδα τῆς Μογγολίας, ἕνα ἄλογο θερὶ, ἀκούρσατο.

Κι' ἤτανε ἀνάγκη νὰ γίνει ἔτσι ἐκεῖνη τὴ νύχτα, γιατὶ κάτω ἀπὸ τὴ σέλλα, σ' ἕνα δισάκι, εἶχε θάλει τὰ φλουριὰ ποὺ κι' ἤτανε κόπιμα αὐτά, τόσο, ποὺ λίγα εἴχαν χωρέσει μέσα κι' ὅσα περίσσεψαν τὰ δώσε νὰ τὰ κουβαλήσουν ὁ ἄνθρωπες τῆς ἐμπιστοσύνης του καὶ κάτι ἄλλα παλληκάρια μὲ λιγώτερη σημασία, ἔτσι ποὺ ἀν κανένας τους ὑπόκωπτε στὸν πειρασμὸ, πρᾶγμα ποὺ μπορεῖ νὰ συμβεῖ σ' ὅλο τὸν κόσμο, νὰ μὴν ἦταν μεγάλη ἡ χασούρα.

Πορ' ἄλο ὅμως. ποὺ τὸ ἄλογο τοῦ Βάγκ τοῦ Τίγρη ἤταν δυρβάτο, αὐτὸς δὲν τ' ἄφησε ν' ἀνοείξει ποὺ τὸ θηματισμό του. "Ὀχι, κατὰ βάθος ἤτανε ποὺ κελόκκρυδος καὶ τὸ κρατοῦσε ὅσο μποροῦσε πιὸ δυνατὰ γιὰ ν' ἀκολουθεῖ τὸ θῆμα τῶν ἀντρῶν του, ποὺ δὲν εἶχαν ἄλογο κι' ἔπρεπε νὰ διανύσουνε ὅλο τὸ διάστημα πεζοὶ· Πλάϊ στὸν Βάγκ τὸν Τίγρη ἤτανε τὰ δυό του ἀνήψιαπάνω στὰ γαϊδουρία ποὺ τοὺς εἶχε ἀγοράσει καὶ ποὺ τὰ κοντὰ πόδια τους μόλις προφτάνανε τὸ θῆμα τοῦ ἀλόγου.

Προχωροῦσαν ἔτσι μέσ' τὴ σιωπηλὴ νύχτα τὸ ἕνα χιλιόμετρο μετὰ ἀπὸ τ' ἄλλο, σταματώντας ποτὲ ποτὲ ἄμα ὁ Βάγκ ὁ Τίγρης φώναζε πὼς μποροῦσαν νὰ ξεκουραστεῖν λιγάκι γιὰ νὰ ξαναφάει μέλι· ἔδινε τὸ πρόσταγμα. Κι' οἱ ἀνθρωποί του τὸν παρακολουθοῦσαν χωρὶς νὰ παραπονιοῦνται, γιατὶ ἔλπιζαν ἀπ' αὐτὸν πολλά. μὰ ὁ Βάγκ ὁ Τίγρης ἤταν κ' αὐτὸς εὐχαριστημένος ἀπ' αὐτοὺς καὶ ἔλεγε μέσα του ὅτι ἀν ἐκπληρώνανε τὶς ὑποχρεώσεις τους θὰ ἐκπλήρωνε κι' αὐτὸς τὶς δικές του κι' ὅταν πιὰ θὰ γνωτάνανε μιὰ μεγάλη προσωπικότητα θὰ ἔδινε ἀξίωματα σὲ καθένα ἀπὸ τοὺς στρατιῶτες ποὺ πρῶτοι τὸν ἀκολουθήσανε. Κι' ἐνῶ τοὺς ἐπέβλεπε ἔτσι καὶ πίστευε πὼς ἐξαρτιοῦνται ἀπ' αὐτὸν καὶ τοῦ ἐμπιστεύονται ὅπως τὰ μικρὰ παιδιὰ ποὺ ἐμπιστεύονται σ' ἐκεῖνον ποὺ φροντίζει γι' αὐτά, ὁ Βάγκ ὁ Τίγρης ἔνοιωθε ν' ἀνεβαίνει στὴν καρδιὰ του μιὰ στοργὴ γι' αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους γιατὶ κατὰ βάθος ἤταν σκλαγκυνὸς καὶ καλὸς στοὺς στρατιῶτες του καὶ τοὺς ἄρινε νὰ ξεκουράζουνται λίγο περισσότερο πότε-πότε, ποὺ πλάγιαζαν σὲ μιὰν ἄκρη κόπους χλωρῆς πεδιάδας ἢ κάτω ἀπὸ κανένα ἀγριοκυπάρισσο, σὰν αὐτὰ ποὺ βρίσκονται γύρω ἀπὸ τὰ μνήματα.

Περπατάγανε ἔτσι περισσότερο ἀπὸ εἴκοσι νύχτες καὶ τὴν ἡμέρα κοιμόνουσαν στὰ χωριὰ ποὺ διάλεγε ὁ Βάγκ ὁ Τίγρης. Μὰ πρὶν φτάσουνε σ' ἕνα ἀπ' αὐτὰ τὰ χωριὰ, φρόντιζε νὰ 'μαθαίνει ποιὸς ἤταν ὁ ἄρχοντας τῆς περιφέρειας, κι' ἀν ρωτοῦσε κανένας ποιὰ ἤταν ἡ συμμορία αὐτὴ καὶ ποῦ πήγαινε, ὁ Βάγκ ὁ Τίγρης εἶχε ἔτοιμη τὴν ἀπάντηση.

Σὲ κάθε χωριὸ λοιπὸν, ὅταν οἱ ἀνθρωποι του; ἔθλεπαν νὰ φτάνουνε ἀρχίζανε τὶς κλάψες, γιατὶ δὲν ξέρανε πόσον καιρὸ θὰ μένανε ἐκεῖ οἱ περιπλανώμενοι αὐτοὶ στρατιῶτες ἢ τὶ θὰ προστάζανε νὰ φάνε, ἢ ποιές γυναῖκες θὰ ἐπιθυμοῦσανε. Ὁ Βάγκ ὁ Τίγρης ὡστόσο τὶς πρῶτες κύτες μέρες εἶχε εὐγενικὲς διαθέσεις καὶ κρατοῦσε σφιγμένα τὰ χαλινάρια τῶν ἀντρῶν κι' αὐτὸ ἀκόμα περισσότερο γιατὶ μὲ τὴν παρρέχεη ψυχρότητά του πρὸς τὶς γυναῖκες θύμωνε σὰν ἔθλεπε τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους νὰ ἐρεθίζονται ἀπ' αὐτὲς καὶ τοὺς ἔλεγε:

—Δὲν εἶμαστε οὔτε κλέφτες, οὔτε λησταὶ καὶ γιὰ δὲν εἶμαι ἀρχηγὸς λησταρσιμμορίας. "Ὀχι, θὰ χαιρέσῃς Ἕνα δρόμο καλύτερο ἀπ' αὐτὸν ποὺ θὰ μᾶς ὁδηγήσει στὴ δόξα καὶ στὸ μεγαλεῖο καὶ θὰ ἐπιφρατήσομε μὲ τὴν ἐπιστήμη τῶν ὁπλων καὶ μὲ τιμὲς μέσα κι' ὄχι ἀρπάζοντας τὴν περιουσία τοῦ ἄλλου. "Ο,τι ἔχετε ἀνάγκη ἀγορᾶστε το καὶ γιὰ θὰ τὸ πληρώσω. Θὰ πέρνετε κάθε μῆνα τὸν μισθό σας καὶ δὲν θ' ἀγγίξετε παρὰ μόνο ἐκεῖνες τὶς γυναῖκες ποὺ θὰ τὸ δέχονται καὶ κεῖνες ποὺ εἶναι δουλειὰ τους νὰ πηγαίνουν μὲ τοὺς ἄντρες γιὰ νὰ παίρνουνε λεφτά. Ἀλλὰ καὶ σ' αὐτὲς δὲν θὰ καταφεύγετε παρὰ μονάχα ἄμα θάχετε ἀπόλυτην ἀνάγκη. Ἀκόμα νὰ προσέχετε νὰ μὴν πηγαίνετε στὶς πιὸ φτηνές, γιατὶ ἔχουνε θρωμερὲς ἀρρώστειες ποὺ τὶς σκορπάνε γύρω τους. Προσέξετέ τὶς πολὺ αὐτές! "Ομως, ἀν τύχει καὶ μάθω πὼς κάποιος ἀπὸ τοὺς ἄντρες; μου ἄρπαξε παράνομα μιὰν ἀνάρετη σύζυγο ἢ ἕνα παρθένο κορίτσι, αὐτὸν τὸν ἄντρα θὰ τὸν σκοτώσω, χωρὶς νὰ τοῦ δώσω οὔτε τὸν καιρὸ ν' ἀπολογηθεῖ.

Σὰν μίλαγε ἔτσι ὁ Βάγκ ὁ Τίγρης, καθένας ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους του στεκότανε γιὰ νὰ τὸν ἀκούσει καὶ γιὰ νὰ σκεφτεῖ, γιατὶ ἔλέπανε τὰ μάτια του νὰ ἀγάζουν σπίθες κάτω ἀπὸ τὰ φρύδια του καὶ τὸν σκοτώνει ἀπὸ τὴ φοβερὴ κόμπιασα αὐτὰ, τόσο, ποὺ λίγα εἴχαν χωρέσει μέσα κι' ὅσα περίσσεψαν τὰ δώσε νὰ τὰ κουβαλήσουν ὁ ἄνθρωπες τῆς ἐμπιστοσύνης του καὶ κάτι ἄλλα παλληκάρια μὲ λιγώτερη σημασία, ἔτσι ποὺ ἀν κανένας τους ὑπόκωπτε στὸν πειρασμὸ, πρᾶγμα ποὺ μπορεῖ νὰ συμβεῖ σ' ὅλο τὸν κόσμο, νὰ μὴν ἦταν μεγάλη ἡ χασούρα.

Πορ' ἄλο ὅμως. ποὺ τὸ ἄλογο τοῦ Βάγκ τοῦ Τίγρη ἤταν δυρβάτο, αὐτὸς δὲν τ' ἄφησε ν' ἀνοείξει ποὺ τὸ θηματισμό του. "Ὀχι, κατὰ βάθος ἤτανε ποὺ κελόκκρυδος καὶ τὸ κρατοῦσε ὅσο μποροῦσε πιὸ δυνατὰ γιὰ ν' ἀκολουθεῖ τὸ θῆμα τῶν ἀντρῶν του, ποὺ δὲν εἶχαν ἄλογο κι' ἔπρεπε νὰ διανύσουνε ὅλο τὸ διάστημα πεζοὶ· Πλάϊ στὸν Βάγκ τὸν Τίγρη ἤτανε τὰ δυό του ἀνήψια-παπὼ στὰ γαϊδουρία ποὺ τοὺς εἶχε ἀγοράσει καὶ ποὺ τὰ κοντὰ πόδια τους μόλις προφτάνανε τὸ θῆμα τοῦ ἀλόγου.

Γιὰ πολλοὺς λόγους; ὁ Βάγκ ὁ Τίγρης σχεδίαζε νὰ ἐγκατασταθεῖ σὲ μέρη ὄχι πολὺ ἀπομακρυσμένα ἀπὸ τὴν πατρίδα του κι' ἕνας ἀπ' αὐτοὺς ἤτανε γιατὶ θὰ βρισκότανε κοντὰ στοὺς ἀδερφούς του, θέέαιος γιὰ τὴν ἀνεξιοποιὸ ποὺ θὰ ἔνιανε κι' ἀκόμα θ' ἀπόφευγε τὸν κίνδυνο νὰ δεῖ τὰ χρήματά του νὰ κλέβονται στὸν δρόμο ἀπὸ τοὺς λησταῖς. Πάνω σ' αὐτὰ ἀν τυχὸν συνέβαινε κανένα σοβαρὸ κι' ἀπροσδόκητο ἀτύχημα, ἀπ' αὐτὰ ποὺ μποροῦν νὰ συμβοῦν σὲ κάθε ἄνθρωπο καὶ ποὺ μόνο ὁ οὐρανὸς τὰ ξέρει, θὰ τεῖ ἤτανε εὔκολο νὰ χωθεῖ ἀνάμεσα στοὺς συμπολίτες του καὶ μιὰ ποὺ ἡ οἰκογένειά του ἤτανε τόσο ἀξιοσέβαστη καὶ πλούσια θεῦρισκε σ' αὐτὴν ἕνα σίγουρο καταφύγιο. Γι' αὐτὸν τὸ λόγο κατευθύνθηκε χωρὶς νὰ διστάσει, πρὸς τὴν πόλη, ὅπου ἤμεναν τ' ἀδέρφια του.

Τὴν παρρωνὴν ὅμως τῆς; μέρας ποὺ θ' ἀντικρύζανε τὰ τεῖχη τῆς πόλης, ὁ Βάγκ ὁ Τίγρης θύμωσε μὲ τοὺς στρατιῶτες του γιατὶ περπατάγανε κατσωφιαμένοι καὶ μουρμουρίζοντας ἐλόεια καὶ τὴ νύχτα σὰν τοὺς; πρόσταξε νὰ σηκωθοῦνε γιὰ νὰ ξεκινήσουνε κάνανε πολὺ ρόαμια τὶς προετοιμασίες κι' ὁ Βάγκ ὁ Τίγρης δκουσε μερικοὺς ἀνάμεσά τους νὰ μουμουρίζουν καὶ νὰ παραπονιοῦνται:

—Καλὰ, νὰ δοῦμε τί θὰ κάνει ἀκόμα μὲ μᾶς, ὑπάρχουν καὶ καλύτερα πράγματα ἀπὸ τὴ δόξα καὶ ἀναρωτιέμαι ἂν κάναμε καλὰ ν' ἀκολουθήσομε ἕναν ἄνθρωπο τόσο σκληρὸ καὶ τόσο φιλόδοξο σὰν κ' αὐτόν!

Κι' ἕνας ἄλλος; ἔλεγε:

—Μοῦ φαίνεται πὼς θάταν πολὺ καλύτερα νὰ μᾶς ἄφινε λίγον κιαρὸ νὰ κοιμηθοῦμε καὶ νὰ ξεκουραστοῦμε καὶ νὰ μὴ μᾶς ἀναγκάζη ὁλόεινα νὰ περπατοῦμε μέχρις ὁ τοῦ φαγωθοῦνε τὰ ποδιὰ μας ὡς τὰ γόνατα κι' ἀς μὴν εἴχαμε καὶ νὰ φάμε!

Εἶναι ἀλήθεια πὼς οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ ἤτανε πολὺ κουρασμένοι. Δὲν εἴχανε συνηθίσει νὰ περπατᾶνε τόσο πολὺ συνέχεια, γιατὶ ἀπὸ ἀρκετὰ χρόνια τώρα ὁ γέρο-στρατηγὸς τους εἶχε ἐπιβάλει μιὰ ζωὴ τόσο μαλθακὴ καὶ τόσο τεμπέλικη, ποὺ στὸ τέλος κατάντησε νὰ γίνεαν τὸν ἑαυτό κι' αὐτόν. Καὶ ὁλόεποντας πόσο ἤτανε κουτοὶ, ὁ Βάγκ ὁ Τίγρης τοὺς καταριότανε μέσα του, γιατὶ τώρα ποὺ πλησιάζανε στὰ χώματά τους, ἀρχίζαν νὰ παρανοιοῦνταιν. Ξεχνιοῦσε τώρα πὼς ἐνῶ αὐτὸς χαιρότανε ποὺ ἔφθανε στὰ δόρεια χώματα κι' ἤτανε εὐτυχισμένος ποὺ θὰ ξαναγύρωγε τὸ ἀγαπημένο του σταρένιο ξερεφημένο φωμὶ καὶ ποὺ θὰ ξαναμιβρίζε τὴν μεθυστικὴ μυρωδιὰ τοῦ σκόρδου, ὅλα αὐτὰ τὰ πράγματα ἤταν ἄγνωστα στοὺς στρατιῶτες του.

Μιὰ νύχτα ποὺ ξεκουράζονταν κάτω ἀπὸ ἕνα ἀγριοκυπάρισσο, ὁ ἄνθρωπος τῆς ἐμπιστοσύνη; του τὸν πλησιάσε καὶ τοῦπε κρυφά:

—Καιρὸς εἶναι νὰ τοὺς ἀρήσωμε νὰ ξεκουραστοῦνε δυὸ-τρεῖς μέρες συνέχεια, νὰ τοὺς κόνουμε ἕνα μεγάλο γεῦμα καὶ νὰ τοὺς δώσωμε μιὰ συμπληρωματικὴ ἀναδιβή.

Ὁ Βάγκ ὁ Τίγρης ἐρθοῦθηκε μ' ἐ νὰ πήδημα καὶ φώναξε:

—Δεῖξε μου τὸν ἄνθρωπο ποὺ δὲν θέλει νὰ προχωρήσει καὶ τοῦ καρφώνω μιὰ σφαῖρα στὴν πλάτη.

Ὁ ἄνθρωπο: τῆς ἐμπιστοσύνης του ὅμως τράβηξε κατὰ μέρος τὸν Βάγκ τὸν Τίγρη καὶ τοῦ ψιθύρισε γιὰ νὰ τὸν κεθησυχάσει:

—"Ελα, ἔλα ἀρχηγὲ μου μὴν τὸ λές αὐτό. Κάνε τόπο στὴν ὀργή σου. Οἱ στρατιῶτες αὐτοὶ δὲν εἶναι καὶ τὰ ἄλλα ποὺ ἀπόσταν ἀπὸ τὴν πατρίδα, καὶ δὲν φαντάζεσαι πὼς θὰ κεντοῦσες τὴν ἐνεργητικότητά τους ἂν τοὺς ἔδινες τὴν ἐλπίδα μιᾶς μικρῆς εὐχαριστησης, ἀς εἶναι καὶ μιὰ πολὺ μικρὴ ἀντκηριοιδὴ, σὰν ἕνα πιάτο κρέας ἢ μιὰ ντιαιιτζάνα κοινεύργιο κρασὶ ἢ μιὰ ὁλόκερη μέρα ἀνάπαυση, γιὰ νὰ μπορέσουν νὰ ποιήσουν καὶ θυμόνει. Ξέρεις πόσο σᾶς.... δλους σας.

Κι' ὅμως κάνει ἀκόμη ἕνα βῆμα κατὰ μένα, κάθεται στὸν πάγκο πλάϊ μου, ἀνάβει ἕνα σπίρτο καὶ μὲ κοιτάει στὸ πρόσωπο μὲ περιέργεια.

— Θεέ μου, τί βρώμικο κεφάλι, γελάει κοροϊδευτικά.

Ἀνάβει τσιγάρο, στριφογυρίζει πάνω στὸν πάγκο, ποὺ ξεφανίζει ἀδιάκοπα, καὶ νοιώθω κάτι εἰνασμένα· σπλάχνα μου. Ἡ ζαλάδα μὲ σφίγγει ὅλο καὶ πιὸ πολύ, μεγαλώνει ἀπὸ στιγμὴ σὲ στιγμή. Νοιώθω μιὰ τόσο μεγάλη ἀδυναμία, ποὺ τὸ μῖσος μου γιὰ τὴ ζωὴ καὶ τὴν ἀνθρωπότητα, ποὺ μὲ φωτεινὰ μάτια καὶ διάτικο πηγοῦνι.

— Εἶσαι ἄρρωστος; καὶ μὲ κοιτάζει λοξὰ μὲ περιέργεια.

— Ναί, ἄρρωστος.

"Αξεφνα, στὸ στρίψιμο μιᾶς ἀλλέας κεῖ κοντά, μιὰ ἀνθρώπινη σκιά. Μιὰ γυναῖκα μικρόσωμη παχουλούλα. Δὲ βιάζεται, προχωρεῖ σιγὰ-σιγὰ ταλαντεύοντας τὸ κορμί της καὶ σιγοτραγουδώντας χαμηλόφωνα κάποιο τραγουδάκι. Μόλις μὲ φτάνουν ἀφιστα τὰ λόγια του:

Χωρὶς νὰ κάνω τίποτα ὅλη μέρα πέταξα τὰ λεφτά μου στὸν ἀέρα..

Τραγουδοῦσε μελαγχολικά, σ' ἔναν νοσταλγικὸ τόνο, μὰ σὰν ἔφτασε κοντά μου καὶ μ' ἀντίκρυσε εἶχε ὄψιπο, γι' αὐτὸ σηκώθηκε καὶ πλησίασε τοὺς ἄντρες του ποὺ ξεκουράζονταν ξαπλωμένοι κάτω ἀπὸ τ' ἀγριοκυπάρισσα, κατάκοποι καὶ σιωπηλοὶ, καὶ τοὺς εἶπε μὲ περισσότερη καλοσύνη ἀπ' ὅ,τι συνήθως ποτέ:

—Ἀγαπητά μου ἀδέρφια, φτάσαμε πιὰ σχεδὸν στὴν πατρίδα μου καὶ στὸ χωριὸ ποὺ γεννήθηκα καὶ γνωρίζω καλὰ ὅλους τοὺς; δρόμους κι' ὅλες τὶς ράχες κι' ὅλα τὰ μονοπάτια ἀπὸ τοῦτες τὶς μεριές. Φανήκατε πολὺ γενναῖοι, ἀκούρσατοι καὶ καρτερικοὶ ὅλες αὐτὲς; τὶς μέρες καὶ τὶς νύχτες τῆς σκληρῆς δεκμισαίας; καὶ τώρα γιὰ τὸ λόγο αὐτὸ θὰ ἐτοιμάσω τὴν ἀντκηριοιδὴ σας. Θὰ σᾶς ὁδηγήσω στὰ χωριὰ ποὺ εἶναι στὰ περίγυρα τοῦ χωριοῦ ποὺ γεννήθηκα, ὄχι ὅμως σ' αὐτὸ τὸ ἴδιο, γιατὶ οἱ ἄνθρωποι εἶναι διακί μας καὶ δὲν θὰ ἤθελα νὰ τοὺς προβάλω. Θὰ πῶ ν' ἀγοράσουν ζῶα ποὺ θὰ τὰ σφάξομε ἐμεῖς οἱ ἴδιοι, ἀκόμα καὶ γουρούνια καὶ πάπιες καὶ κῆνες ψητές; καὶ θὰ φάτε ὅς πὸ νὰ τὴν τυλώσετε γιὰ κολὰ. Θάχω ἀκόμα καὶ κρασὶ καὶ νὰ ξέρετε πὼς ἐδῶ γίνεται τὸ καλύτερο κρασὶ τῆς χώρας ποὺ εἶναι κιαθάρι καὶ δυνατὸ καὶ ποὺ τὸ μέθη του ὡστόσο διαλύεται πολὺ εὔκολα. Χάρια ἀπ' αὐτά, κάθε ἄντρας θάχει καὶ τρία ἀσημένια γιὰ δῶρο·

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΟ ΕΡΧΟΜΕΝΟ)

ΤΟ ΞΕΝΟ ΔΙΗΓΗΜΑ

ΚΑΠΟΙΑ ΝΥΧΤΑ ΤΗΣ ΑΝΟΙΞΗΣ

τοῦ Μαξίμ Γκόρκι

Μιὰ ἀνοιξιάτικη νύχτα, χωρὶς φεγγάρι, χωρὶς ἀστέρια, τὐλιγε βαρειὰ τὴν πόλη ποὺ ἔμοιαζε μ' ἕνα χοντρὸ κουρασμένο ζῶο ποὺ ἀναστενάζει μὲ θόρυβο πρὶν ἀποκοιμηθεῖ.

Κατάμαυρα σύννεφα πλανιόσαν ἀργὰ-ἀργὰ στὸν χαμηλὸ οὐρανό, σπρωγμένα ἀπ' τὸν πένθιμον ἀέρα. Τὰ δέντρα τοῦ κήπου ἀκινητοῦν κατάξερα, ἀτάραχα. Φύλλο δὲν κουνιέται, σὰν ὅλα γύρω νὰ πέθαναν, πνιγμένα κάτω ἀπ' τὸ μαῦρο βάρος τῆς σωρειασμένης σκόνης. Ζῆν σκοτεινὴ ἀκαλλιέργητη γωνιὰ τοῦ κήπου, ποὺ κάθουμαι τσακισμένος ἀπ' τὴν κούραση, πάνω στὸ παγκάκι, μὲ φτάνουν ἀπὸ μακρυὰ σκόρπια τόνοι μιᾶς πελεμιᾶς· μουσικῆς κάτι ἀνάκατο ἀπὸ ἀλογίσιο ποδοβολητό, τραγούδι ἀπὸχαιρετιστήριο, γυναίκεια κλάμματα κ' ἀνάμεσά τους πάνω ἀπ' ὅλα ἡ λαχανιασμένη ἀνάσα τοῦ μοτέρ κάποιου κοντινοῦ ἐργοστασίου.

Πέρα βαθειὰ στὸ σκοτάδι, βλέπω φωτιὲς νὰ τρεμοσβύνουν ἀτάμεσα ἀπ' τὰ δέντρα, σὰ νὰ ζητῶν νὰ φύγουν ἀπὸ τὴ γῆ, νὰ πεταχτοῦν ψηλὰ στὸν πένθιμο οὐρανό. Ἀκίνητος πάνου στὸ σκεβρωμένο παγκάκι, ποὺ τρίζει ἐνθιμα στὴν ἐλάχιστη κίνηση, κάτω ἀπ' τὶς χαμηλὲς ἀκακίες, ἀκούω χωρὶς νὰ θέλω τὰ βαρειὰ κοράπονα, ποὺ βγαίνουν ἀπ' τὰ εἰνασμένα· σπλάχνα μου. Ἡ ζαλάδα μὲ σφίγγει ὅλο καὶ πιὸ πολύ, μεγαλώνει ἀπὸ στιγμὴ σὲ στιγμή. Νοιώθω μιὰ τόσο μεγάλη ἀδυναμία, ποὺ τὸ μῖσος μου γιὰ τὴ ζωὴ καὶ τὴν ἀνθρωπότητα, ποὺ μὲ φωτεινὰ μάτια καὶ διάτικο πηγοῦνι.

— Εἶσαι ἄρρωστος; καὶ μὲ κοιτάζει λοξὰ μὲ περιέργεια.

— Ναί, ἄρρωστος.

"Αξεφνα, στὸ στρίψιμο μιᾶς ἀλλέας κεῖ κοντά, μιὰ ἀνθρώπινη σκιά. Μιὰ γυναῖκα μικρόσωμη παχουλούλα. Δὲ βιάζεται, προχωρεῖ σιγὰ-σιγὰ ταλαντεύοντας τὸ κορμί της καὶ σιγοτραγουδώντας χαμηλόφωνα κάποιο τραγουδάκι. Μόλις μὲ φτάνουν ἀφιστα τὰ λόγια του:

Χωρὶς νὰ κάνω τίποτα ὅλη μέρα πέταξα τὰ λεφτά μου στὸν ἀέρα..

Τραγουδοῦσε μελαγχολικά, σ' ἕναν νοσταλγικὸ τόνο, μὰ σὰν ἔφτασε κοντά μου καὶ μ' ἀντίκρυσε εἶχε ὄψιπο, γι' αὐτὸ σηκώθηκε καὶ πλησίασε τοὺς ἄντρες του ποὺ ξεκουράζονταν ξαπλωμένοι κάτω ἀπὸ τ' ἀγριοκυπάρισσα, κατάκοποι καὶ σιωπηλοὶ, καὶ τοὺς εἶπε μὲ περισσότερη καλοσύνη ἀπ' ὅ,τι συνήθως ποτέ:

—Ἀγαπητά μου ἀδέρφια, φτάσαμε πιὰ σχεδὸν στὴν πατρίδα μου καὶ στὸ χωριὸ ποὺ γεννήθηκα καὶ γνωρίζω καλὰ ὅλους τοὺς; δρόμους κι' ὅλες τὶς ράχες κι' ὅλα τὰ μονοπάτια ἀπὸ τοῦτες τὶς μεριές. Φανήκατε πολὺ γενναῖοι, ἀκούρσατοι καὶ καρτερικοὶ ὅλες αὐτὲς; τὶς μέρες καὶ τὶς νύχτες τῆς σκληρῆς δεκμισαίας; καὶ τώρα γιὰ τὸ λόγο αὐτὸ θὰ ἐτοιμάσω τὴν ἀντκηριοιδὴ σας. Θὰ σᾶς ὁδηγήσω στὰ χωριὰ ποὺ εἶναι στὰ περίγυρα τοῦ χωριοῦ ποὺ γεννήθηκα, ὄχι ὅμως σ' αὐτὸ τὸ ἴδιο, γιατὶ οἱ ἄνθρωποι εἶναι διακί μας καὶ δὲν θὰ ἤθελα νὰ τοὺς προβάλω. Θὰ πῶ ν' ἀγοράσουν ζῶα ποὺ θὰ τὰ σφάξομε ἐμεῖς οἱ ἴδιοι, ἀκόμα καὶ γουρούνια καὶ πάπιες καὶ κῆνες ψητές; καὶ θὰ φάτε ὅς πὸ νὰ τὴν τυλώσετε γιὰ κολὰ. Θάχω ἀκόμα καὶ κρασὶ καὶ νὰ ξέρετε πὼς ἐδῶ γίνεται τὸ καλύτερο κρασὶ τῆς χώρας ποὺ εἶναι κιαθάρι καὶ δυνατὸ καὶ ποὺ τὸ μέθη του ὡστόσο διαλύεται πολὺ εὔκολα. Χάρια ἀπ' αὐτά, κάθε ἄντρας θάχει καὶ τρία ἀσημένια γιὰ δῶρο·

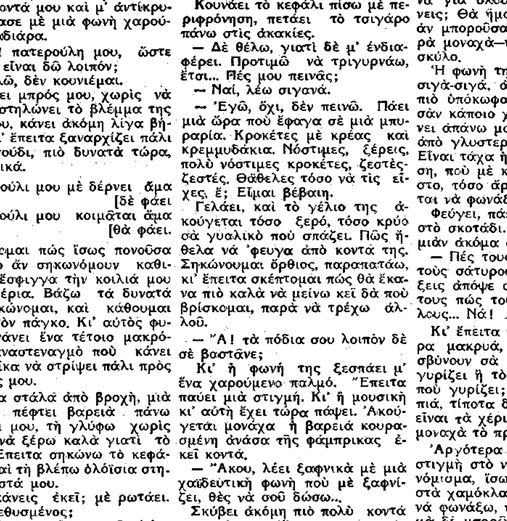

Μὰ ἀνοιξιάτικη νύχτα, χωρὶς φεγγάρι, χωρὶς ἀστέρια, τὐλιγε βαρειὰ τὴν πόλη ποὺ ἔμοιαζε μ' ἕνα χοντρὸ κουρασμένο ζῶο ποὺ ἀναστενάζει μὲ θόρυβο πρὶν ἀποκοιμηθεῖ.

Κατάμαυρα σύννεφα πλανιόσαν ἀργὰ-ἀργὰ στὸν χαμηλὸ οὐρανό, σπρωγμένα ἀπ' τὸν πένθιμον ἀέρα. Τὰ δέντρ

ΑΓΝΩΣΤΑ ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΕΓΓΡΑΦΑ

τοῦ κ. Νικ. Ε. Καραντινοῦ

(Δημοσιεύοντες τὰ παρακάτω ἀνέκδοτα ἱστορικὰ ἔγγραφα, τόσο σημαντικὰ γιὰ τὶς ἀγνοουσες λεπτομέρειες ποὺ ἔχουν νὰ προσθέσουν στὴ ζωὴ καὶ τὴ δράση ὁρισμένων πολιτογνωστῶν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως, παραχωρήσαμε εὐχαριστὰ στὰ «Νεοελληνικὰ Γράμματα» μὲ τὴν ἔγκριση τῆς ἀξιότιμης Διεύθυνσης, ἀπὸ τὸν ἀναλλοίωτο κῶδικα τῶν «Γενικῶν Ἀρχείων τοῦ Κράτους» κ. Νικ. Ε. Καραντινοῦ, ποὺ κάνει καὶ μιὰ σύντομη προεισαγωγὴ καὶ ἀναπεξήγησή τους. Στὴ δημοσίευση τῶν ἐγγράφων κρατήσαμε τὴν ὀρθογραφία καὶ τὴ σύνταξη τῶν πρωτοτύπων):

Α΄.— ΓΙΑ ΤΟΝ ΘΑΝΑΤΟ ΤΟΥ ΟΔΥΣΣΕΑ ΑΝΔΡΟΥΤΣΟΥ

Μιὰ συνοδεία ἀπ' ἀνθρώπους τοῦ Γκούρα ἔφερνε στὴν Ἀθήνα δεμένο τὸν Ὀδυσσέα. Οἱ πρόκριτοι τῆς Ἀθήνας κι' οἱ κληρικοὶ τῆς μὲ χαρὰ εἶδαν τὸν παλιό τους φίλο: Κεῖνο τὸ βράδυ κοιμήθηκαν ἥσυχοι, χωρὶς ἐφιάλτες.

Ἡ συνοδεία πῆρε τὸ δρόμο γιὰ τὴν Ἀκρόπολη. Ὁ δεσμώτης ὁπλαρχηγὸς ὁδηγεῖται πρὸς τὸ Γολγοθά του. Μέσα σ' ἕνα Ἐνετικὸ Πύργο τὸν καθήλωσαν καὶ μιὰ ζωὴ τυραννισμὴ γεμάτη φόβους κι' ὑποψίες, συνεχίστηκε ἕνα μῆνα γι' αὐτόν. Πάνω στὴν Ἀκρόπολη βρίσκονται γιὰ φρουροὶ τοὺς ὁ Γκούρας, ὁ Μαμούρης, ὁ Παπακώστας κι' ὁ Τριανταφύλλου. "Ολοι τοῦτοι γυρίζουν γύρω του καὶ ζητοῦν μιὰν ὥρα πιὸ γλήγορα ν' ἀπαλλαχτοῦνε ἀπὸ τὸ πρόσωπό του κι' ἀπὸ τὴ ἔγνοια του. Μπροστὰ σὲ κριτήριο Δικαιοσύνης δὲν θὰ στεκόταν ὁ Ὀδυσσέας, γιατὶ τοῦτο ἦταν ἐπικίνδυνο γιὰ τὴ Διοίκηση. Ἡ κοινὴ γνώμη θὰ ἐκφραζότανε κι' οἱ φίλοι του ὁπλαρχηγοὶ θὰ λάβαιναν ἐνεργὸ μέρος στὴ δίκη κι' ἔνοιαλα θὰ ζητοῦσαν στὸ τέλος τὴν ἀθώωσή του. Ὁ Κ-ραϊσκάκης μάλιστα τόχε δείξει ἀπὸ πρίν ποιές ἦταν οἱ διαθέσεις του. "Ἔτσι ἔπρεπε νὰ τελειώνουν. Στὴ ζωὴ καὶ πολυκύμαντη ζωὴ ὁ ἥρωάς μας ἔπρεπε νὰ τὴ τραγικὸ τέλος τοῦ θανάτου του. Τὰ χαράματα τῆς 4 πρὸς τὴν 5 Ἰουνί-ου τὸ κορμὶ τοῦ κομματιασμένο βρισκόταν ριγμένο πάνω στὸ λιθόστρωτο.

Οἱ δράστες ἀρχίζουν τώρα νὰ παίζουν τὸ δεύτερο μέρος τοῦ δράματος. Σκοπός τους εἶναι πιὰ νὰ διὰ νὰ κρεμασθῆ καὶ ἀπὸ τὸ ἔξω ἡ Γενναιότης του, ὡς εὐρέθη πρὸς σκεπάσουν τὰ ·ματωμένα χέρια τους, γιὰ τοῦτο καταβάλουν μιὰν ἔντονη προσπάθεια. Ἡ Σ. Διοίκηση μὲ μιὰν ἐπίσημη ἀνακοίνωσή της τοὺς σκεπάζει ἀλλὰ ἔτσι φαίνονται πιὸ πολύ. "Ας παρακολουθήσουμε τὴν προσπάθειά τους. Μιὰ σειρὰ ἀπὸ ἱστορικὰ ἔγγραφα τὴν δείχνει καθαρά. Καὶ τὸ πρῶτο πρόσωπο ποὺ ἀρχίζει νὰ τοὺς σκεπάζει εἶναι ὁ Ἰταλὸς γιατρὸς Βιτάλης, ποὺ εἶχε μέρος ἐνεργὸ στὴ ζωὴ τῆς Ἀθήνας. Εἶναι γνωστὴ ἡ ἰατροδιαστκτική του ἔκθεση ποὺ δημοσιεύτηκε στὰ 1895 ἀπὸ τὸν σεβαστό μας ἱστοριοδίφη κ. Γιάννη Βλαχογιάννη.

"Ενα ἄλλο πρόσωπο τώρα μὲ τὴ σειρὰ του ἔρχεται νὰ ἀναφέρει κι' οὐτὸ στὴν προϊσταμένη του Ἀρχὴ τὰ συμβάντα.

Εἶναι ὁ Γενικὸς Ἀστυνόμος Ἀθηνῶν Π. Μοναστηριώτης, ποὺ στέλνει τὴν ἀναφορά του στὸ ὑπουργεῖο τῆς Ἀστυνομίας. Ἡ ἀναφορὰ αὐτὴ εἶναι ἀνέκδοτη. Τὴν παραθέτουμε:

Περίοδος Γ΄
Ἀριθμὸς 108
Προσωρινὴ Διοίκησις
τῆς Ἑλλάδος
Πρὸς
τὸ "Εξοχον Ὑπουργεῖον τῆς Ἀστυνομίας.
Ἡ Γεν. Ἀστυνομία Ἀθηνῶν.

Σήμερον τὸ πρωὶ εἰδοποιηθέντες τὸ συμβεβηκὸς τοῦ Ὀδυσσέως ἐπήγαμεν εἰς τὴν ἀκρόπολιν ὅπου εὕρομεν τὸ πτῶμα του ὑποκάτω τοῦ Γουλᾶ (τόπος εἰς τὸν ὁποῖον τὸν εἶχον φυλαγμένον) καὶ ἐρωτήσαντες τοὺς Γουλάρδιαις ὡμολόγησαν ὅτι γκθὲς εἰς τὰς 5 ὥρας τῆς νυκτὸς θέλοντας νὰ κρεμασθῆ ἀπὸ τὸν Γουλᾶν διὰ νὰ φύγῃ ἐκόπη τὸ σχοινὶ καὶ ἔπεσεν κάτω καὶ ἐσκοτώθη, καὶ ἀπὸ δώδεκα ὀργιὰν πέσιμον τοῦ ὕψους ἐτζακίσθη ὁ δεξὶὸς μηρός του καὶ ἐσυντρίφθη τὸ μελίγγι του, τὸ σχοινὶ ἐκόπη ἔως εἰς τὰς πέντε ὀργιὰς κατεβαίνοντας, ἔπάνω του εἶχεν ἕνα φυσεκλίκι καὶ δύο τοκάδες ἀσημένα, δύο καὶ μισὶ ἀπεκρίθη, ὅτι περὶ τὴν πέμπτην ὥραν τῆς νυκτὸς μία φυλακὴ ἤτις ἦτον ὀχὶ πολλὰ μακρὰν τοῦ πύργου, τὸν ἔδωκε τὴν ἀδεια νὰ τοφῆ μὲ Ἱερεῖς διὰ τὸ ὁποῖον ἐρωτήσαν τὸν ἐπιτρόπον κείμενον, ὡς ἦτον καὶ τὴν στιγμὴν, καθ' ἣν ἐπῆγα ἐγώ, τὸ ὁποῖον ἀφέθη ἐπίτηδες ἀνέγγυικτον. Ἠρώτησα τοὺς εἰς φυλακεῖν τὸν στρατιῶτας, καὶ μοὶ εἶπον ὅτι ἐκοιμήθησαν ὁ μὲν ὅπισθεν τῆς πόρτας,οἱ δὲ εἰς τὸ αὐτὸ μέρος μὲ τὸν καταπεσόντα, ὡς ἐσυνθίζαν πόντοτε καὶ δὲν ἐκατάλαβαν πότε ἐσηκώθη καὶ ἐκρεμάσθη μὲ τὸ σχοινὶ διὰ νὰ φύγῃ. Τοὺς ἠρώτησα, ἂν εἴχαν εἴδησιν περὶ τῶν σχοινίων καὶ μοὶ ἀπεκρίθησαν ἑνόρκως ὄχι.

Ἐκ τῶν συνθλασθέντων του λοιλῶν μελῶν, ὡς ἐρρέθη ἀνωτέρω, ἐκ τῆς θέσεως τοῦ πτώματος του (διότι ἦταν ἐπὶ τοῦ ἀγκώνος τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς του ἅτε ἐπὶ τῆς ὅλης ἀριστερᾶς χειρὸς του, καὶ ἐπὶ κεφαλῆς ἐρυγμένον) καὶ ἐκ τοῦ κρεμομένου ἀπὸ τὴν ἔπαλξιν τοῦ Πύργου κεκομμένου ἐξ αἰτίας τῆς παλαιότητος σχοινίου φαίνεται φανερὰ ὅτι ἐκρεμάσθη νὰ φύγῃ, καὶ ἐκκοπέντος τοῦ σχοινίου περὶ τὸ πέμπτον τρίτον κατέπεσεν καὶ ἐσυνθλάσθη, ὡς φαίνεται καὶ ἀπὸ τὸ δεύτερον σχοινί, τὸ ὁποῖον εἶχε διὰ νὰ καταβῇ καὶ ἀπὸ τὸ τεῖχος τῆς Ἀκροπόλεως.

Πρὸς τὴν βάσιν τοῦ Πύργου, ἀντικρυ τῆς ὁποίας ἔκειτο τὸ ρηθὲν πτῶμα εἶναι μία ἐξοχὴ πετρώδης πολλὰ ἀνώμαλος ἐπὶ τῆς ὁποίας ἔπεσεν κατὰ τὸ δεξὶὸν πλευρὸν μὲ ἐκείνην τὴν μεγίστην ὁρμὴν κατὰ τὸν νόμον τῶν ἐπὶ τῆς γῆς πιπτόντων σωμάτων, ὥστε ἐσυνθλάσθησαν τὰ ρηθέντα μέλη του, καὶ ἀντικρουσθὲν κατὰ τὸν αὐτὸν νόμον ἀπετινάχθη τὸ ρηθὲν διάστημα ἀπὸ τὴν ἀνώμαλον ἐκείνην ἐξοχὴν τὴν συνεκρατουμένην μὲ τὴν πλευρὰν τοῦ Πύργου.

Ἐκράχθη καὶ ὁ Ἰατρὸς τῆς πολιτείας κύριος Βιτάλης διὰ νὰ παρατηρήσῃ τὰς συνθλάσεις τοῦ πτώματος, ἂν ἐκ τοῦ πεσίματος εἶναι, καὶ ἔδωκεν τὴν μαρτυρίαν του ἐγγράφως, τὴν ὁποίαν περικλείει πρὸς τὸ "Εξοχον Ὑπουργεῖον.

Ἐδόθη δὲ παρὰ τοῦ Ἐπάρχου ἄδεια νὰ τοφῆ μὲ Ἱερεῖς διὰ τὸ «Ὁ ἀποθανὼν δεδικαίωται ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας» κατὰ τὸν θεῖον Ἀπόστολον καὶ ἐτάφη μὲ πέντε Ἱερεῖς σήμερον περὶ τρίτην ὥραν τῆς ἡμέρας. Μένω μὲ βαθύτατον σέβας.

τῇ 5 Ἰουνίου 1925: Ἐν Ἀθήναις
Εἰς ἀπουσίαν τοῦ Ἐπάρχου
ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς
(Τ. Σ.) Δημήτριος Βλαχάκης
Ἴσον ἀπαράλλακτον τῷ πρωτοτύπῳ
Ἐν Ναυπλίῳ τῇ 8: Ἰουνίου 1825
Ὁ Γεν. Γραμματεὺς
(Τ. Σ.) τῶν Ἐσωτερικῶν
(ὑπογρ.) Γεώργιος Γλαράκης

Ὅλα αὐτὰ διαβιβάζονται ἀπὸ τὸν Γεν. Ἀστυνόμο καὶ τὸν Ἔπαρχο στὶς προϊσταμένες τους Ἀρχές.

Τὸ Ὑπουργεῖο τῶν Ἐσωτερικῶν λαβαίνει τὰ ἔγγραφα τοῦ ἐπάρχου καὶ τὰ διαβιβάζει πρὸς τὸ Ἐκτελεστικόν:

Περίοδος Γ΄
Ἀριθμὸς: 1908
Προσωρινὴ Διοίκησις
τῆς Ἑλλάδος
Τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐσωτερικῶν
Πρὸς τὸ Σ.: Ἐκτελεστικὸν Σῶμα
Ἐγκλείεται ἐνταῦθα ἀντίγραφον ἀναφορᾶς τοῦ Ἐπαρχείου Ἀθηνῶν τὴν ὁποίαν χθὲς ἐσπέρας ἔλαβεν τὸ Ὑπουργεῖον, ἥτις ἐξιστορεῖ τὴν περίστασιν, καθ' ἣν ἔλαβε τέλος ἡ ζωὴ τοῦ· κακούργου Ὀδυσσέως Ἀνδριτζοῦ.

Πρὸς τοῦτοις ἐγκλείεται καὶ ἀντίγραφον τῆς ἀναφορᾶς τοῦ ἐπισκεφθέντος τὸ πτῶμα ἰατροῦ.

Τὸ ὑπουργεῖον εἶναι γνώμης νὰ δημοσιευθῶσι τὰ ἄνω εἰρημένα ἀμφότερα ἀντίγραφα πρὸς πληροφορίαν τοῦ κοινοῦ.

"Θθεν ὑποβάλλει τὴν γνώμην του ταύτην ὑπὸ τὴν ἐπίκρισιν τοῦ Σ. τοῦτου Σώματος καὶ ἀναμένει τὴν περὶ τούτου ἀπόφασίν του.

Ἐν Ναυπλίῳ τῇ 10 Ἰουνίου 1825
Εἰς ἀπουσίαν τοῦ Ὑπουργοῦ
τῶν Ἐσωτερικῶν
(Τ. Σ.) Ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς
Γεώργιος Γλαράκης

Τὸ Ἐκτελεστικὸν στὴν πρότασιν τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐσωτερικῶν δίνει τὴν Ἔγκρισή του:

Περίοδος Γ΄
Ἀριθμὸς 8637
Προσωρινὴ Διοίκησις
τῆς Ἑλλάδος

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 15)

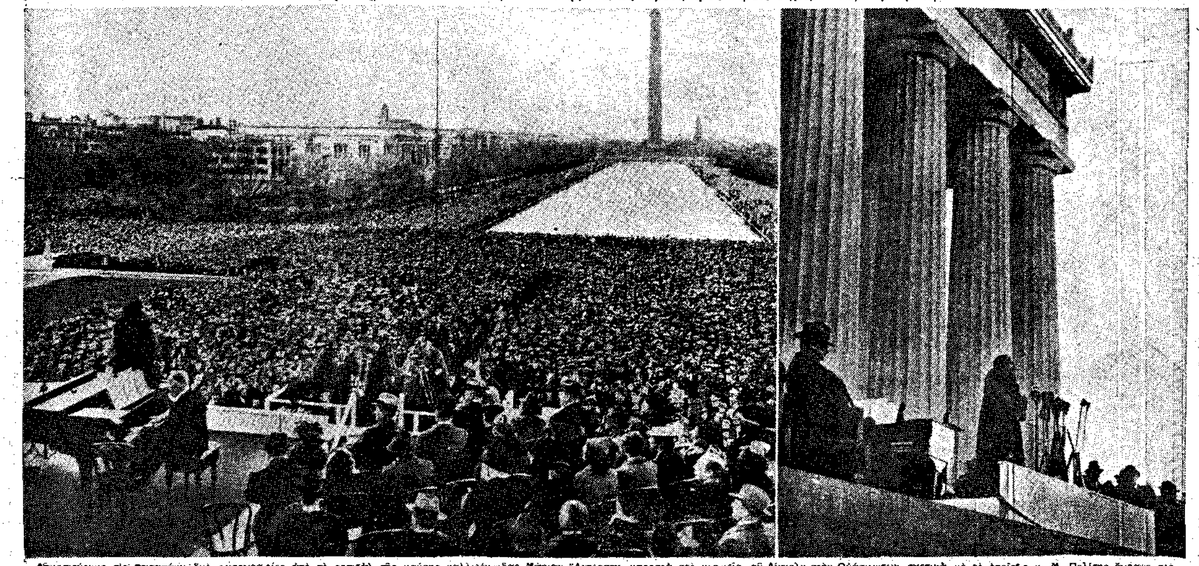

Δημοσιεύουμε τὶς παρακάτω δυὸ φωτογραφίες ἀπὸ τὸ ρεπορτὰζ τῆς μάχης καλλιτέχνιδας Μαρίας Ἀντρσον, μπροστὰ στὸ μνημεῖο τοῦ Λίνκολν στὴν Οὐάσιγκτων, σχετικὰ μὲ τὸ ὁποῖο ὁ κ. Μ. Πολίτης ἔγραψε στὸ κοινωνικὸ φύλλο μας μιὰν ἀκτινὴ ἀπαισιόκρισι, ποὺ τόσην ἀντίκωση προκάλεσε. Ἀριστερά: σείνονται τὰ μενάλα πλήθη ποὺ παρακολούθησαν τὴ συναυλία αὐτή. Δεξιά: ἡ χαλλιτέχνιδα μπροστὰ σὰ μικρόφωνα.

ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΔΙΗΓΗΜΑ

Ο ΚΥΡΙΟΣ ΤΕΛΗΣ ΚΙ' Ο ΕΑΥΤΟΣ ΤΟΥ

τῆς Δ. Μόνος Μητροπούλου

"Ἐλεγαν πολλὰ γι' αὐτόν.

Στὶς Ἰνδίες ποῦχε περάσει τὴ νειότη του, ποὺ κάποιον κάποιον πλοῦσιο, τοῦ πῆρε τὰ λεφτὰ κι' ἔφυγε. Ἡ ἐγγλέζικη ἀστυνομία τὸν κυνηγοῦσε. Μιὰ μέρα ποὺ ἔλεισε καὶ τοῦ εἶπαν οἱ γειτόνισσες πὼς ἤρθε κάποιος «σὰν Ἐγγλέζος» καὶ τὸν ζητοῦσε, δὲν εἶπε τίποτα ὅπως πάντα, μὰ γίνηκε καταχτήτρες κ' ἔφυγε ἀμέσως γιὰ πολὺ διάστημα.

Μὲ μαγγανεῖες εἶχε καταφέρει ν' ἀνακαλύψει στὴν "Ηπειρο ἕνα πηγάδι μὲ θησαυροὺς τοῦ Ἀλήπασα.

Καθένας εἶχε καὶ μιὰ δική του ἐκδοχὴ ἀνάλογη μὲ τὴ φαντασία του, τὰ γεῦστα του καὶ τὶς ἰδέες του γιὰ τὴ ζωή.

Καὶ μὲ τὸ δίκιο τους οἱ ἄνθρωποι.

Μιὰ μέρα μάθανε στὴ γειτονιὰ πὼς τὸ σπίτι τῆς χήρας; Νατάρια πουλήθηκε. Μὰ ἄδικα πρόσμεναν νὰ δοῦν τὸν ἀγοραστή. Κλειστὸ ἔμενε τὸ σπίτι ὅπως πρὶν καὶ ἀουδέ.

Μόνο σὰν πέρασε καιρὸς, ἤρθαν μιὰ νύχτα κάτι κάρρα καὶ ξεφόρτωναν, ξεφόρτωναν ὡς τὰ ξημερώματα ἀσφρεῖες κασόνες. Τὸ πρωὶ ἐγήκε καὶ ψώνισε ἀπ' τὸ μανάβη μιὰ γριὰ, αὔτε κυρία, οὔτε ὑπηρέτρια. Κοντὴ, γεμάτη, ἀσπρογάλαινη γυναίκα μ' ἀδέρυδο περπατήσιμο, σὰν γλύστρημα γάτας. Μὰ μουγγή. Μὲ νεύματα ἐξηγιόταν μ' ἄλους τοὺς προμηθευτὲς καὶ τὰ κατάφερνε περίφημα.

Μόνο σὰν ἄρχιζαν νὰ τὴν ρωτοῦν γιὰ τὸν κύριό της οἱ γειτόνισσες, ἔπαιναν τὰ νοήματα καὶ τὰ μάτια της, τὰ τέσσα φλύαρα-ἄλλαστε, ἔπαιρναν μιὰν ἔπιπλητη ἔκφραση, σὰ νὰ μὴν ἔνειωθε ἑλληνικά.

Ἐκεῖνες ἐρχόταν πάντα ἀρεσμένη. Ἀπ' ἀπόψε ἀρχίζει τὴ μεγάλη ἱστορία τῆς ἀγάπης τοῦ Τέλη καὶ τῆς Ἀνασταίου. Τοῦλάχιστον αὐτὸ ἦταν τὸ ἕνεκα ποδοῦσε ὁ διαμέρος ποὺ ἀγόρασε τὸ σπίτι γιὰ λογαριασμό του.

Γράμματα δὲ λάβαινε.

Ἐπισκέψεις δὲ δεχόταν.

Δουλειὰ φανερὴ δὲν ἔκανε.

Κι' ἀν τοῦ ἔλειπε κάτι, δὲν ἦταν ἐέβεια τὸ χρῆμα.

Σὲ κανένα δὲ μιλοῦσε.

Ψηλὲς, μελωχρεινὸς, μὲ κάτασπρα λινὰ τὸ καλοκαίρι καὶ τὸ χειμῶνα ἀλλαφριὰ μάλλινα στὴν ἀπόχρωση τῆς ἄμμου, χωρὶς καπέλλο, μὲ πυκνὰ γυαλιστερὰ μαῦρα μαλλιὰ ὅλο μικρὸ-μικροῦς θόρτρχους.

Βλόεισμα πέτε γεργὸ καὶ ρυθμικὸ, πέτε ἀργὸ κι' ἀκυέρνητο.

Τὸ σπίτι μας ἦταν ἀντίκρυ τους· κι' κάθε πρωὶ ποὺ ἔφευγα γιὰ τὸ σχολειὸ κ' ἡ γρεινὰ ἐα πέτιζε τὸν κῆπο, περνοῦσα ἀπ' ἔξω καὶ τὴν καλημέριζα χαρούμενα. Δὲν τὴν ἔβλεπα, μὰ ἄκουγα τὸ τραγοῦδι τοῦ νεοεῦ πάνω στὰ φύλλα καὶ τὴ γῆ καὶ καταλάβαινα πὼς ἦταν ἐκεῖ.

Ἐκείνη σ' ἀπόκριση μοῦ πετοῦσε ἕνα λουλουδὶ πάνω ἀπ' τὴν μάντρα. Ἡ γαλάζια μου ποδιὰ ἀπλωμένη δεχόταν ἕνα χιονάτο ρόδο, ἕνα κλωνὶ σκουλαρίκια τῆς βασίλισσας, μιὰ τεύφα γιασεμιά, πάντα ἕνα ἄσπρο λουλουδὶ. Τρυπιανὰ, κατέβαζα τὴν ποδιὰ κ' ἔπερνα πάλι τὸ δρόμο κινδύνας σ' ἀποχαιρετισμὸ τὸ χέρι μὲ τὸ ἀνθισμένο κλωνὶ καὶ νοιωμεγλώντας φιλιά.

Ἕνα πρωὶνὸ δυως δὲν εἶχα ἀπόκριση στὴν καλημέρα μου καὶ πολλὲς μέρες στὴ σειρὰ ἡ ποδιὰ μου ἔμενε ἀνανθη. Μὰ γὼ ἐξακολουθοῦσα νὰ περνῶ καὶ νὰ καλημερίζω πάντα, μὲ τὴν ἐλπίδα πὼς θὰ νοιόνεται ἡ ἀπόκριση.

Κάποτε ἤρθε: Μιὰ γκαοντένια πάναγνη σὰν παραστρατημένο ἀστέρι.

Καὶ μιὰ φωνὴ, ἀσθενὰ φωνὴ ἀντποὸς εἶπε: «Ἡ ὁάγια εἶνε ἄρρωστη καὶ σὲ ζητάει· "Αν θὲς νὰ τὴν δεῖς ἔλα μέσα»

Πλησίασα στὴ θνοσιὰ σιδέρενια ποστα μὲ λίγο φόβο.

Ψ' ἀνοιξε ἐκείνες. Φορεῦσε μιὰ ρόμπα ἀπὸ ὅαχοῦ μετάξι σὲ χρῶμα μπλὲ παγωνιοῦ, κατάστιχτη ἀπὸ ἀσημικέντητον· ἡλιοις καὶ τὰ μάτια του ἔλαμπαν ἀγνὰ καὶ καλόβολα.

Μὲ πῆρε ἀπ' τὸ χέρι. Τὰ νευρινὰ δάχτυλά του κ' ἡ λιπόσαρκοσή παλάμη του ἀν ἀδυναν μιὰ θερμὴ στοργὴ ποὺ μὲ γέμισε ἐμπιστοσύνη.

"Ενοιωσα ἀμέσως πὼς μπορεῦσα νὰ τὸν ἀκολουθήσω στὴν ἄκρη τοῦ κόσμου καὶ πὼς ἤμουν ἕτοιμη νὰ κάνω ὅ,τι κι' ἀν μοῦλεγε.

Πρὶν ἀκόμη τελειώσει τὸ ἀμφεστρωμένο δρομάκι ποὺ σκολευοθοῦσαμε γιὰ νὰ μποῦμε στὸ σπίτι, τοῦ πρότεινα μὲ τὴν ἀξετίμητη ἐλληνίνεια τῶν παιδιῶν: «Ἂς γίνουμε φίλοι».

Μὲ κύτταξε ξαφνιασμένος.

Μπήκαμε σπίτι· Πρῶτα-πρῶτα ἕνα ἁπλὸ κάτασπρο μεγάλο δωμάτιο μὲ τεξωτὰ παράθυρα ἀραθκιοῦ ρυθμοῦ καὶ δυὸ-τρία ἀνάκλιντρα ἀπὸ ἄσπρο ξύλο καὶ παραλέσπανα. Σὲ κάτι ἐσοχὲς τῶν τοίχων ποὺ ἐπαναλάμβαναν τὶς ἀνάλαφρες κομπτιλὲς τῶν παραθυριῶν, ἤταν τοποθετημένα γαλαζία πήλινα ἀγγεῖα.

Στὴ μέση τοῦ δοπέδου μὲ τὶς ἀσπρες πλάκες, μιὰ τετράγωνη δεξαμενὴ γεμάτη μὲ γαλάζιες πλάκες. Στ' ἀκύμαντο νερό τῆς: πέντ-ἑξὴ νούφαρα ἀπλωναν τὴ σιωπηλὴ καὶ πάλλευση γεντεία τους.

Προχωρήσαμε. Μιὰ τετράγωνη κομαρούλα μὲ τοίχους θαμμένους στ' ἄπαλο φωτεινὸ πράσινο χρῶμα τῶν καναυγιῶν φύλλων, ποὺ σὲ γέμιζε ἐλπίδα. "Ἐνα κρεββάτι ἀπὸ λιδὶ ξύλο καὶ κάτω ἀπ' ἀνοιχτὰ πράσινα σκεπάσματα ἡ θάγια ποὺ σὰν μᾶς εἶδε πῆρε τὰ χέρια τοῦ σφέντη της καὶ τὰ φιλεῦσε γιὰ νὰ τὸν εὐχαριστήσει. Ἐκεῖνες ἔφυγε κ' ἔμεινα κοντά της.

Ἀπ' τὴν ἀρρώστεια τὰ χαραχτηριστικὰ τῆς εἶχαν ξανάβρει κάτι ἀπὸ τὴν περασμένη τους χάρη κι ὡς κεῖνεται δούνεμη καὶ μουγγὴ ἔμοιαζε μὲ μεγάλο παιδί. Αὐθόρμητα σὰ νὰ ξύπνησε πρῶμα μέσα μου ἡ στοργὴ τῆς μελλοντικῆς μητέρας ἐάλθηκα νὰ κάνω τὴ μεγάλη· Τῆς εἶπα ἱστορίες, τῆς ἔκανα ἀστεῖα· τῆς καΐδευα καὶ ἐαναγύριζε μετὰ ἀπὸ κιοφό.

Τὸν ἔλεγαν Τέλη· Τέλη Ἀνασταίου. Τοῦλάχιστον αὐτὸ ἦταν τὸ ἕνεμα ποδοῦσε ὁ διαμέρος ποὺ ἀγόρασε τὸ σπίτι γιὰ λογαριασμό του.

Γράμματα δὲ λάβαινε.

Ἐπισκέψεις δὲ δεχόταν.

Δουλειὰ φανερὴ δὲν ἔκανε.

Κι' ἀν τοῦ ἔλειπε κάτι, δὲν ἦταν ἐέβεια τὸ χρῆμα.

Σὲ κανένα δὲ μιλοῦσε.

Τέτε ἀκούστηκε ἡ φωνὴ του: «Εἶσαι ἀκόμη σὰν πουλὶ, σὰν λουλοῦδι. Μπορεῦμε νὰ γίνουμε φίλοι».

Τὸν κύτταξε ἐλυχισμένη.

Μὰ τὴν ἀστραγάλαξη εὐδαιμονία τῆς στιγμῆς ἔσπασαν οἱ μεταλλινες νότες τῆς μεσημεριάτικης κομπάνας.

Κάπου, πολὺ μακρυὰ, θρισκόταν ἕνα σχολειὸ ποὺ μ' ἀγαπᾶ τοῦσε καὶ μιὰ μάννα ποὺ μὲ πρόσμενε. Θλιμμένη πῆρα τὴ σόκκα μου καὶ γύρισα σπίτι.

Μὰ ξαναγύρισα· Ἔτσι πλεφτὰ περνοῦσα σχεδὸν κάθε πρωΐ. Τὴς Κυριακὲς ὅμως κρυφὰ ἀπ' ὅλους τὴς περνοῦσα ἐκεῖ. Ἡ ὁάγια δούλευε, ἐκείνος κλεινόταν στὴν κάμαρά του καὶ γὼ τριγύριζα.

Στὸ σαλόνι μὲ τ' ἀλαφρὸ γωρίζο μαργαριταρένιο χρῶμα, τὶς πολυθρόνες καὶ τοὺς καναπέδες ἀπὸ δελοῦδο στὸ ἴδιο χρῶμα, τὸ μεγάλο τραπεζὶ ἀπὸ ξανθὸ ξύλο μὲ τὸ ἔαξο ἀπὸ ρόδινο κριστάλλι στὴ μέση. Τὸ κάοβρ μὲ τὴ χαρούμενη λεωφόρο τῶν τριανταφυλλιῶν δέντρων τὴ λευμένη ἀπὸ ρόδινο φῶς (ἔργο κάποιου μεσημερινοῦ ζωγράφου ποὺ θρισκόταν στὴ συννεφιασμένη δύση κι' ἔθαλε σ' αὐτὸ ὅλη τὴ νοσταλγία του γιὰ τὴ; ἀνατολὲς τῆς πατρίδα;) στὸν ἕνα τεῖχο καὶ στὸν ἄλλο τὸ πορτραῖτο μιᾶς νέας· γυναίκας ντυμένης μὲ γκρίζο θελουδένιο φόρεμα τοῦ παλιοῦ καιροῦ ποὺ τὴν ἔκανε νὰ μοιάζει πριγκίπισσα· ἕνα μικρὸ καπελλάκι ἀπὸ ρὸζ φτερά.

Στὴν ἄσπρη κάμαρα, στῆς θάγιας, στὸν κῆπο. Μόνο στὴ δική του κάμαρα δὲν ἔμπαινα.

Μιὰ Κυριακὴ πρωΐ ἡ ὁάγια ἐλεπε κοὶ μπήκα χωρὶς νὰ μὲ νοιώσει ἐκείνος.

"Ἐπαιζα στὸν κῆπο καὶ μιὰ στιγμὴ ποὺ θρέθηκα κάτω ἀπ' τὸ παράθυρό του (τὸ μόνο ποῦχε κάγκελλα σὰν κελλὶ φυλακῆς) ἄκουσα δυὸ φωνὲς ἀνθρώπων ποὺ μάλλιναν.

Ἦταν δυὸ φωνὲς ποὺ ἔμοιαζαν καταπληκτικὰ, μένε ποὺ ἡ μιὰ ἦταν λίγο πιὸ σκληρὴ κ' ἔπερνε ὡρες-ὧρες εἰρωνικὲς διαθεσθίσεις, ἐνῶ ἡ ἄλλη, ποὺ θέβαια θάταν τοῦ κυρίου Τέλη, τρεμοῦλιαζε σὰν μικροῦ παιδιοῦ.

—Ἀραιὲς τάχεις καταφερεῖ, ἔλεγε ἡ φωνὴ τοῦ ξένου, κλεῖστηκες ἐδῶ μέσα κι' ἀρίνεις τὶς δουλειές σου ἔρηψες καὶ στὴ διάξεση τοῦ συναγωνισμοῦ. Κυνηγᾶς, λέει, τὴν ἀγνότητα.

—Ναί, τὴν ἀγνότητα, εἶπε ἐ κύριος Τέλης. Τὸ πιὸ δύσκολο καὶ γεμάτο πάθος κυνήγι στὸν κόσμο.

—Καὶ σίγουρα τὸ πιὸ ἀκατόρθωτο. "Ἐπιλεφα, ἀνθρώπινο. Ἀπάτησα, ἄνθρωπος εἶμαι. Προκάλεσα καταστροφές, ἀνθρώπινα ἐνέργησα.

—Κι' ὅμως πόσο μεγαλεῖο κλεῖνουν μέσα τους οἱ λέξεις αὐτές. Ἀνθρώπινη δὲν εἶν' ἡ ταπεινὴ κι' ἀκατέργαστη πλευρά μας, ἡ πεῖνα, οἱ φυσικὲς ἀνάγκες ποὺ μᾶς ἐξισώνουν μὲ τὰ κτῆνη. Ἀνθρώπινο εἶναι ἐκεῖνο τὸ κάτι ποὺ μᾶς κάνει νὰ πιστεύουμε στοὺς ἄλλους, τοὺς ὅμοιους; μας, νὰ τοὺς ἀγαπᾶμε, νὰ θυσιαζόμαστε γι' αὐτούς. Ἀνθρώπινο εἶν' ἡ στοργὴ ποὺ νοιώθουμε γιὰ τοὺς γονεῖς καὶ τοὺς φίλους ποὺ δὲν μᾶς δίνουν τίποτα ὑλικὸ ἀνταλλάγμα. Ἡ χαρὰ ποὺ νοιώθουμε στ' ἀντίκρισμα τῆς ὠμορφιᾶς. Ὁ πόνος γιὰ τὴ δυστυχία τῶν ἄλλων. Τὸ δάκρυ μας εἶν' ἀλφρώπινο καὶ τὸ χαμόγελό μας. Ἡ ἱκανότητα νὰ ξεπερνᾶμε τὶς φυσικὲς ἀνάγκες μας, νὰ τὶς καταφερνόμαστε καὶ νὰ θυσιαζόμαστε γιὰ κάτι ἄλλο, γιὰ τὴ λευτεριὰ, γιὰ τὴ δικαιοσύνη· Ἀνθρώπινα εἶναι ἡ Ἰδέα κι' ὁ Λόγος.

—Ὁ λόγος, ναί. Τὰ λέγια, εἶμαι σύμφωνος, τὰ πολλὰ καὶ μεγάλα λέγια. Μ' αὐτὰ ὅμως δὲν χέρτασε ποτὲ κανεὶς. Ἀλλὰ ἄμα κάποιος μπορεῖ νὰ ἱκανοποιεῖ καὶ μὲ τὸ παραπάνω τὴν πεταστὴ, ὅπως λέε πλευρὰ τοῦ, ἀρχίζουν νὰ περίνουν τὰ μυκλὰ του ἀέρα. Τ' ἀντίκρυσμα τῆς ὠμορφιᾶς, τὸ χαμόγελο. Μ' αὐτὰ κεστίζουν ἀκριβὰ καὶ πρέπει νὰ κάνει κανεὶς πολλὲς ἄλλες θετικὲς δουλειὲς πρὶν μπορέσει νὰ τ' ἀπολάψει. Κ' ἔπειτα, ποιὸς σοῦ εἶπε νὰ τ' ἀρίσεις. Μπορεῖς πολὺ ἀρκὰ νὰ τάχεις καὶ τὰ δυό. Νὰ πηγαίνεις καὶ νὰ κυττᾶζεις τὶς δουλειές σου κ' ἔπειτα ἐνα-δυὸ καὶ τρεῖς καὶ τέσσερις ἀκόμη μῆνες τὸ χρόνο νὰ ἐπιδίδεσαι ἀνενόχλητος στὶς μανίες σου. Οἱ ἄνθρωποι μόλις ἀπεχτήσουν μιὰ σχετικὴ ὑλικὴν ἀνεξαρτησία, ἀρχίζουν νὰ περιφρονοῦν τὸ χρῆμα ποὺ πρὶν λάτρευαν σὰν Θεὸ καὶ τρέχουν πίσω ἀπὸ χίμαιρες καὶ κάνουν συλλογὲς κι' ἄλλα ξεμωρήματα. Θυμᾶσαι τὸν γερο Φίλιτ, τὸν Ἐγγλέζο, ποὺ κερδέβες γιατί μᾶζευε φτερά;

—Τὸν καθμένο. Εἶχε τόσο συρθεῖ γιὰ νὰ κάνει τὴν περιουσία του, ποὺ ἤταν πολὺ φυσικὸ νὰ λαχταρᾶει γιὰ φτερά. Ἀναζητάει κανεὶς ὅτι ἔχει χαμένο.

—Ἔτσι καὶ σὺ μὲ τὴν ἀγνότητα· "Αν πεῦμε ὅτι ὑπάρχει καθέλου τέτοιο πρᾶμα, γιατὶ δὲν τὸ ποιοδέχουμαι. Αὐτὸ ποὺ λέμε ἀγνότητα σπὰ πακιὰ εἶναι κουτκιὰρο, στὰ νὰ κοριτσιὰ καὶ τοὺς ἐρηθοὺς ἄνγυοια καὶ ἀπὸ κεῖ καὶ πέρα ὑποκρισία.

—Λέγε ὅ,τι θέλεις. Ἐγὼ θὰ τὴν θρῶ, θὰ τὴν ἀπεχτήσω. Θὰ ἔανοαγεννηθῶ. Εἶναι σὰ νάσκι μὲς τὴ νύχτα καὶ νὰ περνᾶς ἐρύζκοτα. Κάπου μακρυὰ ἡ πρώτη ὑπόσχεση τῆς αὐγῆς ξε

ΕΝΑ ΠΡΩΤΟΤΥΠΟ Β ΒΙΟ

"ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ ΣΑΝ ΣΧΟΛΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ,,

(ΕΙΡΗΝΗΣ ΠΑΪΔΟΥΣΗ)

Ἡ κυρία Εἰρήνη Παΐδουση δὲν του τ' ἀντικρύζει ὅλα «παιγνιδιέϊκα», ὅπως φαίνεται, ἀπὸ τὶς ἄρκα, σὲ μιὰ θαυμαστὴ σύγχι-καθηγήτριες ποὺ ἀκολουθοῦν πιστὰ τὸ σκοπὸ «ἐφ' ὅν ἐτάχθη-σαν». Ἀνήκει στὴν ἀραιὴ καὶ ἐκλεκτὴ ἐκείνη κατηγορία τῶν ζωντανῶν καὶ φωτισμένων δασκάλων, ποὺ σκέπτονται καὶ αἰσθάνονται καὶ ποὺ ἡ δράση τους δὲν περιορίζεται μέσα στὰ καθήκοντα, ποὺ ἐπιβάλλει τὸ «ὡρολόγιον πρόγραμμα». Εἰσχωρεῖ μὲ λεπτότητα καὶ μὲ στοργὴ στὴν παιδικὴ ψυχή, καὶ ἀπ' ἐκεῖ ἀναστρεῖ ὅ,τι αὐτὴ ἀναδίδει δροσερό, αὐθόρμητο καὶ πηγαῖο. Βλέπει τὸ παιδὶ ὄνι σὰν ὑλικό, ποὺ ἔρχεται στὸ σχολεῖο γιὰ νὰ «διαπλασθεῖ» μὰ καὶ σὰν δημιουργό, σὰν ὀντότητα ποὺ ἀπάνω σὲ ὅ,τι γνωρίζει, σ' ὅ,τι μαθαίνει σὰν σ' ὅ,τι νοιώθει σκέπτεται καὶ πλάθει καὶ δημιουργεῖ.

Τὴν πολύπλευρη καλλιέργεια τῶν ἔμφυτων ἱκανοτήτων τοῦ παιδιοῦ—ὁπωσδήποτε νοιέζει ἡ συγγραφεὺς — πετυχαίνει τὸ σχολικὸ θέατρο. Γιατὶ τὸ θέατρο προσθέτει ἕνα στοιχεῖο καθαρὰ δημιουργικὸ καὶ μπορεῖ νὰ λειτουργήσει ἀξιόλογα μὲ τὴ φιλική ἐπίβλεψη κι' ὄχι μὲ τὴν αὐστηρὴ ἐπίβολὴ τοῦ δασκάλου. Ἐκεῖ «γίνεται χτῆμα κάθε ναρκώμεση ἐκδήλωση τῶν παιδιῶν, ἐντύρφημα τόσο τῶν μαθητῶν, ὅσο καὶ τῶν δασκάλων, ἐξυφωμένο καὶ μὲ νόημα, ἀφοῦ παρουσιάζεται μὲ μιὰ ἀνώτερη μορφὴ τῆς τέχνης». Ἀκόμα δίνει στὸ παιδὶ τὴν ἠθικὴ ψυχαγωγία, ψυχαγωγία ποὺ πηγάζει ἀπ' αὐτὸ τὸ ἴδιο καὶ τὴ δική του ζωή. Ἡ συγγραφεὺς σημειώνει πολὺ σωστά: «Ψυχαγωγία γιὰ τὸ παιδὶ εἶναι καὶ τὰ χίλια μύρια τῆς ἰδιαίτερης ζωῆς, ἐκεῖ ὅπου ἀνάμεσα σὲ δυὸ λεπτὰ καὶ κάποια κλεφτὴ ματιὰ ἀστραποβολὰ κάτι τὸ πολὺ ξυπνό, τὸ θερμὸ κι' ἀνάλαφρο, ποὺ-χει στόχο του τὸ συμμαθητή, τὸ δάσκαλο, τὶς σχολικές συνθῆκες, τὴν ἐξωσχολικὴ κίνηση, κάτι ποὺ προκαλεῖ τὸ τραντοχτὸ γέλιο, τὸ ρόδινο σύννεφο τοῦ κεφιοῦ».

Κι' ἐκτὸς ἀπ' ὅλον αὐτὸ τὴν ζωντανό, φωτεινὸ καὶ ρόδινο κόσμο ποὺ δημιουργεῖ, καλλιεργεῖ τὴν πρωτοβουλία, τὴν προσπάθεια, τὸ ἐνδιαφέρον, τὸ γενναῖο ἀντίκρυσμα τῆς εὐθύνης. Δίνει ἀκόμα στὸ δάσκαλο τὴν πιὰ σίγουρη εὐκαιρία νὰ δεῖ τὸ χαραχτῆρα, τὴ διανόηση, τὴν κρίση τοῦ παιδιοῦ, ἀκριβῶς τὴν ὥρα τοῦ θεάτρου, ποὺ ἡ σκέψη του καὶ κάθε του πράξη ἐκδηλώνεται ἐλεύθερα καὶ ἀβίαστα. Τὸ σχολικὸ θέατρο ἀναγκαστικὰ συνυφασμένο μὲ τὴ ζωὴ τοῦ σχολειοῦ, ἀναδίνεται αὐθόρμητα ἀπὸ τὴ ζωὴ του κι' ἀπὸ τὴν ἐξωσχολικὴ ζωὴ τοῦ παιδιοῦ, καθρεφτίζει κάθε τι ποὺ σκούει, μαθαίνει, βλέπει καὶ σκέπτεται. Τὸ παιδὶ γράφοντας τὸ θεατρικὸ ἐργάκι

γο οἱ φλόγες ἀπ' μᾶς ἔζωναν καὶ τοὺς δυό:

—Στὸ ντουλαπάκι, μοῦ φώναξε, εἶναι τὸ ξωφάρι μου·

Πασπάτεψα μὲς τὴ φωτιὰ, τὸ ἀρπαξα, τοῦκοψα τὰ δεσμά.

Μὲ σήκωσε στὰ χέρια του καὶ περνώντας μέσ' ἀπὸ τὶς φλόγες βγήκαμε στὸν κῆπο.

Σὲ λίγες ὧρες τὸ σπίτι εἶχε γίνει στάχτη.

Ἐγὼ εἶχα καφίματα στὰ χέρια, ἀπὸ πρόσωπο καὶ γιὰ πολὺν καιρὸ ἀκόμη ἔμοιαζα μ' ἀγέρι μὲ τὰ κομμένα σύρριζα μαλλιά μου.

Ὁ κύριος Τέλης ἔμεινε μέρες σπίτι μας ὡς νὰ γίνει καλά.

Ὅταν μᾶς ἀποχαιρέτησε φεύγοντας τάχα χάσει ἄλλα, τὸ σπίτι, τὶς φυτεῖες, τὶς μετοχές, τὸ μεταλλεῖο, μὰ εἶχε ξανάβρει τὸν ἑαυτό του, τὸν καλὸ κι' ἀγνὸν ἑαυτό του (ἄλλος εἶχε κακεῖ) κ' ἔτσι κοδὲς ξεμάκρυνε εἶχε τὸν ἀνεμοστροβιλὴ...

ΜΟΝΑ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ

Τὸ Βιβλίο

ΚΩΣΤΑ ΒΑΡΝΑΛΗ. «Ζ ω ν τ α ν ο ἱ ἄ ν θ ρ ω π ο ι», φιλολογικὰ πορτραῖτα, 1939.

Εἶναι χαρακτηριστικὸ τὸ γεγονός, πὼς τὸ εἶδος τῶν «φιλολογικῶν πορτραίτων» δὲν ἔχει καλλιεργηθεῖ ὅσο θάπρεπε στὸν τόπο μας, ἀνάλογα δηλαδὴ μὲ τὴν ἔκταση τῆς φιλολογικῆς μας ζωῆς, τοὺς πολλαπλοὺς ἐκπροσώπους της καὶ τὴς σημασίας ποὺ παίρνει γιὰ τὸ μεγάλο κοινὸ ἡ μ' αὐτὸ τὸν τρόπο συναπτικὴ γνωρμία ἑνὸς πνευματικοῦ ἐργάτη. Τὸ γεγονὸς αὐτὸ ἴσως νὰ ὀφείλεται στὸ ὅτι τὸ «φιλολογικὸ πορτραῖτο» κινδυνεύει, σὲ ἀνάξια χέρια, νὰ ξεπέσει στὴν εὔκολη δημοσιογραφία, μὲ ὅλα τὰ ἐπιζήμια ἐπακόλουθα, εἴτε καὶ στὸ ὅτι οἱ διανοούμενοί μας τὸ θεωροῦνε κιόλας σὰν ἕνα κατώτερο φιλολογικὸ εἶδος, ποὺ ἡ καλλιέργειά του θὰ τοὺς ἦταν μιὰ κάποια μείωση.

Κι' ὅμως, τίποτα δὲν εἶναι ἀναληθέστερο ἀπ' αὐτὸ τὸ τελευταῖο. Τὰ φιλολογικὰ πορτραῖτα τοῦ Δ. Ταγκόπουλου, ποὺ μὲ τόσο ζωντανὸ καὶ θερμὸνεί ἕνα ταλέντο καὶ νὰ τοῦ δώσει τὴ δυνατότητα ν' ἀναπτυχθεῖ, ἄν δὲν εἶναι ἕνα ἁπλὸ νεανικὸ ξεπέταγμα, ἀλλὰ ἔχει κάποια βαθύτερη βάση καὶ πηγάζει ἀπὸ ἐσώτερη καλλιτεχνικὴ διάθεση.

Ἡ ὅλη θεατρικὴ δουλειὰ ἄρχισε μὲ μιὰ κωμωδία. Πρόκειται γιὰ τὴν «Ἀποκριά», ἔργο τῆς δίδος Κατίνας Πρεζιάνη, ποὺ εἶχε ὅπως φαίνεται, σημαντικὴν ἐπιτυχία, ἀφοῦ παρακίνησε στὴν ἐμφάνιση πολλῶν ἄλλων, ποὺ ἀκολούθησαν. Διαβάζοντάς τα κανεὶς, ὅπως καὶ τὶς κρίσεις καὶ ὅ,τι ἄλλο δημοσιεύτηκε στὸ περιοδικό, σημειώνει τὴν ἐμφάνιση διαφορετικῶν κλίσεων καὶ ἱκανοτήτων: τὸ δηκτικὸ πνεῦμα τῆς δίδος Στάμως Βλασσοπούλου — πολυγραφότατης συγγραφέως, — τὴ λεπτὴ χάρη τῆς δίδος Βιβίκας Ζήση—ἐπίσης πολυγράφου — τὴ βαθειὰ σκέψη τῆς δίδος Νίτσας Ἀφτιὰ καὶ τὴν παρατήρηση καὶ τὴν ἠθογραφικὴ ἱκανότητα τῆς δίδος Μαρίκας Χρυσοχοΐδου, ὅπως φαίνεται σ' ἕνα «Σκιαθίτικο» ἐργάκι, ἐμπνευσμένο ἀπὸ τὸν Παπαδιαμάντη. Περισσότερο ἡ λιγώτερο βλέπει κανεὶς τὰ βασικὰ αὐτὰ προσόντα ἀναπτυγμένα στὶς δεσποινίδες Ἐλισάβετ Βακαλοπούλου καὶ Φανὴν Παπαλουκᾶ. Στὶς ἄλλες ἐκδηλώσεις, ποὺ ἀναπτύχθηκαν γύρω ἀπὸ τὸ θέατρο, ἡ συγγραφεὺς ἀναφέρει τὸ χορό, ὅπου ἀναδείχτηκε ἡ δεσποινίδα Τατιάνα Βαρούτη, τὴ μουσική, ποὺ ἐρμήνευσαν πάντα μὲ ἰδιαίτερη δύναμη οἱ δεσποινίδες Εἰρήνη Νουρουλᾶ καὶ Λίλκη Σταμοῦλη. Οἱ σκηνογραφίες τοῦ θεάτρου καὶ οἱ σχολικὲς ρεκλάμες τῶν παραστάσεων στάθηκαν ἡ ἀφορμὴ νὰ φανεῖ ἡ ἀξίολογη καλλιτεχνικὴ διάθεση τῶν δίδων Κλέας Χρυσοχοΐδου, Δέσποινας Δενοῦζα, Μαρίκας Πενθερουδάκη καὶ Ρίτσας Παπαθεοφίλου.

Ἡ γόνιμη αὐτὴ δουλειὰ ἐξύψωσε τὴ διανοητικότητα τῶν κοριτσιῶν, συνέβαλε ὅσο τίποτε ἄλλο στὴν ἀνάπτυξη καὶ γιὰν ἀνάδειξη τῶν καλλιτεχνικῶν καὶ πνευματικῶν τάσεων—ὅπου ὑπῆρχαν—κι' ἐτόνωσε τὴ σκέψη, τὴν παρατήρηση καὶ τὴν κοίνη τους. Ἴσως, ἀνάμεσα σ' ὅλες αὐτὲς τὶς προσπάθειες, τὶς παιδικὲς καὶ ἀσχημάτιστες — αὐτὲς ποὺ πέρασαν, ποὺ εἶναι καὶ ποὺ θἄρθουν—νὰ βρίσκεται καὶ κάτι μὲ θετικὴ ἀξία καὶ ἐσωτερικὴ δύναμη, ποὺ νὰ δημιουργήσει κάτι μεστώτερο, συνδυάζοντας τὴν ὁρμὴ τῆς παρατήρηση καὶ σκέψη μὲ τὴ ὀδύνη παιδικὴ φρεσκάδα. Ἔτσι, ὁ θαυμαστὸς αὐτὸς θεσμὸς τοῦ σχολικοῦ θεάτου θὰ πετύγαινε μιὰ δικαίωση ἀκόμα πιὸ θετικὴ κ' ἕνα σκοπὸ περισσότερο οὐσιαστικά.

Τ. Ν. Τ.

ΚΑΛΛΙΓΑΣ. Ἰωάννης Κωλέτης. Ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς Ἀ. Μουρουκορδάτος

* * *

Ὁλόκληρη ἡ σειρὰ αὐτὴ τῶν ἐγγράφων δείχνει ἑκάστοτε καὶ πλατειὰ τὴν προσπάθεια ὅλων ἐκείνων ποὺ καμαν τὸ ἔγκλημα.

Τὴ νύχτα στὶς 5 τοῦ Ἰουνίου στὴν Ἀκρόπολη ἤτανε ὁ Μαμούρης, ὁ Παπακώστας κι' ὁ Μήτσος Τριανταφύλλου. Ὁ Γκούρας ἔλειπε κεῖνο τὸ βράδυ. Εἶχε ὅμως τοὺς ἀνθρώπους του.

"Ετσι πρὶν ἀκόμη ὁ ἑξωμότης ὁπλαρχηγὸς δώσει λόγο καὶ σταθεῖ μπρὸς στὸ κριτήριο τῆς Δικαιοσύνης, ρίχτηκε τὰ χαράματα τῆς 4ης πρὸς τὴν 5ῃ Ἰουνίου ἀπὸ τὸν Ἐνετικὸ Πύργο κάτω στὸ πλοκότρωτο ἔδαφος.

Β'. Ο ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗΣ ΚΑΙ Η ΣΑΤΥΡΑ

Μίση παλιά, οἰκογενειακὲς βεντέττες χώριζαν τὸν Κολοκοτρώνη ἀπὸ τοὺς "Αρχοντες τοῦ Μωριά. Τὰ μίση αὐτὰ δυνάμωσαν καὶ ξάναψαν πιὸ πολὺ οἱ κατοπινὲς βαθειὲς σλτίες.

Τὴν κατάλυση τῆς Τουρκικῆς ἐξουσίας π' ἀκολούθησε στὰ μέρη ἐκεῖνα ποὺ ἐπικράτησε ἡ Ἐπανάσταση, ἤτανε ἀναγκαία συνέπεια νὰ διαδεχτεῖ ἡ ἀνάδειξη μιᾶς στιβαρῆς Ἑλληνικῆς Διοίκησης.

Γύρω σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο ἄρχισε ὁ ἀνταγωνισμὸς κι' ἡ πάλη γιὰ τὴν κατάληψη τῆς ἀρχῆς. Τὰ προσωπικὰ πάθη πλήθειαν τώρα κι' ὁ Κολοκοτρώνης, οὰν πρόσωπο σημαντικὸ, δὲν ἤταν δυνατὸ νὰ ξεφύγει στὸ στόχο τῶν ἐπιθέσεων τῶν ἀντιθέτων του, "Ετσι, στὰ 1823 ἀγνωστοι σατυρίζουν τὸν Κολοκοτρώνη τσουχτερὰ καὶ κυκλοφοροῦν πλατειὰ τὴ σάτυρά τους τοῦ κολλλώντας τὴν ἀνεγνωσμένη σὲ κάμη πάσαν αὐτὸ τὸ μέτρημα ἀναφορὰ ὑπὸ τὴν ὑπογραφὴ τοῦ Γενικοῦ Γραμματέα: Πρὸς τὸ Ἱερὸν Ὑπουργεῖον τῆς Θρησκείας.

Ἡ ἐπταμελὴς Ἐπιτροπὴ ἤτις διωρίσθη ἀπὸ τὸ Σεβαστὸν Συμβούλιον τῶν Ὑπουργῶν δι' ἐγγράφου τοῦ ἐξόχου ὑπουργείου τῆς Ἀστυνομίας, ἵνα εὕρῃ διὰ τακτικῶν ἐξετάσεων τὸν κατὰ τοῦ ἐλλαμπροτάτου Ἀντιπροέδρου διωλήσαντα σατυριστὴν, παρακαλεῖ διὰ τοῦ παρόντος τῆς ἐγγράφου τὸ ἱερὸν τοῦτο ὑπουργεῖον νὰ στείλῃ σήμερον τὸ ὁλγλυρότερον πρὸς αὐτὴν εἰς τὸν οἶκον τῆς ἐντοῦθα Γενικῆς Ἀστυνομίας ὅλους τοὺς γραμματεῖς τοῦ μετὰ τοῦ Γενικοῦ Γραμματέως διὰ νὰ ἐξετασθοῦν παρ' αὐτῆς πρεπόντως ἐπὶ τὴν ἄνω ρηθεῖσαν ὑπόθεσιν.

τῇ 25 7βρίου 1823. Ἐν Τριπόλει

Ἡ Ἐπταμελὴς Ἐπιτροπὴ

(ὑπογραφαὶ)

Ἀνδρέας Καλαμογδάρτης

Δημ. Σαρλῆς

Κ. Πολυδᾶης

Παναγιώτης Παππαδάκης

Π. Ἀναγνώστης Ραυτόπουλος

Ν. Κάλλας.

* * *

Τίποτε ἄλλο πιὸ θετικὸ δὲν ξέρουμε γιὰ τὴ σάτυρα τοῦτη. Τὸ μόνο ποὺ μποροῦμε νὰ ὑποθέσουμε εἶναι ὅτι ἡ σάτυρα αὐτὴ ἤταν τσουχτερὴ γιὰ τὸν Ἀντιπρόεδρο, ὅτι κοινολογήθηκε ἀκόμη γραφτὰ τοιχοκολλημένη στὰ κεντρικὰ μέρη τῆς Τρίπολης. Ἡ σάτυρα ἀρχίζε πιὰ νὰ ἔχει τὴ θέση της στὴ δημοσιογραφία.

ΝΙΚ. Ε. ΚΑΡΑΝΤΙΝΟΣ

"ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ,,

ΕΡΓΑΦΕΙΑ ΠΑΤΗΣΙΩΝ 6
ΟΡΟΙ ΣΥΝΔΡΟΜΩΝ:
ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ:
Γιὰ ἕνα χρόνο Δρχ. 190
Γιὰ ἕξη μῆνες 100
ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ:
Γιὰ ἕνα χρόνο Δρχ 1

Ὑπεύθυνος Διευθυντὴς
ΔΗΜΗΤΡΙΣ ΦΩΤΙΑΔΗΣ
Ἐλληνικὸ, Δ' Ἔτος

Διευθυντὴς Ὑπογραφέυς
ΔΗΜΟΣΘ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ
ὁδὸς Ἀριστοτέλους — Πειραιὰς

Γιὰ τὸ περιεχομενο τῶν διαφημίσεων τὸ «Ν. Γ.» δὲν ἔχουν καμμιὰ εὐθύνη.

Ἀνυπόγραφα, δημοσιευόμενα ἢ ὄχι, δὲν ἐπιστρέφονται.

Κάθε ἀμέσωμα πρὸς τὸ περιοδικὸ ν' ἀπευθύνεται στὸν κ. Ἀντώνιον Νικολόπουλον.

- Βασιλικὸ Θέατρο

Στὴ Βασιλικὸ Θέατρο παίζεται γιὰ τελευταία ἑβδομάδα τὸ βυζαντινὸ δράμα τοῦ κ. Ἀγγελοῦ Τερζάκη «Σταυρὸς καὶ Σπαθί». Μὲ τὸν ἰδιο τέλευ-αίες αὐρανιές παρασταστικὲς τὸ ἔργο τρωκαίζει τὴν ἐμφανιστικὴ ἐπιφερὶν τοῦ ἐργοσίν τοῦ.

Τὴ ἴδια πάντα ἐπιτυχία ἐξακολουθεῖ νὰ παρατάσεις τοῦ «Ἔδν Ζουάν» τοῦ Ὀρσὲ στὸ θέατρο τῆς κ. Μαρίκας Κοτοπούλη.

Ἡ κ. Κοτοπούλη, ὅπως εἶναι γνωστό, ἀναχώρησε τὴν περασμένη Τετάρτη γιὰ ὁ Πειραιᾶ.

Τὸ ρόλο τῆς Ἐλβίρας ὑποδέχεται ἀπὸ φέτ παρουσίη Τρίτη ἡ κ. Ρίτα Μυρσέ. Ἡ κ. Ἀρώνη ἀντικαταστᾶσε τὴν κ. Μιαρὰτ μὲ ρόλο τῆς Δόνας. Ἄγνως καὶ ἡ νέα πολλεμφαίνιδε δ. Λουΐζα Πολιμαστὰ ἐμφανίστηκε στὸ ρόλο τῆς Μαρίας, ποὺ ὑποδυόταν πρὶν ἡ κ. Ἀρώνη.

Ὅλως πληροφορούμεθα, ὁ κ. Μ. Σκουλούδης προσελήφθηκε εἰσηγητὴς τοῦ δραμματολογου στὸ θέατρο τῆς κ. Μαρίκας Κο. ποιοῦ καὶ ὁ κ. Κάρολος Κοὺν δεύτερος ἀφηνιάστης τοῦ ἴδιου θεάτρου.

- Οἱ δοκιμὲς τοῦ πρώτου ἀρματος Θέσπιδος

Στὴ δραματικὴ σχολὴ τοῦ Βασιλικοῦ Θεάτρου ἀρχίσανε οἱ δοκιμὲς τῶν ἔργων ποὺ ἔ ἀποτελέσουν τὸ ρεπερτόριο τὴς πρώτης κηφιδίας τοῦ ἀρματος Θέσπιδος, ὁπὸ τὴν ἀνάμιξη τοῦ ἀνωφέτ κ. Πέλλου Κατσέλη. Οἱ ποιοφοῦν τὰ παρακάτω ἔργα : Σαΐξπηρ «Ὀθέλλος», καὶ «Ἔμπορος τῆς Βενετίας», Γκόγκολ «Ἐπιθεωρητής», Ὀ' Νηλ «Ἔπνα Κρίστη».

— Διαλέξεις τοῦ κ. Ν. Καζαντζάκη στὴν Ἀγγλία.

"Ο κ. Καζαντζάκης προσελήθη ἀπὸ τὸ ἀποφοῦν Ἐξωτερικοῦ τῆς Ἀγγλίας ὅπως, ὡς φιλοξενούμενος τῆς Ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως, ἐπισκεφθεῖ τὴν Ἀγγλία καὶ Σκωτία ἐπὶ ἓξ μῆνες καὶ ἐμπνεύσει τὴν πνευματικὴ καὶ φιλολογικὴ κίνηση τῆς σύγχρονης μετὰ πολεμικῆς Ἀγγλίας. Ὁ κ. Καζαντζάκης θὰ δώσει στὰ ἀποφοῦν ἀγγλικὰ καὶ σκωτικὰ Πανεπιστήμια διαλέξεις γιὰ τὴν πνευματικὴ καὶ φιλολογικὴ ζωὴ τῆς Ἑλλάδας.

— Ἡ «Ἀσκητικὴ» στὰ Ἀγγλικὰ

"Οπως πληροφορούμαστε, ὁ πρεσβευτὴς τῆς Μ. Βρετανίας Σὶρ Σίδνεϋ Θόστερλόου, μετάφρασε στὰ ἀγγλικὰ τὴν «Ἀσκητικὴ» τοῦ κ. Ν. Καζαντζάκη, καὶ τὴν δοκιμὲ βῆρ σὲ Ἄγγλο ἐκδότη, προλογίζοντας τὸ ἔργο μὲ μιὰ ἐκτενὴ μελέτη ἐπὶ τοῦ ἀνωφέτ καὶ βιογραφία τοῦ συγγραφέα. Γιὰ τὴ σημβολὴ τοῦ προσβευτὴ τῆς Μ. Βρετανίας στὰ Νεοελληνικὰ Γράμματα θὰ μποροῦσε κανεὶς νὰ γράμει πολλά. Σημαντικὸς Ἑλληνιστής, ἔχει μεταφράσει στὰ ἀγγλικὰ τὴ «Ἠθικὴ» καὶ τὸν «Ἱππόλυτο» τοῦ Εὐριπίδη, καὶ γνωστὸ ἔργο ποὺ ἐκδοθεῖ καὶ βοηθήσει κάθε τί σχετικὸ μὲ τὴ Ἑλληνικὴ Γράμματα. Ἡ νέα του αὐτὴ ἐργωσία εἶναι ἀξία ἀπὸ ἄλλο μιὰ σημαντικὴ συμβολὴ γιὰ τὴν διάδοση στὸ ἐξωτερικὸ τῆς νεοελληνικῆς λογοτεχνίας.

— Συναυλία ἔργων Καλομοίρη

Τὸ ἑρχόμενο Σάββατο, 20 Μαΐου, ὁ συνθέτης κ. Μανώλης Καλομοίρης δίνει στὰ Ἀθήνα συναυλία ἔργων του, ἐπὶ τῆς πραξη τῶν κ. Μαρ. Καλυπσοπούλου καὶ Ἄλεξ. Μαντζουλίνου, τῆς δ. Ἕλλης Νικολαΐδου καὶ τῶν κ. Φ. Θεολογίτη καὶ Ζαν-νὴ Κομπάνη.

— Συναυλία ξεύγους Μαργαρίτη

Πληροφορούμεθα ὅτι τὸ καλλιτεχνικὸ ζεῦγος Λώρη καὶ "Ἴδας Μαργαρίτη δίνει στὴ Θεσσαλονίκη, τὴν ἐρχόμενη Παρασκευὴ 19 Μαΐου καὶ Δευτ 1 μ.μ., ἕνα ἀξιόλογο μιᾶν ἐνδιαφέρουσα συναυλία, μὲ πλούσιο καὶ ἐκλεκτὸ πρόγραμμα.

— Μιὰ διάλεξη γιὰ τὴν Φιλύρα

Τὴν περασμένη Πέμπτη, στὴ σειρὰ τῶν διαλέξεων τῆς Ἑταιρείας Ἑλλήνων Λογοτεχνῶν, ἐφρόκεινε νὰ μιλήσει ὁ Πρόεδρος τῆς Ἑταιρείας κ. Μιλτ. Μοῦκακάνης γιὰ τὴν ποιητὴ Φιλύρα.

—Μιὰ διάλεξη γιὰ τὸ Βυζάντιο

Ἡ κ. Ἀθηνὰ Ταρσούλη ἔβωσε στὴν Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία, στὴ σειρὰ διαλέξεων τῆς Ἑταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν, μιὰ ἐξαιρετικοῦ ἐνδιαφέροντος διάλεξη μὲ θέμα «Βυζαντινοὶ καὶ Σταυροφόροι — Φάγκοτ τοῦ Μωριᾶ».

Ἡ διάλεξη αὐτὴ συνοδευόταν μ' ἐνδιαφέρουσες προβολὲς ἀπὸ παλιὲς χαλκογραφίες. Ἡ ἐκλεκτὴ ὁμιλήφρια ἐπισέλκυε τὴ σειρὰ τῶν ἀκροατῶν, ἀναφερόμενη, μὲ τὸ εὐβόλιο τοῦ ἐρευνητὴ καὶ τὴ ἐμπορος τῆς ἐξαιρετικὴ πληροφορία, στὰ γραφεῖα τῆς Λέσχης Λεωφόρος Ἀμαλίας 30.

— Μιὰ διευκρίνιση

Ὁ κ. Π. Φλοῦρος, μὲ γράμμα του, μᾶς παρακαλεῖ νὰ δημοσιεύσουμε, πὼς τὸν τόμο τὸν διηγημάτων του «Ἀμφράτα», ποὺ ἐξέδωσε τὸ 1938 δὲν τὸν εἶχε ὑποβάλει σὲ κομμὰ ἐπιτροπὴ ἀπονομῆς Βραβείων. Ἐπίσης μᾶς παρακαλεῖ, νὰ δημοσιεύσουμε πὼς τὸ ὀθνόνομο πρόκειται νὰ κυκλοφορήσει τρία βιβλία του : ἕνα Ἱστορικὸ δράμα, μιὰ βιογραφία πλατειὰ τῆς γραγωδίας κ' ἕνα σύγχρονο μυθιστόρημα.

— Ἡ «Γιορτὴ τοῦ Νεροῦ»

Ἀπὸ τὸ τμῆμα δκδραμῶν τῆς Ἑλληνικῆς Περιηγητικῆς Λέσχης καὶ τὸ ἐπαγγελματικὸν τμῆμα τῆς σχολῆς τῆς δ. Κούλας Πράσινα ὀργανώνεται γιὰ αὔριο Κυριακὴ καὶ ὥραν 5 ½ μ.μ. στὴν ἀγέρα τῆς λίμνης τοῦ Μαραθῶνος τὴ «Γιορτὴ τοῦ Νεροῦ», μὲ τὴν ἐκκαρία τῆς συμπλήρωσης δέκα χρόνων ἀπὸ τὴν κατασκευὴ τοῦ ὀρφάνατος. Τὸ πρόγραμμα ἀπὸ τρία μέρη, ποὺ θὰ ἐκτελεσθοῦν ἀπὸ τὴ σχολὴ τῆς δ. Ποάτσικα, περιλαμβάνει: α') Τὰ ξωτικὰ τοῦ ὑ'ρου, ὀρχηστικὴ σουΐτα. Παγνίδι μὲ τὶς δροσοσταλίδες. Ξωθίες. Τὸ σταυοσόφυρο. β) Γῆ καὶ Νερό. Ρύακι. Λίμνη. Χείμαρρος μὲ συνοδεία μικρῆς ὀρχήστρας τυμπάνων καὶ αὐλῶν ἀπὸ τὶς ἰδιαῖ ρίες τῆς σχολῆς. γ') «Ἀρίστον μὲν ὕδωρ», ὀρχηστρικὴ σουΐτα. Ποσσεχὴ στὸ πνεῦμα τῶν ὠδῶτων. Ρομπὴ. Μόρφος. Πανηγύρι. Προσευχή. Ἐξοδος. Τὶς δυὸ ὀρχηστρικὲς σοῦτες τοῦ πρῶ ου καὶ τρίτου μέρους συνοδεύει κουαρτέτο ἐγχόρδων ὀργάνων.

— Φωτογραφικὴ ἔκθεση

Τὸ φωτογραφικὸ τμῆμα τῆς Ἑλληνικῆς Πειραγματικῆς Λέσχης διοργανώνει ἔκθεση φωτογραφικῶν ἔργων τῶν ἐρασιτεχνῶν φωτογράφων τῶν Ἀθηνῶν, στὶς σήθουτῆς τῆς ἀπὸ ἔτος μέχρι 15 Ἰουνίου. Ἡ κάθε σχετικὴ πληροφοσία, ἀπὸ γραφεῖα τῆς Λέσχης Λεωφόρος Ἀμαλίας 30.

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΑΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ

— Νέα βιβλία

ΠΕΖΟΣ ΛΟΓΟΣ : «Κάτω ἀπ' τὶς λέξεις» τοῦ Πασκάλιου, σχ. 8ο, σελ. 80, δρχ. 20.

ΠΗΝΔΑΡΟΥ ΜΠΡΕΔΗΜΑ : «Ὁ τροφοδότης πυρομαχικῶν», μυθιστόρημα, σχ. 8ο, σελ. 226, δρχμὲς 50.

— Περιοδικά

«ΚΡΗΤΙΚΕΣ ΣΕΛΙΔΕΣ», ἡμερολόγιο φιλολογικὸ περιοδικὸ, διευθύντριαι Θάλεια Καλλιγιάνη, Ἡράκλειο Κρήτης. Ἐλάβαμε τὸ νέο φυτιλὸ τεύχος τοῦ Ἰανουαρίου—Μαρτίου, τοῦ περιοδικοῦ αὐτοῦ, μὲ ἐπιμελημένην ἐμφάνιση καὶ διάφορες ἐνδιαφέρουσες συνεργασίες. Ἀπὸ τὰ περιεχόμενα τοῦ σημειώνομε τὰ ποιήματα τῶν κ. Λευτέρη Ἀκελέου, Χρυσ. Μπεζιᾶνη, Κ. Τσατσοφρανάκη, Ἀντ. Μουτσακίδη, Κ. Καβάλου καὶ Κλ. Μωκίου, ποίηση τοῦ Ρουμένου Γρ. Ἀλεξαντρόπουλου, με σφραγισμένο ἀπὸ τὸν κ. Ἀντ. Μουτσακίδην, ἀφιερωμένο ἀπὸ τὸν κ. Γιάννην Βασιλάν, μελέτη τοῦ κ. Ἀνδρέα Ζωγράφου γιὰ τὸν παλιὸ Κρῆτα λόγιο καὶ ποιητὴ Μιχ. Καλμπράκην, «Ἀρχαῖα Κρητικὰ Ἐπιγράμματα τοῦ κ. Χρ. Ν. Πέτρου, ἄρθρο γιὰ τὸ «Ἐγχώριο φίλμ» τοῦ κ. Γιώργου Ἀνεμογιάνη, διηγήματα τῶν κ. Μιχ. Πετρίδη, Μ. Μηλολιδάκη καὶ Ὀπκηπωνᾶ, τὴ μελέτ η Ὁ ἔρωτας στὴ δημοτικὴ ποίηση τοῦ κ. Γιάννη Βασιλᾶ, «Ἡμέρα νοστοῦ σελίδες τῆς Κρητικῆς Ἱστορίας» τοῦ κ. Ἰωάν. Κριτσοτάκη, τὸ τέλος τοῦ δίπρακτου σκετικοῦ ἔργου «Δυομέρια» τοῦ κ. Μ. Βάλσα καὶ τὴς μελέτης «Ἡ Λόντζα τοῦ Ἡρακλείου τοῦ κ. Στέργ. Σπανδᾶκη, τὸ ἄρθρο «Ὁ Γκαῖτε καὶ ἡ Νέα Ἑλλάς» τοῦ κ. Ἀλ. Στάμπνες, κριτικὲς τοῦ κ. Π. γιὰ τὰ βιβλία «Τὰ Μαλάφαρα» τοῦ κ. Θρασ. Σπυράκη καὶ «Τὰ χελιδόνια φεύγουν» τοῦ κ. Ἀργυ Κόρακα, κριτικὴ τῆς κ. Θάλειας Καλλιγιάνη γιὰ τὸ βιβλίο «Τοξίδι στὴν Ἑλλάδα» τοῦ κ. Ποντελῆ Μαίστη, δίφορα φιλολογικὰ σημειώματα, παραλειόμενη τῆς πνευματικῆς καὶ καλλιτεχνικῆς ζωῆς, ἀποσπασματα ἀπὸ διάφορες γνώμες γιὰ τὴν ἀκθεση σκαγραφίας τοῦ κ. Γ. Ἀνεμογιάννη, καὶ ἄλλες ἐνδιαφέρουσες συνεργασίες.

— Ἀλληλογραφία

ΘΑΛΝΟΝ ΧΑΤΖΗΜΗΤΣΟΝ: Τὸ ξεπλύγμα τῆς ἱστορίας σας νομίζουμε πὼς δὲν ἐρχετ-ται κατοινικό. Τὸ ἰδιος τῆς πρὸ πάντων δὲν εἶναι ὀ,τὶ θάπρεπε. "Ετσι, κεῖνο ποὺ γιὰ τὴ διαφάρεις, ἀλοιὰς ἐτσι κάποιο κενὸ. Φαίνεται πὼς παρρωτάτεστε νὰ γράψετε μιὰν ἱστορία, χωρὶς νὰ βασανιστεῖτε γιὰ νὰ τὴς δοσεῖ τὴν ἀφτιστάτια τῆς τέχνης. Γιὰ τὴ γλώσσα καὶ τὸ ὕφος σας πολὺ λίγα ἔχουμε νὰ παρατηρήσουμε. Γενικὰ, βρίσκεστε σ' ἕναν καλὸ δρόμο, ποὺ πιστεύουμε πὼς θὰ σᾶς ὁδηγήσει σωτουμα σὲ καλύτερα ἀποτελέσματα!.

ΜΙΛΤ

ΓΡΑΦΕΙΑ
Πατησίων 8
ΤΗΛ. 30—461.

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΑΘΗΝΑΙ Περίοδος Ι
ΤΙΜΗ ΦΥΛΛΟΥ ΔΡ.
Ἀριθ. φύλλου 128

ΟΙ ΜΕΓΑΛΟΙ ΚΑΙ ΟΙ ΕΚΔΟΤΕΣ ΤΩΝ

ΜΑΡΣΕΛ ΠΡΟΥΣΤ

ΤΟΥ ΑΝΤΡΕ ΡΟΥΜΠΩ

Δίνουμε σήμερα τὸ δεύτερο μέρος τῆς ἔρευνας τοῦ Ἀντρὲ Ρουμπὼ ἀνάμεσα στοὺς γάλλους ἐκδότες. Τὸ σημειωτὸ ἄφορᾶ τὸν μεγάλο γάλλο μυθιστοριογράφο Μαρσὲλ Προύστ, ὅπως τὸν γνώρισε ὁ ἐκδότης του, ὁ Γκαστὸν Γκαλιμάρ.

Δείχνοντας πώς θεωρεῖ γιὰ ἀσήμαντες τὶς ἐπαγγελματικές του σχέσεις, ποὺ εἶχε μὲ τὸν Προύστ, κατὰ τὰ πέντε χρόνια ποὺ προηγήθηκαν ἀπ' τὸ θάνατο τοῦ μεγάλου μυθιστοριογράφου ὁ κ. Γκαλιμάρ, δὲν θέλησε νὰ ἀναπολήσει παρὰ τὸν Προύστ τῶν ὡρῶν τῆς πρώτης τους συναντήσεως, ὅταν δηλαδὴ οὔτε ὁ ἕνας οὔτε ὁ ἄλλος δὲν σκέπτονταν τὴν συνεργασία, ποὺ τόσο στενὰ θὰ τοὺς συνέδεε ἀργότερα.

— Στὴ Μπενερβίλ—μοῦ εἶπε — συνάντησα γιὰ πρώτη φορὰ τὸν Μαρσὲλ Προύστ, κατὰ τὰ 1904 ἢ 1905. Αὐτὴ ἡ πρώτη μας ἐπαφὴ ἔμεινε γιὰ μένα τὸ σημεῖο, γύρω ἀπ' τὸ ὁποῖο μαζώχτηκαν ὅλες μου οἱ ἐντυπώσεις.

»Ἔβγαινα μὲ κάποιον φίλο μου ἀπὸ τὴ βίλλα, ποὺ ἐκεῖνος εἶχε νοικιάσει γιὰ τὸ καλοκαίρι, κοντὰ στὸ δρόμο τοῦ Βιλλέρ, ὅταν εἶδα νἄρχεται πρὸς τὸ μέρος μας ἕναν ἄνθρωπο παράξενον, ἀλλὰ χαριτωμένου παρουσιαστικοῦ. Ἦταν ὁ Μαρσὲλ Προύστ, ποὺρχόταν πεζὸς ἀπ' τὸ Καμπούργκ, γιὰ νὰ προσκαλέσει τὸ φίλο μου νὰ δειπνήσουν μαζὶ στὸ Γκράντ-Ὀτὲλ ποὺ ἔμενε. Ἀγνοοῦσα ὥς τότε τὸ καθετὶ γι' αὐτὸν ἐκτὸς ἀπ' τὄνομά του. Ἀλλὰ μὲ κατάπληξε ἡ ἐξαιρετικὴ τρυφερότητα τοῦ ματιοῦ του, καὶ σήμερα ἀκόμα τὸν ξαναβλέπω ἀκριβῶς ὅπως τὸν εἶδα ἐκείνη τὴ φορὰ μὲ τὰ στενὰ κι' ἀσχημοκουμπωμένα ροῦχα του, μὲ τὴ μακρυά του μπέρτα τὴ φοδραρισμένη μὲ βελοῦδο, τὸ πολὺ μικρὸ ψάθινο καπέλλο του, ποὺ φοροῦσε πολὺ χαμηλὰ στὸ μέτωπο, τοὺς ψηλούς του ὤμους, τὰ πυκνὰ μαλλιά του καὶ τὰ κατάλονισμένα σκαρπίνια του. Τὸ ντύσιμό του αὐτὸ μποροῦσε νἆναι γελοῖο ἐκείνη τὴν ὥρα κάτω ἀπ' τὸν ἥλιο, ὡστόσο, ὅμως, δὲν ἦταν δίχως κάποια χάρη. Διάκριναν πάνω του τὴν τάση γιὰ τὴν κομψότητα, ἀλλὰ καὶ τὴν τελεία ἀδιαφορία γι' αὐτήν. Δὲν ἦταν καθόλου παραξενιά, ἐκκεντρικότητα, τὸ ὅτι ἔκαμε αὐτὴ τὴν κούρσα μὲ τὰ πόδια. Δὲν ὑπῆρχε ἐκείνη τὴν ἐποχὴ κανένα ἄλλο μέσο γιὰ νὰ περάσει τὰ δεκαεπτὰ χιλιόμετρα ποὺ χωρίζαν τὴν Μπενερβίλ ἀπ' τὸ Καμπούργκ. Ἀλλὰ ἡ προσπάθεια στὴν ὁποία ὑποβλήθηκε φαινόταν καθαρὰ στὸ πρόσωπό του. Μᾶς ἀφηγήθηκε τὸ μαρτύριό του, χωρὶς νὰ φαίνεται πώς νομίζει ὅτι τὸ ταξίδι ἐκεῖνο κάτω ἀπ' τὸν ἥλιο τοῦ καλοκαιριοῦ ἦταν μιὰ τρανὴ ἀπόδειξη φιλίας. Μὲ τὴν διαίσθηση ποὺ τὸν διάκρινε, ἔνοιωσε τὴν ἐπιθυμιά μου νὰ μὲ καλέσει κι' ἐμένα στὸ δεῖπνο, πρᾶμα ποὺ δὲν παράλειψε νὰ τὸ κάμει μὲ μιὰ εὐγένεια, ἐπίμονη καὶ λεπτότητα ἐξαιρετικῆ.

— Εἴχατε τὴν εὐκαιρία νὰ τὸν ξαναδεῖτε κι' ἄλλες φορὲς τὴν ἴδια ἐποχή;

— Τὸν ξαναεῖδα στὸ δεῖπνο, ποὺ προσκλήθηκα κι' ἐγώ, καὶ ποὺ δόθηκε μερικὲς μέρες ἀργότερα. Τὸ περίμενα μὲ μιὰ ἀνυπομονησία, ποὺ δὲν μποροῦσα νὰ ἐξηγήσω. Ὁ Μαρσὲλ Προύστ μᾶς ὑποδέχτηκε μ' ἀπερίγραπτη εὐγένεια. Εἴχαμε φθάσει πρῶτοι καὶ μᾶς εἶπε τὰ ὀνόματα ὅλων του τῶν καλεσμένων. Μᾶς περιέγραψε τὸν καθένα καὶ μᾶς ἀφηγήθηκε τὴν ἱστορία του. Ἀλλὰ προπάντων μᾶς μίλησε ἐκτεταμένα γιὰ τὸν γέρο μαρκήσιο Ν... Τὸ πρόσωπο αὐτὸ φαινόταν νὰ ἐνδιαφέρει ἰδιαίτερα τὴν περιέργειά του καὶ τὴν καλωσύνη του. Καταστρεμμένος, ἐγκαταλελειμμένος ἀπ' τὴ γυναῖκα του καὶ τὰ παιδιά του, ὕστερ' ἀπὸ μιὰ ζωὴ ποὺ τὴ γέμισαν ὥς πάνω οἱ γυναῖκες καὶ τὰ χαρτιά, μισοπαράλυτος τώρα πλανιόταν σὰν ναυάγιο μέσα στὸ ἀπέραντο ἐκεῖνο ξενοδοχεῖο.

— Μὲ δυὸ λόγια μιὰ μορφὴ προορισμένη νὰ μπεῖ στὴν αἴθουσα τῶν πορτραίτων τοῦ «Σ' ἀναζήτηση τοῦ χαμένου καιροῦ;»

—Ἀκριβῶς. Ὁ Μαρσὲλ Προύστ τὸν περιέβαλλε μὲ μιὰ ξεχωριστὴ προσοχή. Σ' ὅλο τὸ διάστημα τοῦ δείπνου προλάβαινε ὅλες του τὶς ἐπιθυμίες. Μιλήσαμε γιὰ τοξίδια... καὶ καθὼς προφέρθηκε σὲ μιὰ στιγμὴ τὸ ὄνομα τῆς Κωνσταντινούπολης, θυμάμαι πώς ἐπανέλαβε μιὰ ὁλόκληρη σελίδα ἀπ' τὸν Λοτί. Θαύμαζα τὴ μνήμη του. Μέ κοίταξε χαρούμενος καὶ σώπασε. Ἔτσι γνώρισα ἐκεῖνο τὸ βράδυ τὴν περίεργη προσωπικότητα τοῦ Μαρσὲλ Προύστ, ποὺ ἦταν φτειαγμένη ἀπὸ εὐγένεια, παρατηρητικότητα, κρυμμένη καλωσύνη καὶ σάτυρα.

Ἐδῶ ὁ κ. Γκαστὸν Γκαλιμὰρ σώπασε καὶ μὲ παράπεμψε στὶς ἐπιστολὲς ποὺ ὁ Προύστ τοῦ ἔγραψε ἀπὸ τὰ 1912 μέχρι τὸ θάνατό του.

Βρίσκει κανένας μέσα σ' αὐὲς μιὰ σαφῆ ἐπιβεβαίωση τοῦ μαρτυρίου τοῦ Προύστ μπροστὰ στὶς ὑποχωρήσεις, ποὺ ἡ φυσικήφο. Πραγματικὰ τὸ μυθιστόρημα ἐκεῖνο, τό: «Du côté de chez Swann», ἀπορρίφτηκε διαδοχικὰ ἀπ' τὴ «Ν. Γ. Ἐ.», ἀπ' τὸν «Ἑρμῆ τῆς Γαλλίας», ἀπ' τὸν Φασκέλ κι' ἀπ' τὸν Ὀλλεντόρφ, γιὰ νὰ καταλήξει στὶς ἐκδόσεις Γκρασσέ, ὅπου καὶ τυπώθηκε μὲ ἔξοδα τοῦ συγγραφέα, πρὶν ὁ κ. Γκαστὸν Γκαλιμάρ, ποὺ ἔγινε κύριος τῶν ἐκδόσεων τῆς «Ν. Γ. Ἐ.», ἐξασφαλίσει τὴν ἀποκλειστικότητα τῆς ἐκδόσεως τοῦ ἔργου τοῦ Προύστ.

Ὁ Μαρσὲλ Προύστ (πορτραίτο τοῦ Ζ. Μπλάνς).

Ὁ κ. Γουσταῦος Τρόνς ἐξηγεῖ κάπως τὴν τυφλότητα τῶν μεγάλων αὐτῶν ἐκδοτῶν, ἐξηγῶντας μου πώς ἦταν περίπου ἀδύνατο νὰ διαβαστεῖ τὸ χειρόγραφο, ποὺ ἦταν φορτωμένο ἀπὸ σημειώσεις καὶ διάφορα ἄλλα ἀκαταλαβίστικα σημεῖα. Τὸ τρομερὸ ἐκεῖνο θέσμα καὶ ὁ τεράστιος ὄγκος τῶν σελίδων ἔκανε τοὺς ἐπαγγελματίες αὐτοὺς ἀναγνῶστες νὰ φοβηθοῦν.

Πολλὲς φορὲς στὰ γράμματά του πρὸς τὸν κ. Γκαστὸν Γκαλιμάρ, ὁ Μαρσὲλ Προύστ, μιλάει γιὰ τὸν τρόπο του νὰ δουλεύει ἢ καλλίτερα νὰ διορθώνει τὸ ἔργο του, γιατὶ οἱ δεκαπέντε τόμοι τοῦ «Σ' ἀναζήτηση τοῦ χαμένου καιροῦ» ἔχει στὴν πραγματικότητα γραφεῖ στὰ 1912, ὅταν εἶχε ὑποβάλει τὸν πρῶτο τόμο στὴν κρίση τῶν ἐκδοτῶν. Αὐτά, τοὐλάχιστο, μοῦ εἶπε ὁ φίλος μου, ὁ κ. Γουσταῦος Τρόνς. Ἡ μονοδική, μὰ ἀξιοσημείωτη δουλειὰ τοῦ Προύστ, ὕστερα, ἦταν ν' ἀλλάξει σχεδὸν ὅλο τὸ κείμενο.

Ἡ συγγραφικῆ του συνείδηση ἦταν τέτοια ποὺ τὸν περισσότερο καιρό του περνοῦσε συγγράφοντας τὸ ρομάντσα του πάνω στὰ δοκίμια. Ἔγραφε στὸν κ. Γκαλιμάρ: «Ἔχω πάρα πολλὴ δουλειά, γιατὶ δὲν μπορεῖτε νὰ φαντασθεῖτε πόσο φροντίζω νὰ μὴ σᾶς δώσω ἄσχημα βιβλία. Καὶ ξαναρχίζω γιὰ τρίτη φορὰ τὴν «Αἰχμάλωτό» μου ἀπ' τὴν ὁποία δὲν εἶμαι εὐχαριστημένος».

Σ' ἕνα ἄλλο γράμμα ἐξηγεῖ τὴν ἀνάγκη ποὺ ἔνοιωθε νὰ διορθώνει πάντα τὰ γραφτά του: «Ἀγαπητὲ φίλε καὶ ἐκδότη, φαίνεστε πώς μὲ κατηγορεῖτε γιὰ τὸ σύστημα τῶν διορθώσεών μου. Ἀναγνωρίζω πώς ἔτσι μπερδεύονται τὰ πάντα. Ἀλλὰ ὅταν μοῦ ζητήσετε ν' ἀφήσω τὸν Γκρασσὲ γιὰ νἄρθω σὲ σᾶς, τὸ ξέρατε αὐτό, γιατὶ ὅταν ἤλθατε μὲ τὸν Κοπώ, ἐκεῖνος βλέποντας τὶς διορθώσεις φώναξε: «Μὰ εἶναι ἕνα καινούργιο βιβλίο». Λοιπὸν ἀφοῦ ἔχετε τὴν καλωσύνη νὰ βρίσκετε στὰ ἔργα μου κάτι ποὺ νὰ σᾶς ἀρέσει, πέστε πώς αὐτὸ ὀφείλεται ἀποκλειστικὰ στὶς προσθῆκες ποὺ τοὺς κάνω».

Σ' ἄλλα του γράμματα ἀσχολεῖται μὲ τὸ χρηματικὸ ζήτημα. Ἀφοῦ πῆρε τὸ βραβεῖο Γκονκούρ γιὰ τὸ βιβλίο του «Στὴ σκιὰ τῶν κοριτσιῶν μὲ τὰ λουλούδια», διαπιστώνοντας τὴν ἐπιτυχία τοῦ βιβλίου ἔγραφε: «Δὲν νοιώθω καμμιὰ ὑπερηφάνεια γιὰ τὸ γεγονὸς αὐτό, γιατὶ ξέρω πώς συχνὰ ἡ προτίμηση τοῦ κόσμου πηγαίνει στὰ ἄσχημα βιβλία. Ἐλπίζω ὅμως νὰ μοῦ φέρει μερικὰ χρήματα ἡ ἐπιτυχία αὐτή». Καὶ μὲ πολλὴ διάκριση ὑποδεικνύει στὸν ἐκδότη του διάφορα χιμαιρικὰ μέσα ποὺ θὰ εἶχαν σὰν ἀποτέλεσμα τὴν αὔξηση τῆς κυκλοφορίας τοῦ βιβλίου.

Καὶ πιὸ κάτω: «Ἀγαπητὲ Γκαστόν, αὐτὸ τὸ ἀπαίσιο ζήτημα τῶν χρημάτων μοῦρχεται πάντα στὸ νοῦ σὰν λάσπη, ἀπ' τὴν ὁποία θἄθελα νὰ πλυθῶ μὲ τὸ ἀδελφικό σας χέρι... Καὶ εἶμαι βέβαιος πώς—κοντὰ στὶς πρακτικές σας συμβουλὲς—θὰ μοῦ προσφέρατε μεγάλες ὑπηρεσίες πληρώνοντάς με περισσότερο».

Ὁ τρόπος αὐτὸς ν' ἀντιμετωπίζει τὰ ὑλικὰ καὶ ἐμπορικὰ ζητήματα δὲν ἐπιτρέπεται μήπως γιὰ ἕνα συγγραφέα ποὺ ἡ ψυχολογικῆ του παρατηρητικότητα εἶναι δίχως τὸ ταίρι της στὰ γαλλικὰ γράμματα; Ἀλλὰ ὁ Προύστ ἦταν μήπως πραγματικὰ εἰλικρινὴς ὅταν ἔδειχνε τόση ἀφέλεια μπροστὰ στὰ προβλήματα τῆς καθημερινῆς ζωῆς; Εἶναι πολὺ λίγο πιθανό. Ἡ στάση του αὐτὴ ἀποτελοῦσε μέρος τῆς ἀνεξάντλητης εὐγένειάς του. Ἀκριβῶς δὲ αὐτὴ ἡ εὐγένεια ἦταν τὸ φράγμα, ποὺ παρενέβαλλε μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῆς κοινωνίας. Δὲν ἤθελε νὰ προδώσει κανένα μυστικὸ τῆς ζωῆς του καὶ καταφεύγε στὴν εὐκολία τῆς κοσμικῆς συμβατικότητας, τῆς ὁποίας οἱ τύποι ἀποτελοῦν ἕναν τόσο θαυμάσιο τρόπο ἀπόκρυψης καὶ ὑποκρισίας· ἐκεῖνοι ποὺ θέλησαν νὰ τὸν κρίνουν ἀπ' τὶς φαινομενικότητες τῆς παραπολὺ ραφινάτης λεπτότητάς του, κινδύνεψαν νὰ διαπράξουν σοβαρότατα σφάλματα.

Ὁ πραγματικὸς Προύστ εἶναι ὁ Μαρσὲλ τοῦ «Σ' ἀναζήτηση τοῦ χαμένου καιροῦ»: εἶναι ὁ ἄγριος κι' ἀμείλικτος μάρτυς μὲ τ' ἀτσαλένια μάτια, ποὺ ἀνάλυσε μὲ μιὰ δύναμη καὶ ἀναισθησία σοφοῦ μιὰ κοινωνία σὲ κατάσταση ἀποσύνθεσης τοῦ καταφρονοῦσε καὶ μισοῦσε, βέβαια, καὶ τῆς ὁποίας ἔκαμε τὸν πιὸ σκληρὸ πίνακα ποὺ ἔγινε ποτέ.

Καὶ σκέπτομαι: μήπως ἀπ' τὸ φόβο νὰ διαπεράσει τὸ ἀληθινὸ καὶ τραγικὸ πεπρωμένο τῆς μεγαλοφυοῦς καὶ διαβολικῆς αὐτῆς ὕπαρξης, ποὺ δὲν ἔζησε παρὰ γιὰ νὰ δώσει στὸν κόσμο μιὰ ἀπ' τὶς πιὸ πιστὲς εἰκόνες του, ὁ κ. Γκαστὸν Γκαλιμάρ ἀποφεύγει μὲ προσοχὴ νὰ τὸν ἀναπολήσει ἀλλοιῶς παρὰ σὰν ἕναν ἄνθρωπο ἀξιαγάπητο καὶ μαγευτικὰ χαριτωμένο:

ΑΝΤΡΕ ΡΟΥΜΠΩ

Ἔργο τοῦ νέου καλλιτέχνη Λ. ΤΣΠΕΜΠΕΡΩΦ: «Ὁ ἄμοχος πληθυσμὸς στὴν πόλεμο»